

Yesu Kerisi Yi Bengö Nivesa Sën Lukas Kevu

Lukas Kevu Kapiya Sënë Vu Teopilus

¹ Oo mehö böp Teopilus*, serak ni bë alam ngahi kwaj nevo ngaa sën tök vu he lo, bedekevu loḵ ya kapiya vorot. ² Desepa lok alam sën denelë ngaa pin agi rak malaj vu muginsën lo ayej, bedekevu yoh vu. Alam sënë hir huk bë denanër Anutu yi gägek rangah, om deturin vu he. ³ Rëḵ mu sa kwag nevo ving bë maḵ mëm sëḵ kevu niröp rot begevong nöḵ vu hong, in sa nado ving sir hus ading beselok tepëḵ in ngaa pin sën yô vu agu meyam lo degwa mehero vu sir. ⁴ Nebë saga in bë gejak gägek sën detahu hong loḵ lo ni nivesa nabë sënëḵ yönon rot.

Angër Nër Vu Sakaria Bë Venë Rëḵ Geḵo Nalu Jon

⁵ Mehö-neḵo-seriveng ti nedo loḵ buk sën Herot* tu alam Yuda hir mehö-los-bengö lo. Arë nebë Sakaria, balam sën Abia negin sir lo ti yi. Gevenë arë nebë Elisabet, geyi degwa vu Aaron. ⁶ Luho denevong ngaa niröp ggëp Anutu mala. Denesepa loḵ horek los Anutu yi gägek pin gesu denevuu ti rë. Ngaa nipaya ti su neggëp vu luho rë. ⁷ Rëḵ luho naluj ma, gElisabet nare babu sëḵë, beluho atov ya.

⁸ Lob yah verup Abia yi alam hir buk bë degegin huk dub-vabuung ayo, lob Sakaria yi buk bë gevong, lob ḵo rak menevong menare Anutu

mala. ⁹ Yik deggooin yi rak loḵ alam-deneḵo-seriveng vahi yoh vu sēn denevong lo, in bē doḵ na Mehōbōp yi dub ayo vabuung mebesi ngaa bereḡḡu nivesa berup na vu Anutu. ¹⁰ Alam ngahiseḵē desup sir meyam vare denejom rak ggēp dob, log loḵ ya nevesi ngaa reggu nivesa verup neya. ¹¹ Lob Sakaria lē geMehōbōp yi angēr ti verup nare jepō sēn ngaa reggu nivesa yi lo nenga vesa. ¹² Lē angēr, lob lēḵ meḵenu ya, geggōneng rot. ¹³ Rēḵ angēr nēr vu yi bē, “Sakaria, su gegōneng! Anutu ngo hong vengevsēn ggoveḵ ya, om venēm Elisabet rēḵ geḵo hurmahen maluh ti vu hong. Lob getahi ggev jaḵ yi nabē Jon. ¹⁴ Rēḵ ayom nivesa, gekwam vesa rot. Ata rēḵ geḵo yi, lob alam ngahiseḵē rēḵ kwaj vesa rot in yi medenapiseḵ in. ¹⁵ Lob rēḵ natu ggev mebare Mehōbōp mala. Su rēḵ nanum wain los bēl niwēēḵ rē, gaḵ yō rēḵ nahēn doḵ bare ata ayo, log Anon Vabuung rēḵ doḵ nam gērin ayo. ¹⁶ Lob rēḵ gērin alam Israel ngahiseḵē denom vu hir Anutu sēn hir Mehōbōp lo. ¹⁷ Rēḵ natu mehō niwēēḵ los gayeheng nabē sēn Elia wireḵ lo benamugin, loḵ mēm Mehōbōp tamuin yi menam. Rēḵ gevong mamer, lob alam hib los hurmahen degelē sir nivesa. Log rēḵ gērin alam-gaḡeḵ-keyēhsēn ayoj bedesepa doḵ alam-yohvu kwaj nivesa. Log rēḵ gevong huk in mehōnon borot medegero sir in Mehōbōp rēḵ nam.”

¹⁸ Lob Sakaria nēr yah vu angēr bē, “Sēḵ jaḵ gaḡeḵ sēnē ni nabē yōnon nabē va? Sa atov ya, besa venēḡ atov ya ving.”

¹⁹ Loḵ angēr nēr yah vu bē, “Sa Gabriel, besa

nare Anutu mala, bAnutu yö vong sa yam niröp in bë sa nanër vu hong, megevong bengö nivesa sënë nökö vu hong. ²⁰ Om gwengo rë! Sa gagek sënë rëk anon jak doḱ buk sën Anutu ggoin rak vorot lo. Rëk su gevong ving sayeg rë, om rëk gengoo jak kwam, gesu rëk gebengwëng rë, rot bena berup doḱ buk sën ngaa pin agi anon jak lo, lom mëm.”

²¹ Log alam medo denegin Sakaria hus ading rot, lob kwaj ya ngahi, in ya nedo rot loḱ dub ayo vabuung. ²² Loḱ luḱ yom, lob su yoh vu bë bengwëng rë. Lom derak ni bë töḱ vu ngaa agga ti loḱ dub ayo vabuung. Lom yik netato ngaa rak nema mu vu sir, in avi mir. ²³ Loḱ Sakaria ggovek yi huk, log yah meya ben.

²⁴ Ggovek, loḱ mëm venë Elisabet nalu loḱ, beyö neggëp beggang ayo yoh vu kwev nemadvahi beggëp neḱo Mehöböp arë rak bë, ²⁵ “Mehöböp vong nebë sënë vu sa. Sa nalug ma besa nig nemum, rëk ma geMehöböp kwa vo sa besemu sa.

Angër Nër Vu Maria Bë Rëk Geḱo Nalu Yesu

²⁶ Elisabet nalu loḱ bekwev nemadvahi bevidek ti ggovek ya, loḱ mëm Anutu vong angër Gabriel ya distrik Galilea nyëg böp ti arë nebë Nasaret. ²⁷ Ya vu avëh avö ti sën deggoin yi rak ggovek menedo vu mehöti arë nebë Yosep. Yi degwa vu Davit*. Gavëh avö arë nebë Maria. ²⁸ Gabriel ya vu yi benër bë, “Hong-e! Anutu kwa vongin hong, menelë hong nivesa. Mehöböp nedo ving hong.”

²⁹ Maria ngo gagek sënë, lob ayo ya ngahi rot, gekwa nevo bë, “Maḱ gagek va ti sënë?”

³⁰ Loḱ angër nër vu yi bë, “Maria, su newam jak. Anutu ahë nivesa vu hong. ³¹ Om gwengo rë!

Rëk nalum dok, lob gweko nalum maluh ti. Lob getahi ggev jak nabë Yesu. ³² Rëk natu Mehöböp los bengö, lob denanër yi nabë Anutu Kesusën nalu. Log Anutu rëk gevong yi natu mehö-los-bengö dok nah yi degwa Davit ben. ³³ Rëk natu Yakop yi mewis lo hir mehö-los-bengö degwata. Lob rëk natu alaj megegin sir degwata los degwata.”

³⁴ Loḵ Maria loḵ tepëḵ yah vu angër bë, “Ngaa sënë rëk anon jak nabë va, in sengo nahën nado gesa su rak maluh ti rë?”

³⁵ Loḵ angër nër yah bë, “Anon Vabuung rëk jak nöḵ hong, gAnutu Vavunë Kesusën niwëëḵ rëḵ gebom hong. Om rëḵ denanër hurmahen sën gweko agi vu tamusën nabë vabuung, los denanër nabë Anutu Nalu. ³⁶ Om gwengo agi rë! Hong ngwë Elisabet atov ya, rëḵ nalu aguu loḵ nare ahë. Wirek og alam denenër yi bë nare babu sekë, rëḵ gwëbeng og nalu loḵ bekwev nemadvahi-bevideḵ-ti ggoveḵ ya. ³⁷ In Anutu yoh vu bë gevong ngaa pin.”

³⁸ Loḵ Maria nër bë, “Mehöböp yi hur avëh sa, om yö gevong noh vu sën genër aga.” Lob mëm nedo gangër ya.

Maria Ya Nelë Elisabet

³⁹ Maria kedi loḵ buk saga bepevis meya beg-gang-bu ti ggëp Yuda hir nyëḵ kedu, ⁴⁰ beya meloḵ ya Sakaria yi beggang benër hes vuheng rak Elisabet. ⁴¹ Hurmahen nare loḵ Elisabet ayo, gElisabet ngo Maria aye, lob hurmahen neggee loḵ ayo rot. Lob Anon Vabuung loḵ yam ggërin Elisabet ayo, ⁴² lob tahi niwëëḵ bë, “Anutu semu hong kesuu avëh pin. Besemu hurmahen sën nare loḵ ayom

aga ving. ⁴³ Sa nebë va om sën Mehöböp ata yam
 vu sa-ë? ⁴⁴ Om gwengo rë, sa hango ayem loḵ ya
 nengaḡ, lob hurmahen sën loḵ nare sayoḡ agi kwa
 vesa beggee. ⁴⁵ Yönon, Mehöböp rëḵ semu hong in
 gevong ving gageḵ sën nër vu hong lo.”

Maria Yi Raro

- ⁴⁶ Lob Maria nër bë:
 “Sa nehako Mehöböp arë raḵ loḵ ayoḡ.
⁴⁷ Lob sanog nepiseḵ in Anutu sën ḵo sa yah vu yi
 lo.
⁴⁸ In sa og ngaa meris,
 rëḵ setu yi hur avëh besemu sa.
 Om vu gwëbeng sënë gevu tamusën, og alam pin
 rëḵ denanër nabë Anutu semu sa.
⁴⁹ In Anutu Mehö Niwëëḵ ata vong ngaa böpata rot
 vu sa, garë tu vabuung.
⁵⁰ Yi semusemu neggëp ving alam sën deneggureḵ
 babu lo,
 genesepa loḵ naluj lo meneya meneya rot.
⁵¹ Nema nevong huk niwëëḵ,
 loḡ netii alam sën deneko sir raḵ loḵ ayoḡ lo,
 meya denepalët loḵ.
⁵² Nedahun alam-los-bengöj niwëëḵ wëëḵ,
 geneḵo alam sën su los arëj rë lo raḵ.
⁵³ Nevo ngaa nivesa vesa vu alam sën deneraḵ vu
 in ngaa lo, bedeneḵo beggoveḵ,
 rëḵ alam sën los bengöj-ggoreksën lo, og netii
 sir yah los nemaj meris.
⁵⁴ Nelok vu yi hur Israel,
 in yö nahën kwa nevo yi gageḵ
⁵⁵ sën nër wireḵ vu hil dobahë Abraham lo bë
 rëḵ kwa gevongin yi losho yi mewis sën rëḵ
 deberup vu tamusën lo,

beyö gëp degwata.”

⁵⁶ Lob Maria nedo ving Elisabet yoh vu kwev löö, loḵ yah meya ben.

Elisabet Ko Nalu Jon

⁵⁷ Lob Elisabet yi buk ggovek ya bë geḵo nalu, lob ko nalu aguu. ⁵⁸ Lob yi alam sën sir beggang-bu ti lo losho alam sën sir degwa ti lo denḵo bë Mehöböp semu yi böpata rot, lob kwaj vesa ving yi.

⁵⁹ Log buk nemadvahi-bevidek-luu ggovek ya, geti netu löö, lob deyam in bë degerah* hurmahen navi. Devongin bë detahi ama arë Sakaria jaḵ yi, ⁶⁰ rëḵ hurmahen ata nër bë, “Ma! Hil tahi Jon jaḵ yi.” ⁶¹ Loḵ denër yah vu yi bë, “Rëḵ mu hong alam ti su arë nebë saga rë-o.” ⁶² Rëḵ ma, lob detato rak nemaj vu ama bë vongin bë tahi ggev re jaḵ nalu, ⁶³ lob tato bedëḵo taperë mahen ti yam bekevu raḵ bë: “Arë nabë Jon.” Lob kwaj ya ngahiseḵë rot.

⁶⁴ Lob mëm Sakaria kwa nivesa loḵ yah pevis, bemëm daggen sepëp raḵ benevengwëng, beneḵo Anutu arë raḵ. ⁶⁵ Lob alam sën sir beggang-bu ti lo deggöneng rot, beya denër ngaa pin sënë ya meyoh vu distrik Yudea nyëḵ kedu pin. ⁶⁶ Lob alam pin sën denḵo bengö lo debë loḵ ya yuj, bemedo mekwaj nevo, medenenër vu sir bë, “Maḵ hurmahen sënë rëḵ jig lob gevong nabë va?” Lob Mehöböp nemalain yi menegin.

Sakaria Yi Raro

⁶⁷ Lob Anon Vabuung loḵ yam ggërin ama Sakaria ayo bevong menër gageḵ rangah nebë:

⁶⁸ “Hil gaḵo Mehöböp arë jaḵ, hil Israel hil Anutu.

In yam vu yi alam in bë doḵ vu sir begeḵo sir vër in hir ngaa nipaya nyëvewen.

- 69 Genevong mehö niwëek ti verup loḵ yi hur Davit* yi mewis in bë geḵo hil nom vu yi.
- 70 Yoh vu gageḵ sën nevong verup yi alam vabuung lo avij bedenener rangah yö vu agu rot beyam lo.
- 71 Bë: Rëḵ geḵo hil vër in alam sën denesis begö vu hil los alam sën denelë hil paya lo nemaj.
- 72 Nevong yam in bë gageḵ kwa-vonginsën sën nër vu hil ḵenud lo lo anon jaḵ, genevong in bë gageḵ vabuung sën joo vu sir wireḵ lo anon jaḵ.
- 73 Gageḵ sën nenër los yönon vavunë vu hil dobahë Abraham nebë:
- 74-75 Rëḵ geḵo hil vër in alam sën denesis begö vu hil lo pin nemaj gehil su rëḵ agönengin sir rë, loḵ mëm hil bare mala menatu yi alam vabuung los yohvu megako arë jaḵ noh vu buk pin vu dob.
- 76 Log hong, hur mahen-e! Alam rëḵ denaner hong nabë Mehöböp los gayeheng yi mehö-nenër-gageḵ-rangahsën ti hong. In rëḵ genamugin megwetongin Mehöböp yi aggafa,
- 77 lob Anutu-yi-alam dejaḵ ni nabë vongin kevoh hir ngaa nipaya na, gegeḵo sir nah vu yi.
- 78 Ngaa sënë rëḵ berup in hil Anutu kwa vongin hil, lom rëḵ gevong Mehö-rangah-yi nam vu hil nabë sën hes neverup monbuk menetum rak hil.

79 Rëk nam in gevong berangah jak in alam sën denedo loḵ malakenu bevongin denadiik lo, gerëḵ geḵo hil vahi betato aggata vu hil in hil medo nivesa los ayod gëp revuh.”

80 Loḵ hurmahen sënë rig meböp rak, lob töḵ vu kwa besepa loḵ ngaa nivesa. Loḵ mëm ya nedo nyëḡ-yumeris rot beya verup loḵ buk sën töḵ yam tato yi vu alam Israel.

2

Maria Ko Yesu (Mt 1:18-25)

1 Lob vu buk saga alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* Augustus vong gageḵ ya vu alam pin nebë vongin gevong sensas ti bekevu alam pin arëj.

2 Kwirinius tu kiap böp menegin distrik Suria loḵ buk saga, lob vong sensas nyëdahis sënë.

3 Lob alam pin deneya medeneya bej in bë dekevu arëj.

4 Lob Yosep vu Nasaret ggëp distrik Galilea merak meyah Davit yi nyëḡ Betlehem ggëp distrik Yudea, in Davit* yi mewis yi, beyi degwa vu Davit*. 5 Luho venë Maria sën deli vu yi in bë luho denajom nemaj lo, deya in bë kiap kevu luho arëj doḵ ti. GeMaria nalu loḵ nare ayo.

6 Lob luho ya verup denedo Betlehem, log Maria yi buk ggoveḵ ya bë geḵo nalu.

7 Lob ḵo nalu aguu mebom yi loḵ tob mebë loḵ neggëp reggu hir gabum-nos-yi, in vatëveḵ bej pup ya genyëḡ len ti su neggëp rë.

Angër Nër Bengö Vu Sipsip Alaj

⁸ Lob sipsip alaj denedo dus vu nyëg Betlehem saga bedenegin hir sipsip buk ggëp pahup ayo. ⁹ Lob Anutu yi angër ti yam vu sir, benikapiik los vunek vunek yagek yi jëh raq sir nebë nengwah böpata, lom deggöneng rot. ¹⁰ Lok angër nër vu sir bë, “Ham su newamin jak! Gaq ham gwengo rë! Sa haqo Bengö Nivesa yam vu ham, gevu alam pin sën denedo dob-ë, in bë degengo bekwaj vesa rot. ¹¹ In gwëbeng sënë avëh ti qo nalu vu Davit yi nyëg böp Betlehem. Yik yi Mehöböp Kerisi*. Yi saga sën yam in bë geko alam vër in hir ngaa nipaya nyëvewen. ¹² Geham rëk gwelë jak sënë nabë debom yi lok tob meneggëp lok reggu hir gabum-nos-yi.”

¹³ Lob pevis bangër ngahisekë vu yagek medeyam ving angër ti sënë medepisek in Anutu medeko arë raq nebë,

¹⁴ “Hil gaqo Anutu arë jak na vavunë!

Galam pin ayoj gëp revuh in Anutu nelë sir nivesa.”

Sipsip Alaj Ya Delë Yesu

¹⁵ Angër deyah medeya yagek, log sipsip alaj lo yom denër vu sir bë, “Ham-o! Hil ana Betlehem megalë ngaa sën anon raq agu, sën gwëbeng Mehöböp nër tato vu hil lo.” ¹⁶ Log dekedi raq pevis medeya. Ya deverup, lob detok raq Maria luho Yosep gedenedo, gehurmahen neggëp lok reggu hir gabum-nos-yi. ¹⁷ Delë ggovek, log denër gagek sën dengo raq hurmahen lo rangah. ¹⁸ Lob alam pin sën dengo sipsip alaj hir gagek lo kenuj ya rot. ¹⁹ Rëk mu Maria, og jelë gagek pin sënë lok ya yu bemedo mekwa nevo. ²⁰ Log sipsip alaj

lo deyah medeya, gedeneḵo Anutu arē raḵ. Kwaj vesa vu Anutu in ngaa pin sēn denḵo los delē lo, yoh vu sēn angēr nēr vu sir lo.

Detahi Ggev Raḵ Hurmahen

²¹ Neggēp gebuk nemadvahi-bevidek-löö rak, loḵ mēm derah* navi, log detahi ggev raḵ yi bē Yesu. Su loḵ nare ata ayo rē geyö nahēn, log angēr tahi ggev sēnē raḵ yi vorot.

Simeon Luho Ana Delē Yesu Loḵ Dub Ayo

²² Buk sēn avēh los naluj deneggēp rot meneg-govek gedeneluk yah dub ayo ggökin in bē nij veseek jaḵ lo ggovek ya yoh vu sēn Moses nēr lo, lob Yesu ata lu ama deḵo yi medeya Yerusalem in bē degetung yi doḵ na Mehöböp nema. ²³ Sēnē yoh vu Mehöböp yi gāgek sēn neggēp loḵ yi ḵapiya lo bē: Avēh degeḵo naluj muginsēn, benabē aguū, og ham gwevong bedenatu Mehöböp yi ngaa vabu-ung. ²⁴ Log luho bē debesi seriveng geving, noh vu sēn Mehöböp yi horek nēr lo bē: Vevop nivesa luu ma, nuung nalu mewis luu.

²⁵ Lob mehöti arē nebē Simeon nedo Yerusalem. Yi mehö niröp menesepa loḵ Anutu yönon, log negin mehö semusēn sēn rēḵ doḵ vu Israel lo. GAnon Vabuung nedo ving yi. ²⁶ GAnon Vabuung tatekin vu yi vorot bē su rēḵ nadiik pevis rē, gaḵ rēḵ gelē Mehöböp yi Kerisi* jaḵ mala rē, loḵ mēm. ²⁷ Lob mēm Anon Vabuung kehe ayo beloḵ ya dub-vabuung-böp ayo, loḵ Yesu ata lu ama deḵo yi verup loḵ ya in bē degevong noh vu sēn horek nēr lo. ²⁸ Lom Simeon ḵo hurmahen ya betabuu gepisek in Anutu meḵo arē raḵ bē:

²⁹ “O Mehöböp, mēm sēḵ nadiik los ahēg nivesa,

in gwëbeng sënë gagek sën genër wirek lo anon rak.

³⁰ Sa malag rak mehö sën gevong in bë gweko he nök vu hong lo.

³¹ Lom gevong ngaa sënë ggëp mehönon pin malaj.

³² Mehö sënë nebë rangah, om rëk najëh rangah jak alam dahis pin, lob geko hong alam Israel lo arëj jak rot.”

³³ Yosep luho venë kwaj ya ngahi in gagek sën Simeon nër rak luho naluj agi. ³⁴ Lok Simeon jom rak vu Anutu bë semu luho, log nër vu hurmahen ata Maria bë, “Gwengo rë, hurmahen sënë rëk gevong balam Israel ngahisekë rëk malaj nama, log rëk gevong besir ngahisekë denom vu Anutu. Yam in tato aggata vu hil, rëk mu alam ngahisekë rëk nij dëlin yi. ³⁵ Rëk nabë sënë in mëm alam ngahisekë kwaj sën yö neggëp vu sir lo natok rangah. Rëk mu ngo rëk ayom maggin rot geving berëk nabë sën paëp-yu-anil ti negelu newam.”

³⁶ Log tum avëh-nenër-gagek-rangahsën ti nedo, arë nebë Ana. Panuel nalu yi, geyi degwa vu Aser, rëk yi atov rot. Yi avö gerak regga beluho denedo wirek yoh vu ngebek nemadvahi-bevidek-luu, ³⁷ lok regga diik, genedo alov rot beyi ngebek 84 rak lok buk sënë. Rëk su nevu dub-vabuong-böp ya rë, gak yö neya rot. Buk ngahi og aye ggërin nos genejom rak menedo mu, benevong Anutu yi huk buk gerangah. ³⁸ Lob Yesu lööho ama lu ata nahën denare lok buk sënë, log Ana verup ving bepisek in Anutu, log nër gagek rak hurmahen sënë vu alam pin sën denëgin bë Anutu geko alam Yerusalem nah vu yi lo.

Yosep Yah Nasaret

³⁹ Devong ngaa pin sënë yoh vu sën Mehöböp yi horek nër lo, log deyah medeya distrik Galilea vu hir nyëg böp Nasaret lo. ⁴⁰ Log hurmahen rig beniwëek rak. Beyi mehö los kwa nivesa, bAnutu yi semusemu neggëp vu yi.

Yesu Böp Rak Meya Dub-vabuung-böp

⁴¹ Yesu ama lu ata denerak medeneya Yerusalem yoh vu ta pin medenelë buk vabuung böp sën denenër bë Buk-ggöksën-yi* lo. ⁴² Lob Yesu yi ta nemadluho-bevidek-luu rak, log yik devong nebë saga mederak medeya Yerusalem in bë degelë Buk-ggöksën-yi*. ⁴³ Lob Buk-ggöksën-yi* ggovek ya, beyi buk pin maya, log deneyah medeneya bej. Gak Yesu og nedo Yerusalem, gama lu ata dugin. ⁴⁴ Luho dekuung bë ya ving yi mehö la medeneya. Rot beshuk luk, loḵ luho denesero yi beya denesero vu alam sën losho degwa ti lo, genij papu lo. ⁴⁵ Luho desero medenesero rëḵ ma. Lom luho deyah medeya denesero yi vu Yerusalem. ⁴⁶ Luho medo denesero yi yoh vu buk löö, loḵ mëm luho detök vu yi loḵ dub-vabuung-böp ayo, genedo ving alam tatovaha lo, benengo hir gagek, genelok tepëḵ in degwa ving. ⁴⁷ Lob alam pin sën vare denengo yi tepëḵ lo kenuj ya in kwa los yi gagek sën nenër yah vu sir lo. ⁴⁸ Ama lu ata delë yi, lob delëḵ anon mederanga nemaj. Lob ata nër vu yi bë, “Aguu-e? Gevasap aluu in-a? Alu amam ayomin maggin rot in alu medo nesero hong rot.” ⁴⁹ Loḵ nër yah vu luho bë, “Melu nesero sa in va? Maḵ melu su kwamin nevo bë sëḵ medo

doḵ Amag yi beggang rē?” ⁵⁰ Rēḵ luho su kwaj tōḵ rak yi gāḡek sēn nēr agi degwa rē.

⁵¹ Ggovek log mēm yah ving luho belöōho deyah Nasaret, lob yō nenga yes yes vu ama lu ata ayej. Lob ata jelē gāḡek pin sēnē loḵ ya yu bemedo mekwa nevo. ⁵² GeYesu rig meböp rak, lob yi Mehö los kwa nivesa rot. Lob Anutu losho mehōnon denelē yi nivesa, mekwaj vesa in.

3

Mehö-neripek-alam Jon Nenër Gagek (Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Jn 1:19-28)

¹ Tiberius tu alam Rom hir Sisar* menedo yoh vu ta nemadluho menemadvahi vorot, lob vong bePontius Pilatus tu kiap pin vu distrik Yudea hir yuseḡē benegin sir. Log Herot* tu yuseḡē menegin distrik Galilea, gari Pilip tu yuseḡē menegin alam ggēp distrik Ituraya los Trakonitis. Log Lusanius tu yuseḡē menegin distrik Abilene, ² gAnas luho Kayapas detu alam-deneko-seriveng hir ggev böp. Lob Sakaria nalu Jon nedo nyēḡ-yumeris loḵ buk saga, bAnutu yi gāḡek neyam vu yi. ³ Nebē saga, lob neyoh vu beggang-bu pin sēn nedo dus vu bēl Yordan, benenēr gāḡek vu alam bē degērin sir medejipek bēl, lob mēm Anutu rēḡ kevoh hir ngaa nipaya sēn neggēp vu sir lo na. ⁴ Sēnē yoh vu gāḡek sēn mehö-nenēr-gāḡek-rangahsēn Yesaya nēr meneggēp loḵ Anutu-yi-ḡapiya lo bē:

“Mehöti aye nerak loḵ nyēḡ-yumeris bē:

‘Ham bolinin Mehöböp yi aggata,
meham sesor begēp niröp.

⁵ Debahu lii ayo böp böp na,

gededev kedu böp böp los mahen
medegerurin geto geving.

Gaggata pin sën neggëp bejusën lo,
og dedev gguu beniverök jak.

⁶ In alam pin degelë ngaa sën Anutu gevong in
geko hil nah vu yi lo.’ ”

⁷ Lob alam ngahisekë deya vu yi in bë dejipek
bël jak nema, loḵ nër vu sir bë, “Nyël nalu ham!
Re nër vu ham bë ham beya in nyëvewen sën rëḵ
natök vu ham vu Buk-tamusën agi? ⁸ Ham gw-
evong ngaa niröp noh vu sën ham wërin ayomin
lo, in tato nabë ham wërin ham yönon. Gaḵ ham
su kwamin bo megweko gagek jak nah menanër
nabë Abraham yi mewis ham. Gaḵ sa nanër vu
ham nabë Anutu yoh vu bë gevong gelöng sëne
denatu Abraham yi mewis. ⁹ Yönon, in koov nevu
nevaleḵ kele gëga meneggëp vorot. In kele pin sën
su denesis anoj nivesa rë lo, og rëḵ buv mebesi jak
na nengwah.”

¹⁰ Nër nebë sënë, lob alam pin deneloḵ tepëḵ in
yi bë, “Om he rëḵ gevong nabë va?” ¹¹ Loḵ nër yah
vu sir bë, “Mehöti sën yi röpröp luu neggëp vu yi
lo, og bo ngwë vu mehö ngwë sën nerak vu in lo.
Gemehöti sën yi nos neggëp lo, yik gevong nabë
saga geving.”

¹² Log alam sën deneḵo takës* lo la deyam ving
in bë dejipek bël, lob deloḵ tepëḵ vu yi bë, “Tato-
vaha, log heḵ rëḵ gevong nabë va?” ¹³ Loḵ nër yah
vu sir bë, “Ham gweko monë takës niröp noh vu
sën gavman nër vu ham lo, gaḵ ham su godeḵ la
sevök na geving rë.”

¹⁴ Log alam-begö-yi la delok tepëk in sir vu yi bē, “Log hek rëk gëvong nabë va?” Lok nër yah vu sir bē, “Ham su ngis mehönnon jëggin jëggin los nanër gägek kuungsën jak sir in nabë ham godek hir monë lu ngaa, gak yik ham gweko ham monë sën ggev denebago ham lo niröp los ahëmin nivesa beggovek.”

¹⁵ Alam dengo gägek sënë, lob kwaj vo ya niwëek lok ayoj bē, “Mak Jon sënë yik mak yi Mehö sën Anutu ggooin rak in bē geko hil nah lo ma ma?”

¹⁶ Nebë sënë, lob Jon nër yah vu sir bē, “Sa naripek ham rak bël. Rëk mëm mehö los niwëek ti kesuu sa rëk tamuin sa menam, log sa su mehö nig vesa yoh vu in bē sa natu yi hur bekevelekin vaha suu rë. Yi saga sën rëk basuh ham begevong Anon Vabuung vu ham vahi begevong benengwah ga ham vahi. ¹⁷ Jom yi savor lok ya nema vorot in tetëhin kale kale na in yi wit*, gengupin wit* anon jak na yi jök-wit-yi. Gak kale kale saga og rëk besi jak na nengwah sën yö medo netum degwata lo.”

¹⁸ Jon nenër bengö nivesa vu alam genenër gägek ngahisekë ving in bē gelu ayoj medegërin sir.

Herot* Kō Jon Ya Karabus
(Mt 14:3-4; Mk 6:17-18)

¹⁹ Rëk Jon vo gägek rak hir yusekë Herot*, in ggodek ari avëh Herodias log nevong ngaa nipaya vahi ving. ²⁰ Genevong ngaa nipaya ti sënë ggökin ving: Tung Jon ya karabus.

Jon Ripek Yesu
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Log alam pin deneripek bël, lob Yesu ripek bël ving. Ripek bël ggovek gevare nejom raḵ, lob yagek tateḵin yi ²² gAnon Vabuung ni nebë soḵ nuung beluḵ yam raḵ ya yi. Log gagek ti yam vu yagek bë, “Sa nalug hong. Sahëg neving hong besa halë hong nivesa.”

Yesu Yi Degwa Lo

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu yi ta mehödahis-menemadluho raḵ, lob mëm ḵo yi huk raḵ. Loḵ alam kwaj nevo yi bë yik Yosep nalu yi.

Log yik Yosep ama Heli. ²⁴ Ga, Heli ama Matat, geMatat ama Levi* ga, Levi* ama Melki.

Ga, Melki ama Yanai ga, Yanai ama Yosep (sënëḵ yö ngwë).

²⁵ Ga, Yosep ama Matatias ga, Matatias ama Amos.

Ga, Amos ama Naum ga, Naum ama Esli.

Ga, Esli ama Nagai. ²⁶ Ga, Nagai ama Maat.

Ga, Maat ama Matatias (sënëḵ yö ngwë), ga, Matatias ama Semein.

Ga, Semein ama Yosek ga, Yosek ama Yoda.

²⁷ Ga, Yoda ama Yoanan ga, Yoanan ama Resa.

Ga, Resa ama Serubabel ga, Serubabel ama Sealtiel.

Ga, Sealtiel ama Neri. ²⁸ Ga, Neri ama Melki, (sënëḵ yö ngwë).

Ga, Melki ama Adi ga, Adi ama Kosam.

Ga, Kosam ama Elmadam ga, Elmadam ama Er.

²⁹ Ga, Er ama Yosua ga, Yosua ama Elieser.

Ga, Elieser ama Yorim ga, Yorim ama Matat (sënëḵ yö ngwë).

Ga, Matat ama Levi (sënëk yö ngwë). ³⁰ Ga, Levi ama Simeon.
 Ga, Simeon ama Yuda ga, Yuda ama Yosep (sënëk yö ngwë).
 Ga, Yosep ama Yonam ga, Yonam ama Eliakim.
³¹ Ga, Eliakim ama Melea ga, Melea ama Mena.
 Ga, Mena ama Matata ga, Matata ama Natan.
 Ga, Natan ama Davit. ³² Ga, Davit ama Yese.
 Ga, Yese ama Obet ga, Obet ama Boas.
 Ga, Boas ama Salmon ga, Salmon ama Nason.
³³ Ga, Nason ama Aminadap ga, Aminadap ama Admin ga, Admin ama Arni.
 Ga, Arni ama Hesron ga, Hesron ama Peres.
 Ga, Peres ama Yuda (sënëk yö ngwë). ³⁴ Ga, Yuda ama Yakop.
 Ga, Yakop ama Isaak ga, Isaak ama Abraham.
 Ga, Abraham ama Tera ga, Tera ama Nahor.
³⁵ Ga, Nahor ama Seruk ga, Seruk ama Reyu.
 Ga, Reyu ama Pelek ga, Pelek ama Eber.
 Ga, Eber ama Sela. ³⁶ Ga, Sela ama Kainan.
 Ga, Kainan ama Arpaksat ga, Arpaksat ama Sem.
 Ga, Sem ama Noa ga, Noa ama Lamek.
³⁷ Ga, Lamek ama Metusala ga, Metusala ama Enok.
 Ga, Enok ama Yaret ga, Yaret ama Mahalalel.
 Ga, Mahalalel ama Kainan (sënëk yö ngwë).
³⁸ Ga, Kainan ama Enos.
 Ga, Enos ama Set ga, Set ama Adam.
 Ga, Adam og yik Anutu nalu in tung yi.

Satan Seggi Yesu
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Anon Vabuung loḵ yam ggërin Yesu ayo, lob yi vu bël Yordan meneyah, lob Anon Vabuung li yi meya nyëg-yumeris. ² Beya nedo nyëg-yumeris yoh vu buk mehödahis luu, lob Satan pelëpin yi.

Yesu su negga nos loḵ buk saga rë, genedo meris yoh vu buk pin sënë beggovek ya loḵ tum diikahë. ³ Lob Satan nër vu yi bë, “Bë Anutu nalu hong, og genanër megelöng sënë natu brët.” ⁴ Loḵ Yesu nër yah vu bë, “Gagek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë: Nos mu su yoh vu bë gevong bemehönon demedo vesaj rë.”

⁵ Loḵ Satan ḵo yi merak ya ḵedu ading, lob pevis betato alam pin sën denedo dob lo los hir nyëg pin vu Yesu, ⁶ genër vu yi bë, “Sëḵ bo ngaa nivesa vesa los niwëek sënë pin vu hong barëm böp jaḵ kesuu mehönon pin. In ngaa pin sënë tu sa ngaa. Om nabë sebo vu mehöti, og sëḵ bo vu yi benatu yi ngaa. ⁷ Om nabë genadudeḵ vu sa megweḵo sa jaḵ, og ngaa pin sënë rëḵ nöḵ natu hong ngaa.” ⁸ Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Gagek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë: Yik gwëḵo Mehöböḵ sën hong Anutu lo jaḵ, begegurek yi yö timu babu.”

⁹ Loḵ Satan ḵo Yesu ggökin beya nyëg böḵ Yerusalem metung yi raḵ ya Dub-vabuung-böḵ yu vavunë rot, genër vu yi bë, “Bë Anutu Nalu hong, og gwetë hong na dob, ¹⁰ in gagek neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bë:

Rëḵ gevong yi angër lo
nam degegin hong nivesa.

¹¹ Log nër ving bë:
Rëḵ detabuu hong doḵ nemaj,

gesu rëk gengis vaham jak gelöng rë.”

¹² Loḵ Yesu nër yah vu yi bë,

“Gagek neggëp ving bë: Su geseggi hong Mehöböp Anutu.”

¹³ Satan seggi yi raḵ ngaa sënë ggovek, log ya gekwa vo bë maam buk ngwë rë.

*Yesu Ko Huk Raḵ Nyëdahis Ggëp Galilea
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)*

¹⁴ Yesu ko niwëek vu Anon Vabuung beyah meya distrik Galilea, lob bengö ya meyoh vu distrik saga los dahis. ¹⁵ Lob netatekin gagek vu alam loḵ hir dub-supinsën-yi pin, lob alam pin deḵo arë rak.

*Alam Nasaret Deruu Demij Vu Yesu
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)*

¹⁶ Lob Yesu yah verup Nasaret sën wirek yi mahen genedo merig loḵ lo, log Buk-sewahsën-yi*, lob loḵ ya dub-supinsën-yi nebë sën yö nevong yoh vu soda pin lo. Lob kedi nare in bë natevin Anutu yi gagek. ¹⁷ Lob devo mehö-nenër-gagek-rangahsën Yesaya yi kapiya loḵ nema bepuh, lob töḵ rak len teka sën dekevu meneggëp bë:

¹⁸ “Mehöböp yi Anon Vabuung loḵ yam ggërin sayog.

In yö ggooin sa rak

in bë sa nanër Bengö Nivesa vu alam sën denerak vu in ngaa lo.

Vong sa yam in bë sa nanër gagek rangah vu alam sën denedo loḵ karabus ayo lo nabë ggovek ya gedegetah sir vër.

Gesa bë nanër vu alam malaj kenod lo nabë malaj natum gökin medegelë nyëg.

Gevong sa yam in bë sa gako alam sën ngaa maggin deginengin sir lo vër,

¹⁹ gesa nanër rangah nabë ngebek sën Mehöböp gelë mehönon nivesa lo tök yam ggovek.”

²⁰ Yesu tevin gagek dus ti sënë ggovek medengo, lob vevir kapiya yah bevo yah vu ala geto nedo. Log alam sën denedo loḵ dub-supinsën-yi ayo lo pin yik malaj neya timu vu yi.

²¹ Lob mëm ko gagek lo raḵ menër vu sir bë, “Anutu yi gagek sën ham nahën nengo agi lo anon raḵ gwëbeng.” ²² Lob deḵo arë raḵ, loḵ kwaj neya ngahi in yi gagek nivesa vesa sën nenër verup avi lo, medenër bë, “In va gemu sënëḵ Yosep nalu-ë lo?”

²³ Lob nër vu sir bë, “Yönon, mak ham rëḵ nanër alam hib hir gagek ti sënë jaḵ sa nabë, ‘Dokta! Ngo gwevong benim vesa jaḵ namugin rë. Om gwevong ngaa nabë sën he hango bë gevong ggëp Kapernaum lo doḵ ngo hong nyëḡ sënë geving loḵ mëm.’” ²⁴ Loḵ nër ggökin bë, “Sa nanër yönon vu ham nabë: Alam su denebë nengaj vu mehö-nenër-gagek-rangahsën ti ggëp yö yi beggang degwa rë. ²⁵ Rëḵ mu sa nanër yönon vu ham nabë: Loḵ Elia yi buk og avëh alov ngahiseḵë denedo Israel. Lob beggob kehe ya gebamöö veriik, behob su neto rë yoh vu ngebek löö bekwev nemadvahi-mevidek-ti. Gemeyip böpata yoh vu nyëḡ. ²⁶ Rëḵ Anutu su vong Elia ya vu alov la vu Israel in bë doḵ vu sir rë. Gaḵ mëm yik vong yi meya nyëḡ ngwë vu Sarepat ggëp distrik Sidon mu in doḵ vu avëh alov ti vu sagu. ²⁷ Log yik alam nij sevuuk ngahiseḵë denedo Israel loḵ mehö-nenër-gagek-rangahsën Elisa yi buk nebë saga ving. Rëḵ

sir ti su nivesa nerak loḵ sir len rë. Gaḵ yik mehō-yu-ngwë Naaman vu dob Suria yö timu sën nivesa rak.”

²⁸ Loḵ alam pin sën denedo dub-supinsën-yi agi denḡo gägek sënë, lob ahëj sengën böpata rot. ²⁹ Lob dekedî deruuk Yesu to meya in nyëḡ saga. Delev hir nyëḡ sagi benedo rak nyëḡ ḵedu ti, lob deḡo yi medeya peḵë in bë dejos na. ³⁰ Rëḵ ma geyoh sir vuheng atov beto meya.

*Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti
(Mk 1:21-28)*

³¹ Loḵ tum ya meto distrik Galilea yi nyëḡ böp ngwë sën Kapernaum. Log Buk-sewahsën-yi*, lob nenër gägek vu alam. ³² Denḡo yi gägek, lob avij töḵ mederanga nemaj in nenër gägek nebë mehō los niwëëk ti. ³³ Loḵ memö ti nedo lok mehō ti benedo loḵ dub-supinsën-yi saga ving, lob ngeëḵ bë, ³⁴ “O! Yesu vu Nasaret, bë gwëvong va vu he? Maḵ geyam in bë kwevoh he? Seraḵ nim bë Anutu yi mehō vabuung hong.”

³⁵ Rëḵ Yesu petupek rak bë, “Ayem nama! Gegweto gena in mehō saga!” Lob memö sënë të mehō lo to neggëp dob loḵ sir vuheng, log to meya, rëḵ su vong paya vu yi rë. ³⁶ Lob alam pin delëk anon gedenenër vu sir bë, “Sënëḵ maḵ gägek re? Mehō sënë nenër vu memö nebë yi mehō niwëëk los bengö ti, om denenḡo aye meto deneya in mehōnon.” ³⁷ Yesu vong nebë sënë, lob bengö ya meyoh vu nyëḡ pin vu sagu.

*Yesu Vong MePita Ggen Avëh Nivesa Rak
(Mt 8:14-15; Mk 1:29-31)*

³⁸ Yesu vu dub-supinsën-yi ayo meluḵ yom, lom ya meloḵ ya Simon yi beggang, geSimon ggen avëh nivanë böpata meneggëp. Lob deketag vu Yesu bë doḵ vu yi. ³⁹To meya nare dus mekepë yi ya vu, log petupek raḵ nivanë, lob nikul ya. Log avëh kedi raḵ pevis beneyeh nos in losho dega.

Yesu Ro Alam Ngahisekë Menij Vesa Raḵ
(Mt 8:16-17; Mk 1:32-34)

⁴⁰ Hes ggovek in bë duḵ na, lob alam deḵo hir alam sën nij neraḵ lo medeya vu yi. Lob nebë nema raḵ sir pin ti ti benevong benijvesa neraḵ. ⁴¹Gememö to deneya in alam ngahisekë, gedeneengeek bë, “Anutu Nalu hong.” Rëḵ petupek raḵ sir bë ayej nama. In deraḵ ni bë yi Mehö sën Anutu ggooin raḵ in bë geḵo hil nah lo.

Yesu Nevong Huk Meneya Nyëḡ Böp La
(Mk 1:35-39)

⁴² Log monbuk anon, lob kedi raḵ beya nyëḡ-yumeris tahsën ti. Loḵ alam desero yi medeya vu yi bedevongin bë denanërin yi in su gevuu sir gena nyëḡ ngwë. ⁴³Rëḵ nër vu sir bë, “Sa naya in nanër Anutu-yi-nyëḡ yi Bengö Nivesa rangah vu nyëḡ vahi geving. In Anutu vong sa meseyam in bë gevong huk sënë.” ⁴⁴Lob ya nenër loḵ distrik Yudea hir dub-supinsën-yi pin.

5

Yesu Tebë Pita, Lom Ko Gël Ngahisekë
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Buk ti, lob nare ngaggee böp Genesaret* nenga, lob alam ngahisekë ya detetup yi medahis raḵ, in bë degengo Anutu yi gagek. ² Lob lë geyag mahen

luu nedo meris yam ngaggee nenga galam-gël-yi deluk medeneripek lek. ³ Lob rak ya yag ngwë sën Simon yiyi, benër vu yi lob ko yag to meya vuheng teka, log mëm nedo rak genetatekin gagek vu sir.

⁴ Nër gagek vu sir ggovek, log nër vu Simon bë, “Gwetee hong yag geto mena ngaggee sën luk ya ading teka lok mëm ham gwetë lek duk na in ham gweko gël.” ⁵ Lok Simon nër yah bë, “Alag, he hevong huk böpata gwëbeng buk ading rot, rëk he su hako gël la rë. Rëk maam genër om sak getë lek duk nah gökin rë.” ⁶ Devong nebë sënë, lob devasu gël ngahisekë rot belek vongin bë bepul. ⁷ Lob detahi sir vahi sën denedo rak yag ngwë lo bë na dedok vu sir. Lob mëm deya bedeko gël rak yag luhoho, rëk gël vevii bevongin bë duk na ngaggee. ⁸ Simon Pita lë nebë sënë, lob yun lus lok Yesu vaha genër bë, “Oo-o, Mehöböp! Gedëein sa gegena! In sak ngaa nipaya neggëp vu sa.” ⁹ In losho yi alam sën denedo lok yag delë gël pin sën deko lo, lob kenuj ya in. ¹⁰ Log Sebedi nalu Yakobus luho ari Jon sën yik losho Simon denvong huk timu lo, kenuj ya in ving. Rëk Yesu nër vu Simon bë, “Su newam jak, in rëk gweko mehönon nabë saga.” ¹¹ Lob dedadii yag ya ronek, lob devuu ngaa pin ya gedetamuin yi, belosho deya.

*Yesu Vong Bemehöti Yi Sevuuk Mehor
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

¹² Yesu nedo nyëg böp ti, lob mehöti nedo sugu, besevuuk vunin navi pin. Mehö sënë lë Yesu, lob petev meneggëp lok vaha geketag vu yi bë, “Mehöböp! Nabë ahëm geving, og geyoh vu bë gwëvong mesa nig veseek jak.” ¹³ Lob Yesu bë nema

raḵ yi genēr bē, “Sahēg ving, om nim veseek jaḵ!” Lob yik sevuuk saga mehor ya pevis. ¹⁴ Log Yesu vo ḵooin bē, “Su gena genanēr vu mehōti. Gaḵ mēm gena ḡetato navim vu mehō-neḵo-seriveng, gegwetung seriveng* in nim veseek raḵ. Noh vu sēn Moses nēr wirek bē hil gevong lo. In alam pin deḵaḵ ni nabē nim veseek raḵ.” ¹⁵ Rēḵ ma geYesu yi ngāa pin sēn nevong lo bengō tup luḵ nyēg meya. Lob alam ngahiseḵē denḡo medeyam vu yi in bē degengō yi ḡaḡek gegevong hir niraksēn nama na. ¹⁶ Rēḵ buḵ la og netah yi ya nyēg-yumeris menejom raḵ.

Yesu Vong Bemehō Nema Los Vaha Nipaya Ti Nivesa Raḵ

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Buk ti, lob medo nenēr ḡaḡek vu mehō la, gam Parisai* la loḡo alam-horek-yi la denedo ving. Deyam ḡḡēp nyēg neru ti ti lo pin. Vu distrik Galilea, gevu distrik Yudea gevu nyēg bōp Yerusalem. Lob Mehōbōp vo niwēēk vu Yesu in bē gero alam nijraksēn benijvesa jaḵ. ¹⁸ Lob mehō la devaḵu mehō ti raḵ reek medeya vu in seḵē pin selōngin. Lob devaḵu medeya in bē na degebē doḵ Yesu mala ḡēp begḡang ayo, ¹⁹ rēḵ nyēg mir in alam ngahiseḵē, gesu agḡata negḡēp in bē debaḵu doḵ na rē. Nebē saga, lob deraḵ ya begḡang demi tamangsēn medekehe begḡang demi gedeseluhin mehō sēnē los reek luḵ ya alam vuheng atov beya meto negḡēp loḵ Yesu mala. ²⁰ Yesu lē berak ni bē ayoj neya timu vu yi, lob nēr vu mehō sēnē bē, “Sa mehō-e! Sa dahun hong ngāa nipaya ya.”

21 Lob alam Parisai* losho alam-horek-yi yö kwaj neya ngahi bë, “Mehö re sagi, sën neko yi rak besevök Anutu-ë? Mehöti su yoh vu bë dahun ngaa nipaya na rè, gaq Anutu yö timu yoh vu.”

22 Rëk Yesu rak ayoj ni, lob nër yah vu sir bë, “Ham ayomin neya ngahi in va? 23 Ham kwamin nevo gagek sën senër agi bë, ‘Sa dahun hong ngaa nipaya ya’ lo bë anon ma, in re yoh vu bë gelë nabë dahun ya yönon-a? Rëk mu mëm nabë sa nanër vu yi nabë, ‘Kwedi jak megena!’ og mëm ham rëk jak ni nabë sa nanër gagek los anon. 24 Rëk sa bë ham jak ni nabë Mehönon Nalu yoh vu bë dahun ngaa nipaya na vu dob.” Log peggirin menër vu mehö sën sekë selöngin lo bë, “Sa nanër nök vu hong nabë: Kwedi gweko hong reek jak megenah böm.” 25 Nër nebë sënë, lob yik kedi rak avuti rak alam pin saga malaj, bekerë ngaa sën devaku rak lo beneyah ben, geneko Anutu arë rak. 26 Lob alam pin saga kenuj ya gederanga nemaj. Lob deko Anutu arë rak, gedeggöneng medenenër bë, “Ngaa ti sën hil halë gwëbeng agi yö agga ti.”

Yesu Tahi Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

27 Ggovek, geYesu to meyah dobnë meneya, loq lë gemehö sën neko takës* lo ti loq nedo beggang-takës-yi. Arë nebë Levi.* Lob nër vu yi bë, “Genam gesepa sa.” 28 Lob vuu ngaa pin menedo, gekedi meya sepa Yesu meluho deya.

29 Lob Levi vong Yesu yi nos böp ti loq yi beggang, balam sën deneko takës* lo ngahisekë losho

---

* 5:27: Levi sënë arë ngwë nebë Matai. Su Yakob nalu rè, gaq yik mehö ngwë.

alam vahi deyam ving luho belosho denegga.
³⁰ Rêk alam Parisai* losho hir alam-horek-yi delê, lom denêr gâgek ngahisekê rak Yesu vu yi hur maluh lo bê, “Nebê va sên ham los alam-deneķo-takês* losho alam sên denevong ngaa nipaya lo newa nos loķ ti-ê?” ³¹ Loķ Yesu nêr yah vu sir bê, “Alam nijvesa su deneya vu dokta rê. Gaķ yik alam nijraksên mu yô deneya vu. ³² Om sa su yam in bê tahi alam-yohvu rê. Gaķ seyam in bê tahi alam sên ngaa nipaya neggêp vu sir lo in degêrin ayoj.”

*Yesu Tahu Yi Rak Mehô Sên Neķo Avêh Lo
 (Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)*

³³ Loķ deloķ tepêķ vu Yesu ggökin bê, “Jon yi hur maluh ayej deneggêrin nos gedenejom rak beron beron, balam Parisai* hir hur maluh denevong nebê saga ving. Rêk hong hur maluh, og yô medo denegga gedenenum mu.” ³⁴ Loķ Yesu peggirin gâgek rak mehô sên neķo avêh lo benêr yah vu sir bê, “Ham kwamin bo rê, nabê mehôti medo geving yi alam geluho avêh ti denajom nemaj. Bê nabê sênê, og yi alam sênê su deyoh vu bê ayej gêrin nos rê. ³⁵ Rêk mêm buk sên debo mehô sên ķo avêh lo vêr, besu medo geving yi alam rê, og mêm yi alam rêķ ayoj maggin bayej gêrin nos doķ buk saga.”

*Yesu Tahu Yi Gâgek Rak Tob Los Wain Gememêķ
 Navi*

³⁶ Loķ Yesu nêr gâgek peggirinsên ngwê vu sir ggökin bê, “Mehôti su nekweek tob mewis ti len teka menepeķa muğeng ngwê sên nekweek lo len rak rê. Bê mehôti gevong nabê saga, og rêķ gevong paya vu tob mewis saga, gemewis len ti sên lo su luho tob muğeng rêķ gêp ti rê. ³⁷ Log mehôti

su netöö wain* mewis loḵ memëk navi mugeng rë. Bë mehöti gevong nabë sënë, og wain rëḵ ngol memëk navi mebepul gewain keseh geto mena. Gememëk navi nipaya jaḵ geving. ³⁸ Gaḵ yiḵ alam yö denetöö wain mewis loḵ ya memëk navi mewis og mëm. ³⁹ Log alam sën yö denenum wain mugeng lo, og su ahëj neving wain mewis rë. Gaḵ denenër bë, ‘Wain mugeng mëm nivesa.’ ”

6

Gagek Raḵ Sën Hil Su Gevong Huk Doḵ Buk-sewahsën-yi

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Buk-sewahsën-yi* ti, lob Yesu losho yi hur maluh deyoh ya huk wit* ti ayo medeya. Lob yi hur maluh derur wit* anon la mederii raḵ nemaj mededah. ² Rëḵ alam Parisai* la delë medenër bë, “Nebë va sën ham kweyëh horek Buk-sewahsën-yi-ë?” ³ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Maḵ ham su tevin gagek raḵ ngaa sën Davit vong wirek lo rë? Sën losho yi hur dediikahëj lo, ⁴ lob loḵ ya Anutu yi dub beḵo brët vabuung sën denetung netu seriveng benedo ggëp Anutu mala lo. Alam-deneḵo-seriveng mu yö deyoh vu bë dega brët saga, gaḵ alam meris nebë Davit og ma. Rëḵ gga gevo vu yi hur medegga ving.” ⁵ Log Yesu nër ving bë, “Mehönon Nalu tu Buk-sewahsën-yi* ala.”

Yesu Vong Mehö-seḵë-paya Ti Menivesa Raḵ Loḵ Buk-sewahsën-yi

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Log Buk-sewahsën-yi* ngwë, lob loḵ ya dub-supinsën-yi menetateḵin gagek vu alam. Log

mehöti nema vesa belooïn benedo. ⁷ Alam-horek-yi losho alam Parisai* medo malaj nesepa Yesu in bë degelë nabë rëk gevong benema nivesa jak dok Buk-sewahsën-yi*, ma rëk nama! In denesero aggata in bë denanër gagek jak Yesu nabë keyëh horek. ⁸ Rëk yö rak ayoj ni. Lob nër vu mehö sën sekë paya lo bë, “Kwedi genam gebare dok vuheng atov.” Lob kedi meya nare. ⁹ Log Yesu nër vu sir bë, “Sa bë dok tepëk in gagek ti vu ham nabë: Mağ horek nër bë hil gevong ngaa nivesa dok Buk-sewahsën-yi*, ma hil gevong ngaa nipaya? Mağ nër bë hil adok vu alam in demedo vesaj, ma hil nid dël jak sir in malaj nama?” ¹⁰ Log mala neko lok menelë sir pin, log nër vu mehö lo bë, “Getelo sekëm nam!” Telo sekë ya, lob nivesa lok ggökin. ¹¹ Rëk alam saga ahëj sengën böpata rot, geyah desap sir rak bë degevong nabë va vu Yesu!

*Yesu Vong Yi Hur Maluh Denetu Sinarë
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Lok buk sënë, Yesu tah yi ya kedu ti in bë najom jak, lob medo mejom rak vu Anutu buk ading rot menyëg heng ya. ¹³ Log hes mala verup, lob supin yi hur maluh ya vu yi, betum ggooïn sir nemadluho-mevidek-luu lo rak benër sir bë Sinarë. ¹⁴ Alam lo sënë: Simon sën Yesu tahi ggev ngwë rak bë Pita lo. Ga, ari Andreas. Ga, Yakobus lu Jon. Ga, Pilip lu Bartolomai. ¹⁵ Ga, Matai lu Tomas. Ga, Yakobus sën Alpeus nalu. Ga, Simon sën yi mehö-neruuk-alam-Rom lo. ¹⁶ Ga, Yudas sën Yakobus nalu lo, log Yudas Iskariot sën rëk nanër Yesu rangah vu alam-begö-yi lo.

*Yesu Vong Huk Raḥ Alam Ngahiseḳë
(Mt 4:23-25)*

¹⁷ Lob Yesu luḳ meya ving sir beya nare nyëḡ neggumeng ti ving yi hur maluh yu böpata. Galam ngahiseḳë deyam vu nyëḡ böp Yerusalem, gesir sën distrik Yudea pin, galam loo sën dus vu Ture los Sidon lo beyam desupin sir medenedo. ¹⁸ Deyam in bë degengo yi gagek, log gevong behir niraksën nama na. Galam sën memö nevasap sir lo, og Yesu nevong menijvesa neraḥ ving. ¹⁹ Galam pin denedu sir in bë degebë nemaj jaḳ yi. In yi niwëëk ya nevong balam pin nijvesa neraḥ.

*Yesu Nër Bë Mehönon Deyoh Vu Bë Kwaj Vesa,
Gedeyoh Vu Bë Dengu
(Mt 5:1-12)*

²⁰ Loḳ Yesu vër mala raḥ menelë yi hur maluh lo, lom nër bë:

“Ham sën neraḥ vu in ngaa dob-yi lo, ham kwamin vesa.

In ham tu Anutu-yi-alam beham rëḳ medo nivesa doḳ yi nyëḡ.

²¹ Ham sën nediikahëmin agi, ham kwamin vesa.

In ham su rëḳ jaḳ vu in ngaa nivesa ti vu tamusën rë.

Ham sën nesu menedo agi, ham kwamin vesa.

In ham rëḳ kwamin vesa menanöp vu tamusën.

²² Alam rëḳ degelë geham sepa doḳ Mehönon Nalu, lob rëḳ degelë ham paya, bedegetii ham, gedepelë ham, gedenanër ham nabë ham nimin paya, rëḳ mu ham kwamin vesa in ngaa saga.

²³ Nabë degevang nabë sënë vu ham, og ham kwamin vesa, geham napisek in rot, in ham nyëvewen sën neggëp yagek lo, og böpata rot. In wirek og kënuj lo denevang nebë sënë vu alam-denenër-gägek-rangahsën lo ving.

²⁴ Gaḵ ham sën los bengömin-ggoreksën lo, og gëpin ham!

In ham nedo raḵ ngaa sën nivesa vesa lo vorot.

²⁵ Geham sën newa nos böp bahëmin nepup agi, gëpin ham!

In ham rëḵ jaḵ vu in ngaa vu tamusën.

Geham sën nenöp gwëbeng agi, gëpin ham!

In ham rëḵ ngu mengis ham vu tamusën be-malamin ruk keseh.

²⁶ Nabë alam pin degeḵo ham arëmin jaḵ, og gëpin ham!

In kënuj lo denevang nebë saga wirek vu alam-gägek-kuungsën lo.”

Yesu Nër Bë Hil Ahëd Geving Alam Sën Denelë Hil Paya Lo

(Mt 5:38-48)

²⁷ “Rëḵ sa bë nanër vu ham sën nengo sa gägek agi nabë: Ham kwamin pesivin alam sën denesis begö vu ham lo. Geham gwevang nivesa vu alam sën degelë ham paya lo. ²⁸ Geham najom jaḵ in alam sën deneterot ham lo nabë Anutu semu sir. Geham bengev jaḵ in alam sën denenër pelë raḵ ham lo nabë Anutu doḵ vu sir. ²⁹ Nabë mehöti petap nengam vahi, og hongëḵ gegwërin vahi bepetap geving. Genabë mehöti ngoo doḵ hong röpröp-ayööng-yi, og genakah hong röpröp ngwë geving, gaḵ su gegulin. ³⁰ Nabë mehöti ketag ngaa ti vu hong, og gebo vu yi. Genabë mehöti

sepos hong ngaa vër in hong, og su genanër vu nabë bo nom. ³¹ Ngaa sën ham ahëmin neving bë alam degevong vu ham lo, og yik ham gwevong nabë saga vu sir namugin.

³² Nabë yik ham ngo ahëmin geving alam sën ahëj neving ham lo mu, og alam rëk degeko ham arëmin jak in degwa tena? Gaḵ yik alam pin og denevong nebë sënë, bahëj neving alam sën ahëj neving sir lo. ³³ Log nabë ham dok vu alam sën denelok vu ham lo mu, og alam rëk degeko ham arëmin jak in degwa tena? Gaḵ yik alam pin og denevong nebë sënë ving. ³⁴ Log nabë ham bo ngaa vu alam gekwamin bo nabë rëk debo dok nah vu ham, og alam rëk degeko ham arëmin jak in degwa tena? Gaḵ yik alam pin og denevo ngaa vu sir vahi, in bë degeko hir ngaa vahi dok nah nyëvewen. ³⁵ Gaḵ mëm ham ahëmin geving alam sën denesis begö vu ham lo. Geham dok vu mehönnon pin. Ham bo ngaa vu alam, gaḵ ham su kwamin bo nabë rëk debo ngaa ti nom vu ham dok nah nyëvewen. Ham gwevong nabë saga, log vu tamusën, og ham rëk natök vu ham nyëvewen böpata rot benatu Anutu Vavunë nalu lo. In nevong semusën vu alam sën su kwaj vesa in yi rë lo, losho alam nij paya. ³⁶ Om ham kwamin gevongin alam medok vu sir nabë sën ham Amamin Anutu nevong lo.”

Yesu Nër Bë Su Geseggi Mehö Ngwë Hir Gagek Nabë Getu Ala
(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ham su seggi mehö ngwë dok ayomin nabë yi mehö nipaya. In lob Anutu su seggi ham benanër

ham nabë ham alam nimin paya. Log ham su nanër mehö ngwë nabë degeko nyëvewen dok nah hir ngaa nipaya. In lob Anutu su nanër ham nabë ham gweko nyëvewen dok nah ham ngaa nipaya. Gaḵ ham dahun ngaa nipaya sën mehönon denevong vu ham lo na, in lob Anutu dahun ham ngaa nipaya na geving. ³⁸ Ham bo ngaa vu mehönon, og Anutu rëḵ bo dok nah vu ham rot, beham dëg napup avi, beham dëginengin gesesin jaḵ beduḵ na, genam gök gökin megerurin geto. In yik ngaa sën ham nevong vu mehönon lo, og Anutu rëḵ gevong nabë saga dok nah vu ham.”

³⁹ Log Yesu nër gagek peggirinsën ti vu sir bë, “Maḵ mehö mala kenod ti yoh vu bë tato aggata vu mehö mala kenod ngwë? Ma! Bë nabë sënë, og luhoho rëḵ debës söv dok ti. ⁴⁰ Hur maluh ti su kesuu yi tatovaha rë. Bë tatovaha tahu yi govek mejaḵ ni, og mëm luho ala rëḵ degëp ti.

⁴¹ Ma genelë kale mahen teka sën negga raḵ arim mala lo, log su kwam nevo gang dus ti sën neggëp loḵ malam aga rë? ⁴² Ma nebë va sën genër vu arim bë, ‘Ari-e! Köök gesa hevong kale vër in malam gahis rë.’ Gwelë rë! Hong mehö kwam luu! In gang neggëp loḵ ngo malam gahis! Ngo gwevong gang dus ti sënë vër in malam govek rë, loḵ mëm rëḵ gwelë ngaa mahen teka sën neggëp loḵ arim mala aga nivesa megebo vër.”

*Yesu Nër Bë Kele Nipaya Yö Nesis Anon Nipaya
(Mt 7:17-20; 12:33-35)*

⁴³ “Kele nivesa su nesis anon nipaya rë. Log kele nipaya su yoh vu bë rëḵ ngis anon nivesa rë. ⁴⁴ Om mehönon degelë kele anon, loḵ mëm dejaḵ ni nabë

kele nivesa, ma nipaya. In mehöti su nerur mori anon rak aggis niggin ti jes rë. Log mehöti su nerur vud anon rak kele niggin nipaya ti agga rë. ⁴⁵ Om mehö nivesa neko ngaa nivesa vër loḵ ngaa nivesa sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Log mehö nipaya neko ngaa nipaya vër loḵ ngaa nipaya sën nesupin meneggëp loḵ ayo lo, menenër yam rangah. Mehönon avij nenër gagek sën neggëp loḵ ayoj lo, meneyam rangah.”

*Yesu Tahu Gagek Rak Sën Hil Adev Beggang Lo
(Mt 7:24-27)*

⁴⁶ “Ham ayemin nelok sa bë, ‘Mehöböp, Mehöböp!’ rëḵ ham su nengo sayeg rë in va?
⁴⁷ Alam sën denam vu sa bedengengo sa gagek bedesepa dok lo ⁴⁸ og sir nebë mehö sën lev yi beggang rak nedo gelöng böp, belev mudeng len luk ya rot. Log bël vaar böpata beya mevuv rak beggang lo, rëḵ su yoh vu bë kevoh rë. In mehö sënë yö lev niwëek mero. ⁴⁹ Gaḵ alam sën degengo sa gagek rëḵ su desepa dok rë lo, og sir nebë mehö sën lev yi beggang rak nedo dob vavunë mu lo. Su lev mudeng luk ya gëbinë rë, om bël vaar beya mevuv rak beggang saga, lob kevoh ya pevis, benipaya rak ya verök yi.”

7

*Yesu Vong Balam-begö-yi Vu Rom Hir Ggev Yi
Hur Nivesa Rak
(Mt 8:5-13)*

¹ Yesu nër gagek sënë vu alam ggovek, log ya rak beya meluk ya Kapernaum. ² Alam-begö-yi vu Rom yu ti yoh vu mehödahis nemadvahi (100) hir

ggev nedo, beyi hur ti nedo, lob ahë neving yi rot, rëk hur tök vu niraksën, bedus rak bë nadiik. ³ Loḵ alam-begö-yi hir ggev sënë ngo bë Yesu ya verup nedo, lob vong Yuda hir ggev la deya vu yi in bë na denanër vu benam gevong beyi hur nivesa jak. ⁴ Ya deverup vu Yesu, lob deketag niwëek vu bë, “Mehö sënë yi mehö nivesa, om yoh vu bë gedok vu yi. ⁵ Ahë neving hil Yuda, beyö lev hil Yuda hil dub-supinsën-yi ti.”

⁶ Lob losho Yesu deyah, beya deverup dus rak beggang, loḵ alam-begö-yi hir ggev vo gagek vu yi mehö la medeko medeya vu Yesu bë, “Mehöböp, su gebasap hong, in saḵ su mehö nig vesa yoh vu in bë gedok na sa beggang rë. ⁷ Log sa su nig vesa in bë senök vu hong geving rë. Om yik genanër jak avim mu, gesa hur rëk nivesa jak. ⁸ Gaḵ yik sa mehö los nig wëek ti ving. Sa nahurek sa alaḡ babu, log sengo sa alam-begö-yi sën sa nehegin sir lo denegurek sa babuḡ ving nebë saga. Bë sa nanër vu sir ti nabë, ‘Gena!’, og rëk na. Log bë sa nanër vu ngwë nabë, ‘Genam!’, og rëk nam. Log bë sa nanër vu sa hur nabë, ‘Gwevong huk sënë!’, og rëk gevong. Om yik genanër jak avim mu og yik yoh vu.”

⁹ Yesu ngo gagek sënë, lob ranga nema geggërin yah vu alam yu böpata sën losho denesepa sir medeneya lo bë, “Sa nanër vu ham yönon nabë sa su tök vu Israel ti gayo neyam timu vu sa nebë sënë rë.” ¹⁰ Log alam sën alam-begö-yi hir ggev vong sir ya lo yah deverup beggang loḵ delë bë hur lo nivesa loḵ menedo.

Yesu Vong Balam Nain Magëm Ti Vesa Lok

¹¹ Heng to, lob Yesu ya nyëg böp ti arë nebë Nain. Lob yi hur maluh losho alam ngahisekë rot deya ving yi. ¹² Lob ya deto dus raḅ nyëg böp saga yi aggata avi, loḅ alam devaḅu heljëng ti meya verup deneya bedub. Heljëng sënë ata yam ving. In yik nalu aguu perurek timu sën diik agi, geyi avëh alov. Log alam ngahisekë vu nyëg saga desepa sir medeyam ving. ¹³ Lob Yesu lë avëh saga mekwa paya in rot, lob nër vu bë, “Su gëngu!” ¹⁴ Lob to meya dus bebë nema raḅ reek sën devaḅu heljëng loḅ lo, lom denare. Log Yesu nër bë, “Hur magëm-e! Sa nanër vu hong nabë kwedi jak!” ¹⁵ Lob heljëng lo kedi raḅ menedo benevengwëng. Log mëm Yesu vong yi yah vu ata. ¹⁶ Nebë sënë, lob alam pin deggöneng bemëm deko Anutu arë raḅ medenër bë, “Mehö-nenër-gägek-rangahsën böpata ti sën verup nare loḅ hil vuheng atov agi.” Gedenër ving bë, “Anutu yam in dok vu yi alam.” ¹⁷ Lob denër Yesu bengö sënë ya meyoh vu distrik Yudea los nyëg vahi pin.

*Jon Vong Hur Maluh Luu Ya Vu Yesu
(Mt 11:2-6)*

¹⁸ Mehö-neripek-alam Jon yi hur maluh denër ngaa pin sën Yesu nevong lo vu yi. ¹⁹ Lob Jon tahi yi hur maluh luu ya vu yi bevong luho ya in bë dedok tepëk vu Mehöböp nabë, “Yik hong mehö sën denenër bë rëḅ nam lo sënë, ma he rëḅ medo gëgin yi rë?” ²⁰ Lob luho ya deverup vu Yesu medenër bë, “Mehö-neripek-alam Jon vong aluu yam vu hong genër bë, ‘Maḅ yik hong mehö sën denenër bë rëḅ nam lo sënë, ma he rëḅ medo gëgin yi rë?’ ”

²¹ Lob loḵ buk sënë, Yesu medo nevong alam niraksën aggagga menijvesa nerak. Netii memö to deneya in sir, genevong balam malaj ḵenod denelë nyëḡ ggökin. ²² Lob Yesu nër yah vu luho bē, “Melu nah mena nanër ngaa sën melu nelë los nengo agi vu Jon nabë: Alam malaj ḵenod denelë nyëḡ, galam vahaj paya deneya aggata, galam nij sevuuk nij veseek nerak, galam nengaj mir denengo gägek, galam sën denediik lo vesaj neloḵ yah, log alam sën denedo paya in ngaa navij yi lo denengo Bengö Nivesa. ²³ Om mehö sën su kwa neya luu luu in sa rë lo, og kwa vesa.”

*Yesu Vong Tepëḵ Rak Ngaa Ngahiseḵë In Jon
(Mt 11:7-19)*

²⁴ Jon yi hur luho deyah, loḵ mëm Yesu nër Jon yi degwa vu alam bē, “Wirek ham ya nyëḡ-yumeris in bē ham gwele mehö nebë va? Maḵ ham ya in bē gwelë nabë ayöong neḵo dee ti menekepë ya geneyom-a? ²⁵ Ma ham ya in bē gwelë mehö nebë va? Maḵ ham bē gwelë mehöti neröp tob niyes mala ngeri ngeri? Ma. Alam sën deneröp tob niyes los denedo rak ngaa nivesa vesa lo, og sir sagak yö denedo ggëp alam-los-bengöj bej. ²⁶ Ma ham ya in bē gwelë mehö nebë va? Mehö-nenër-gägek-rangahsën ti? Eë-ë, om mëm sa nanër vu ham nabë, mëm yi mehö-nenër-gägek-rangahsën, bekesuu alam denenër-gägek-rangahsën pin. ²⁷ Yiḵ mehö saga sën gägek rak yi loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo bē:

Gwengo rë, sëḵ gevong sa hur ti namugin
mena negetongin aggata in hong.

28 Om sa nanër vu ham nabë: Jon arë böp rot kesuu alam pin sën ataj neko sir vu dob agi. Rëk mu alam sën denesepa loḵ sa bedenetu Anutu-yi-alam lo pin, og rëk dekesuu Jon.”

29 Dengo gagek sënë ggovek, log alam pin losho alam sën deneko takës* lo denër bë, “Yönon. Anutu nevonḡ ngaa niröp.” In deneripek bël rak Jon nema. 30 Rëk alam Parisai* losho alam-horek-yi, og su deyam beJon ripek sir rë, gaḵ deruu demij vu aggata nivesa sën Anutu bë tateḵin vu sir lo.

31 Log Yesu nër bë, “Om maḵ sëḵ tateḵin ham alam buk sënë jaḵ va? Maḵ ham nebë va? 32 Ham nebë hurmahen sën ggëp deneggök telig medenetahi vu sir vewen bë:

‘He nasis ggageng,

rëḵ ma geham su nelöö rë.

Gehe nasu kwamin paya paya,

rëḵ ham su nesu menepengah ham ving rë.’

33 In mehö neripek alam Jon yam, lom su negga nos los nenum wain rë. Loḵ ham nenër bë, ‘Memö nelok vu yi.’ 34 Log Mehönon Nalu yam, lob negga los nenum, loḵ ham nër yi bë, ‘Ham gwelë, mehö saguḵ mehö ahëta, gemehö sën yö nenum wain pangësën. Galam sën deneko takës* lo, losho alam sën denevonḡ ngaa nipaya lo vahi hir mehö yi.’

35 Rëk mu hil galë Anutu yi huk los kwa, lob mëm hil ajaḵ ni nabë mehö los kwa ti.”

Avëh Ti Sën Ngaa Nipaya Neggëp Vu Yi Lo Ripek Yesu Vaha Rak Wël

36 Alam Parisai* ti tahi Yesu bë na mega nos geving yi, lob ya ben bemedo negga nos. 37 Lob avëh nipaya ti nedo nyëḡ sagu, lob ngo bë Yesu medo

negga nos loḵ Parisai* sënë yi beggang. Lob ḵo wël reggu malangeri loḵ buayo gelöng alabasta* veroo ti beya vu. ³⁸ Ya verup nare loḵ Yesu demi dus vu vaha gemedo nesu, lob mala ruḵ töö raḵ Yesu vaha, log revu raḵ yu viis. Log mul Yesu vaha, gekeseh wël merikin raḵ vaha. ³⁹ Rëḵ Parisai* sën tahi Yesu meya negga nos ving yi lo lë ngaa sënë, lob kwa nevo bē, “Yönon, bē mehö sënë yi mehö-nenër-gägek-rangahsën, og rëḵ jaḵ avëh sën nema raḵ yi agi ni, gejaḵ ni geving nabë avëh nipaya.”

⁴⁰ Nebë sënë loḵ Yesu raḵ ni benër yah vu yi bē, “Simon, sa kwag nevo gägek ti, om sa bē nanër vu hong.” Loḵ Simon nër bē, “Tatovaha, genanër nam.” ⁴¹ Lob Yesu nër bē, “Mehöti vo ngaa vu mehö luu meya neggëp vu luho, geluho su devo loḵ rë. Ngwë yi K500, gengwë yik hen K50 mu. ⁴² Rëḵ luho su deyoh vu bē debo dok nah rë, lob mehö sënë nilël raḵ luho. Om mehö ngwë tena sën rëḵ ahë geving yi rot-a?”

⁴³ Loḵ Simon nër yah bē, “Sa kwag nevo bē mehö sën yi nyëvewen böpata mesevök lo maḵ ahë neving monë ala rot mekesuu.” Lob Yesu nër vu bē, “Genër yoh vu.”

⁴⁴ Loḵ Yesu ggërin yah vu avëh sënë genër vu Simon bē, “Gwelë avëh sënë? Seyam hong beggang ayo, rëḵ su gevo bël vu sa in bē sejipek vahag rë. Rëḵ avëh sënë og ripek sa vahag raḵ mala ruḵ gerevu raḵ yu viis. ⁴⁵ Log seloḵ yök beggang ayo rëḵ su gemul* sa rë, rëḵ avëh sënë og yö medo nemul* sa vahag rot. ⁴⁶ Log su gerikin wël teka raḵ sa yug rë, rëḵ avëh sënë loḵ wël nivesa rot sagi raḵ sa vahag. ⁴⁷ Om sa nanër vu hong yönon nabë: Avëh sënë ahë neving Anutu pangsën rot in yi ngaa

nipaya ngahisekë rot, rëk ma gAnutu dahun ya bemaya. Gaḱ mehö sën ngaa nipaya mahen mu neggëp vu yi, lob Anutu dahun ya lo, og yik ahë neving yi mahen teka mu.”⁴⁸ Log Yesu nër vu avëh bë, “Sa dahun hong ngaa nipaya ya vorot.”⁴⁹ Lob alam sën losho medo denegga nos lo kedi denër yah meyom vu sir bë, “Mehö sënë maḱ yi re om sën bë dahun ngaa nipaya na-ë?”⁵⁰ Log Yesu nër vu avëh lo bë, “Ayom neyam timu vu sa, om Anutu ḱo hong yom vu yi vorot. Kwam vesa megena los ayom sepëp.”

8

Avëh La Detamuin Yesu Medeya

¹ Ggovek loḱ Yesu ya neḱo loḱ nyëḱ böp böp los beggang-bu mahen mahen, benenër Bengö Nivesa rangah vu sir raḱ Anutu-yi-nyëḱ. Lob yi hur maluh nemadluho-mevidek-luu lo deya ving yi. ² Gavëh la sën wirek Yesu netii memö in sir los nevo niraksën vër in sir lo deya ving. Sir sënë: Maria sën denenër bë Maria vu Magdala, beYesu tii memö nemadvahi-bevidek-luu to deya in yi wirek lo. ³ Ga, Kusa sën neḱin Herot* yi beggang lo venë Yoana, ga, Susana, gavëh vahi ving, melosho deya. Avëh pin sënë deneloḱ vu Yesu losho yi hur maluh lo raḱ hir monë lu ngaa.

Mehöti Netetëhin Nos Gahis Loḱ Huk Anon (Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Alam yu böpata desupin sir medenedo galam vu nyëḱ pin deyam vu Yesu, lob nër gägek peg-girinsën ti sënë vu sir bë, ⁵ “Mehö netetëhin nos gahis ti to meya huk anon in bë tetëhin yi nos gahis.

Netetëhin nos gahis, lob vahi to nedo loḵ aggata sën neyoh huk vuheng lo, lob mehönon denevakë gesok yam degga. ⁶ Ga, gahis la to meraḵ nedo dob mahen teka sën raḵ neggëp gelöng vavunë, lob kip rëḵ bël ma, lob meran mediik ya. ⁷ Log gahis la to melok ya nedo vos nigginggin ayo, lob vos nigginggin sënë kip berig, lob ggök nos bevong paya. ⁸ Log mëm gahis la to meluḵ ya nedo dob jeji, lob kip merig besis anon nivesa. Nesis dahis nemadvahi vahi.” Log nër bë, “Bë mehöti nenga neggëp, og gengo gagek sënë.”

Yesu Nenër Gagek Peggirinsën Degwa

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Lob yi hur maluh delok tepëḵ vu yi in gagek peggirinsën sënë degwa. ¹⁰ Lok nër bë, “Anutu yö tateḵin yi nyëḡ yi gagek vunsën degwa vu ham, beham rëḵ jaḵ ni. Rëḵ alam vahi og degengo gagek peggirinsën mu,

‘in malaj rëḵ gelë, rëḵ mu su rëḵ dejak ni rë.

Log rëḵ degengo gagek, rëḵ mu su rëḵ dejak degwa ni rë.’”

Yesu Tateḵin Nos Gahis Lo Yi Degwa

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ “Gagek peggirinsën sagi degwa nebë: Nos gahis sënë yik Anutu yi gagek. ¹² Log gahis la sën to nedo loḵ aggata lo, yik alam sën denengo gagek, loḵ Satan ya neḵo vër in ayoj in bë rëḵ degevang geving lob Anutu geḵo sir nah lo. ¹³ Log gahis la sën to nedo loḵ nyëḡ gelöng lo, yik alam sën denngo gagek bekwaj vesa in lo, rëḵ mu su luḵ ya ayoj rë. Gaḵ yik devong ving dus teka, loḵ seggisën töḵ vu sir lom delëin ya. ¹⁴ Log gahis la sën to melok ya

vos nigggingin ayo lo, og yik alam sën dengo gagek medeya medeya, lok tum newaj rak in maggin aggagga, gemonë los ngaa-dob-yi sën nesemu hil navid lo pin ggök ya, lom su anon rak rë gediik ya. ¹⁵ Gak gahis sën to meluk ya dob jeji lo, og alam sën dengo gagek medejom ahon bayoj neya niröp beneggëp nivesa, gedenedo niwëek medenevong banon nerak lo.”

*Yesu Nër Bë Hil Su Abun Ram
(Mk 4:21-25)*

¹⁶ “Mehöti su netaggi lok ram genekeyovekin dëg rak, ma netung ggevek ya reek len rë. Gak netung rak ya vavunë, in bë alam sën dedok na beggang ayo lo degelë nyëg. ¹⁷ Lob ngaa pin sën neggëp vunsën gwëbeng agi rëk natök nam rangah. Gengaa pin sën mehönon denelok kesii in lo, rëk natök nam rangah vu tamusën balam pin dejak ni.

¹⁸ Ham gwebë nengamin, in ham gwengo gagek megwero. Mehöti sën nerak gagek la degwa ni bekwa nevo lo, og rëk jak la degwa ni geving rot. Gemehöti sën su nerak gagek degwa ni rë lo, og rëk kwa birekin teka sën nerak ni lo benama na verök yi.”

*Yesu Ata Lo Ari Lo
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)*

¹⁹ Lok buk saga Yesu ata lo ari lo deya in bë degelë yi, rëk alam yu böpata desup sir medenedo, lob su deyoh vu bë dedok na vu yi rë. ²⁰ Lok mehö la denër ya vu yi bë, “Atam losho arim lo verup denare dobnë. Deyam in bë degelë hong.” ²¹ Lok nër yah vu sir bë, “Alam sën denengo Anutu yi

gagak medenesepa loḵ lo, og sir saga sën sa atag lo arig lo.”

Yesu Nër Lob Sang Ahë Yes Rak

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-40)

²² Buk ti lob Yesu losho yi hur maluh derak ya yag, lom nër vu sir bë, “Hil ajak mana ngaggee nenga vahi.” Lom deya. ²³ Yag neya geYesuḵ ggëp yiing. Log sang böpata ti verup, lob vong bengaggee neluḵ ya yag ayo bevuuk loḵ bedus rak bë malaj nama. ²⁴ Lob ya deggee vu Yesu gedenër vu bë, “Tatovaha! Hil hevongin malad nama!” Lob kedi petupek rak sang los ngaggee sën netëe lo, lob sang los ngaggee ahë yes rak, gededun ma geneggëp. ²⁵ Log nër vu sir bë, “Ham su ayomin neyam timu vu sa yönon rë!” Lom deggöneng gekwaj ya ngahi medenenër vu sir bë, “Maḵ mehö sënë yi nebë va, om sën nër vu sang los bël, lob dengo aye-ë?”

Yesu Tii Memö To Meya In Mehöti

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Loḵ ya deverup Gadara hir dob ga, distrik Galilea neggëp ngaggee nenga vahi yi, genyëg sënë neggëp vahi. ²⁷ Lob Yesu vu yag mepesöng ya ronek, loḵ alam nyëg sënë ti verup vu yi. Memö la denedo loḵ mehö sënë meyö medo neya ahë töksën yö wirek la, lob su nedo loḵ beggang rë, gak yö ya neggëp loḵ waak sën denebë mehönon sekëj loḵ lo. ²⁸ Mehö sënë lë Yesu, lob ngeek geto petev meneggëp loḵ vaha. Log ngeek böpata bë, “Yesu! Anutu Vavunë Nalu hong! Bë gwevong va vu sa? Sa ketag vu hong nabë su gebasap sa!”

29 Nër bë sënë in Yesu nër vu memö bë geto mena in mehö sënë, in memö sënë nejom yi ahon beron ngahisekë. Lob yi alam malaj nesepa yi medeneduu rak sêng los aën buk ngahi, rëk ma genevepul sêng lu ngaa pin. Gememö sënë netë meneya nyëg-yumeris.

30 Lob Yesu loḵ tepëḵ vu yi bë, “Arëm re?” Loḵ nër yah bë, “Mehömehö.” In degwa nebë memö ngahisekë denedo loḵ yi. 31 Lob memö pin saga detahi ya vu Yesu bë, “Su gwetii he doḵ na asoreng böpata sën adingsekë rot lo!”

32 Log böök yu ti vare deneruuk rak kedu dus vu sir, lob memö lo deketag vu Yesu bë, “Mëm gwevong he na vu böök sagu!” Lob Yesu vong sir ya. 33 Lob memö lo to deya in mehö sënë beya deloḵ ya böök yu ti sënë. Lob pevis geböök pin deserög rot beya devës ya nyëg vaha degwa, bedelüḵ ya ngaggee merehöö sir bemalaj maya verök yi.

34 Lob alam sën denegin böök lo delë, lob deveya medeya, beya denër ngaa sënë vu alam nyëg böp los mahen mahen pin. 35 Lob alam saga deya in bë degelë ngaa sën to meya lo. Yah deverup vu Yesu bedelë mehö sën memö to deya in yi lo, gevëh tob gekwa nevo ngaa nivesa, genedo loḵ Yesu vaha. Loḵ tum deneggöneng in sir rot. 36 Loḵ mëm alam sën delë ngaa agi rak malaj lo deturin ngaa sën Yesu vong vu mehö sën memö neloḵ vu yi wirek loḵ nivesa rak agi medero. 37 Lob alam pin vu Gadara denër vu Yesu bë kedi jak mena, gesu medo hir nyëg. In deneggöneng rot. Lob Yesu rak yah yaḡ meyah meya. 38 Loḵ mehö sën memö to

deya in yi lo ketag vu Yesu bë na geving yi. Rëk Yesu vong yi yah genër vu bë, ³⁹ “Genah megena böm, megena genanër ngaa pin sën Anutu vong vu hong lo vu hong alam.” Lob mehö lo yah meya menër ngaa pin sënë vu alam ggëp yi nyëg.

*Yesu Vong Ggev Nalu Avëh Vesa Lok, Gevong Avëh Sën Jom Lok Yi Tob Lo Nivesa Rak
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)*

⁴⁰ Yesu yah to, lob alam pin kwaj vesa in yi, in medo denëgin yi geyah to. ⁴¹ Lok mehöti arë nebë Yairus ya verup. Dub-supinsën-yi ala ti yi, lob ya verup petev meneggëp lok Yesu vaha, geketag vu yi bë na yi beggang. ⁴² In yik nalu mewing timu beyi ta nemadluho-bevidek-luu rak, lob dus rak bë nadiik.

Lob Yesu neya rak, lok alam ngahisekë depeka rak yi rot belosho deneya. ⁴³ Lob avëh ti neya ving. Nikök yö medo neyam yoh vu ngebek nemadluho-bevidek-luu, rëk mehöti su yoh vu bë gevong menivesa jak nah rë. ⁴⁴ Avëh sënë verup ya nare dus lok Yesu demi gebë nema rak Yesu yi tob nyë. Vong nebë sënë, lob nikök tewii ya avuti gesu neyom ggökin rë. ⁴⁵ Lok Yesu lok tepëk bë, “Re bë nema rak sa?” Lok sir pin denenër yah vu bë sirek ma. Log Pita nër bë, “Sa alağ-e! Yik alam ngahisekë sën denare tetup hong meyök depeka rak hong aga.” ⁴⁶ Lok Yesu nër bë, “Ma! Lok sir ti bë nema rak sa, mesa hango bë sa nig wëek la ya vu yi.” ⁴⁷ Lob avëh sënë rak ni bë ngaa sën vong lo tök yam rangah, om nelëk rot, lob verup ya mepetev meneggëp lok vaha, genër sën bë nema rak yi tob lo degwa rangah vu rak alam pin malaj

benër ving bë yi niraksën maya avuti. ⁴⁸ Lob Yesu nër vu yi bë, “Nalug-e, ayom yam timu vu sa, om vong benim vesa rak. Om genah megena los ayom sepëp.”

⁴⁹ Yesu nahën nevwengwëng vu avëh, log mehöti vu dub ala ben meverup nër vu dub ala sënë bë, “Nalum diik ya, om su gwëko Tatovaha mala seggi!” ⁵⁰ Yesu ngo gagek sënë rëk nër yah bë, “Su newam jak, gak ayom nam timu vu sa mu, loq mëm nalum rëk vesa dok nah.” ⁵¹ Lob Yesu tok ya ggev lo ben, lob nërin alam pin bë su dedok na beggang ayo geving yi. Gak yik ko Pita lööho Jon lu Yakobus ving hurmahen ama lu ata mu bedelok ya. ⁵² Galam yö medo denesu medenesis sir in, loq Yesu nër vu sir bë, “Ham su ngu. In sënëk su diik rë, gak yik neggëp yiing mu.” ⁵³ Lok denöp rak yi, in derak ni bë diik ya verök yi. ⁵⁴ Rëk Yesu jom loq avëh mahen nema getahi bë, “Avëh mahen-e, kwedi jak!” ⁵⁵ Lob avëh mahen lo anon to melok yah, log kedi rak pevis. Lob Yesu nër vu sir bë, “Ham bo nos la vu yi mega.” ⁵⁶ Lob avëh mahen ata lu ama kenuj ya mederanga nemaj. Lok Yesu vo koo vu luho bë luho su na denanër ngaa sënë vu mehöti.

9

Yesu Vo Huk Vu Sinarë Nemadluho-mevidek-luu (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Log tahi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo deyam vu yi bevo niwëek vu sir in bë denoh vu be-degetii memö geto dena, gedegevong meniraksën nama na. ² Log vong sir ya in bë denanër gagek jak Anutu-yi-nyëg, gedegevong balam nijraksën

nijvesa jak nah. ³ Log nër vu sir bë, “Ham na, rëk mu ham su gweko kupek sepa ham. Ham su natohin atoheng, ga, gweje vahek, ma gweko nos, ma monë sepa. Geham su gweko röpröp luu luu sepa. ⁴ Log nabë mehöti geko ham luu luu sënë dok na yi beggang megegin ham, og ham naköök dok beggang timu saga rot beham nom jak. ⁵ Gak nabë su degeko ham dok na hir beggang rë, og ham tetëhin kebus in vahamin in dejak ni nabë devong paya, log ham na jak.” ⁶ Nër nebë sënë ggovek, log ya deyoh vu nyëg pin. Bedenenër Bengö Nivesa rangah, gedenevong balam nijraksën nijvesa neraç yoh vu nyëg pin.

Herot Ngo Yesu Bengö
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)*

⁷ Log dob ala Herot* ngo ngaa pin sën Yesu nevong lo bengö, lob kwa neya ngahi in mehö la denenër bë Jon kedi vu bedub ggökin. ⁸ Log la denenër bë Elia yom verup. Log la denenër bë alam sën denenër gagek rangah wirek lo ti kedi rak yah ggökin. ⁹ Rëk Herot* nër bë, “Jonek sa ketöv kwa lo. Gak mak mehö re sën sa nehango bengö nebë agi?” Lob kwa nevo bë gelë yi jak mala.

*Yesu Vet Alam 5,000
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-34; Jn 6:1-13)*

¹⁰ Sinarë lo deya geyom deverup, lob denër ngaa pin sën devong lo vu Yesu. Lob ço sir rak belosho yö detah sir ya nyëg-yumeris ti dus vu Betsaida. ¹¹ Loç alam saga derak ni lob desepa yi medeya. Ya detök vu yi, lob vengwëng vu sir los kwa vesa, benër Bengö Nivesa rak sën Anutu bë natu ala megegin sir lo. Genevong balam nijraksën nijvesa

nerak ving. ¹² Log sehuk luk, lob yi hur maluh nemadluho-bevidek-luu lo ya denër vu yi bë, “Gw-evong alam sënë dena in dedok na beggang-bu böp los mahen sën denedo dus dus lo bena degëp, in denatök vu nos lu ngaa rë. In hil nado sënëk nyëg-yumeris tahsën.” ¹³ Rëk Yesu nër yah vu sir bë, “Ham ngo rëk bet sir.” Lok denër yah bë, “Nos ngahi su nedo vu he rë. Gağ yik brët nemadvahi ga, gël luu mu nedo. Ma hë yoh vu bë ana bago nos in alam pin sënë?” ¹⁴ In alam ngahi rot denedo bemaluh yoh vu 5,000.

Lok Yesu nër yah vu yi hur maluh lo bë, “Ham nanër vu sir nabë sir mehödahis luu menemadluho demedo jak yu ti ti.” ¹⁵ Yi hur maluh devong nebë sënë balam pin to denedo. ¹⁶ Log Yesu ko brët nemadvahi ga, gël luu lo rak, gevarah mala rak yagek gejom rak in los kwa vesa ya vu Anutu; log debu bevo vu yi hur maluh lo bë na debo gelek alam. ¹⁷ Lob sir pin degga meyoh vu, log desupin vahi sën nedo lo lok ya sap nemadluho-bevidek-luu.

*Pita Nër Yesu Rangah Bë Yi Mehö Sën Anutu
Ggooin Rak In Bë Geğo Hil Nah*

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Lob buk ti rë lob Yesu medo nejom rak, geyi hur maluh denedo ving yi, lob lok tepëk in sir bë, “Alam denenër sa bë sa re?” ¹⁹ Lok denër yah vu yi bë, “Sir la denenër hong bë Mehö-neripek-alam Jon. Gela denenër hong bë Elia. Gela denenër bë alam-denenër-gagek-rangahsën wirek ti kedi rak yah ggökin.” ²⁰ Lok lok tepëk in sir ggökin bë, “Gağ hamek nenër bë sa re?” Lok Pita nër yah bë, “Anutu yi Kerisi* hong.”

*Yesu Nër Rangah Bë Rëk Nadiik Gekedi Jak Nah
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)*

²¹ Lob Yesu vo koin niwëek vu sir bë, “Om ham su na nanër gagek sënë rangah vu mehöti.”

²² Log nër ving bë, “Mehönon Nalu rëk geko maggin ngahisekë, galam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi lo rëk degeruu demij vu yi, gerëk dengis yi menadiik, gebuk natu löo loḵ kedi jak nah gökin.”

²³ Log nër vu sir pin bë, “Mehöti bë natu sa hur, og kwa birek in yi gekerë yi kelepeko* noh vu buk metamuin sa. ²⁴ Mehöti bë kwa bo yi bebegin nivesa, og rëk anon mala nama. Gaḵ mehöti bë kwa birek in yi menadiik in sa, og rëk na medo mala-tumsën. ²⁵ Gaḵ nabë mehöti yö geko yi jak in ngaa dob yi pin bemedo loḵ nadiik, og yi ngaa sënë rëk doḵ vu yi nabë va? ²⁶ Log nabë mehöti göneng in mehönon bedah sa los sa gagek vun, og Mehönon Nalu rëk dah yi vun doḵ buk sën nom los Ama yö niwëek garë böpata, gelos angër vabuung nij wëek gevunek vunek yagek yi lo. ²⁷ Sa nanër vu ham yönon nabë alam sën denare agi vahi su rëk denadiik rë, gaḵ rëk nahën demedo medegelë gAnutu nam in gegin hil.”

*Yesu Navi Agga Ngwë Rak
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)*

²⁸ Yesu nër gagek sënë ggovek bebuk nemadvahi-mevidek-löö ya ggovek, loḵ ḵo Pita lööho Jon lu Yakobus medeya ḵedu, in bë najom jak. ²⁹ Medo nejom rak, lob mala agga ngwë rak, geyi röpröp veroo meris nebë davës. ³⁰ Log pevis bemehö luu yam vare denevengwëng ving yi.

Yiḵ Moses lu Elia. ³¹ Luho deyam los nij ƙapiik, meyam denenēr ngaa pin sēn Yesu rēḵ gevong gēp Yerusalem begovek genah mena lo tato vu yi. ³² Pita lööho malaj neggēp pangsen rot bē degēp yiing. Rēḵ su deneggēp yiing rē, lob delē Yesu nikapiik ving mehō luu sēn lööho denare lo. ³³ Lob luho bē degevu Yesu gedegah jak, lob Pita nēr vu Yesu bē, “Sa alag-e! He nado mehalē ngaa sēnē om mēm nivesa rot. Om he dev numeng löö: Ti vu hong, gengwē vu Moses, gengwē vu Elia.” Pita su kwa vo mero rē, gaḵ newa raḵ om pevis menēr nebē sēnē.

³⁴ Nahēn nenēr gagek sēnē, log beggob ti yam kebu sir. Loḵ yam rot beggērin sir, lob newaj raḵ rot. ³⁵ Log gagek ti yam loḵ beggob ayo bē, “Sēnēḵ sa nalug. Sehooi yi raḵ ggovek ya. Om ham gwebē nengamin vu yi.” ³⁶ Dengo gagek sēnē ggovek, log delē bē Yesu yō ti nedo. Lob ayej ma gesu denēr ngaa sēn delē agi lo vu mehōti loḵ buk saga rē.

*Yesu Vong Behurmahen Ti Sēn Memō Negwang
Ya Yi Lo Nivesa Raḵ Yah
(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)*

³⁷ Log heng to, lob sir vu ƙedu beyah deto, loḵ alam yu böpata ti yam debu Yesu ggēp aggata. ³⁸ Lob sir ti pevis metahi ya bē, “Tatovaha, sa ƙetag vu hong nabē gwelē sa nalug aguu sēnē. In yiḵ sa nalug perurek anon timu. ³⁹ Rēḵ memō nipaya ti nepesōng raḵ yi pevis avuti, lob nengeek böpata. Log memō sēnē nesese sin raḵ yi pangsen rot lob nyē ƙatak netung. Beyō nevasap yi rot, gesu nevu yi pevis rē. ⁴⁰ Lob sa verup su vu hong

hur maluh lo bë degetii memö nipaya sënë geto mena, rëk ma gesu deyoh vu rë.”

⁴¹ Loḵ Yesu nër yah bë, “Oo ham alam vu buk sënë, ham ayomin su neyam timu rë, log ham ayomin su neggëp niröp rë. Om sëḵ nahën medo geving ham buk va la geving meḵerë ham maggin-a? Maam gweḵo nalum nam.” ⁴² Hurmahen sënë nahën neya vu Yesu, log memö lo tē yi to mesap nyëḡ, genesesesiin raḵ yi pangsën. Loḵ Yesu petupek raḵ memö lo, gevong behurmahen nivesa raḵ, log vong yah vu ama. ⁴³ Lob alam pin delë Anutu niwëëḵ sënë, lob delëḵ anon mederanga nemaj.

*Yesu Nër Netu Beron Luu Bë Rëḵ Nadiiḵ
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)*

Nahën medo mekwaj neya ngahi in ngaa pin sën Yesu nevong agi, log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, ⁴⁴ “Ham gwebë nengamin vu gageḵ sënë megwero! Nahub rëḵ rëḵ debo Mehönon Nalu dok na mehönon nemaj.” ⁴⁵ Rëḵ su derak gageḵ sënë ni rë. Gageḵ sënë degwa vun yi in sir, besu kwaj töḵ vu rë. Rëḵ deggöneng in yi gesu deloḵ tepëḵ in degwa rë.

*Hur Maluh Yö Deloḵ Tepëḵ In Sir Bë Re Böp Kesuu-a?
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)*

⁴⁶ Log yi hur maluh deḵo gageḵ ti raḵ mede-mehoo sir in bë sir ti tena böp kesuu sir vahi. ⁴⁷ Loḵ Yesu raḵ gageḵ sën kwaj nevo loḵ ayoj lo ni, lob ḵo hurmahen ti yam nare ving yi ⁴⁸ genër vu sir bë, “Mehöti bë kwa bo sa begevong nivesa vu hurmahen teka nabë sënë, og nevong nivesa vu sa.

Log mehöti sën gevong nivesa vu sa lo, og nevong nivesa vu yi sën vong sa meseyam lo. Om ham ti sën dahun yi benevong nivesa vu ham pin lo, og tu böp vorot ggëp Anutu mala.

Mehöti Bë Su Ngis Begö Vu Ham Rë, Og Ham Alam Yi

(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Loḵ Jon nër yah vu yi bë, “Sa alaḡ-e! He halë mehöti genenër arëm los niwëëk benetii memö to deneya, loḵ he nërin yi in hil los su nesepa hil rë.”

⁵⁰ Rëḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Ham su nanërin yi, in mehöti sën su nelë ham paya rë lo, og neloḵ vu ham.”

Samaria* La Deggërin Nyëḡ Gedetii Yesu

⁵¹ Buk sën Anutu geḵo Yesu jaḵ nah yaḡek lo dus rak, lob Yesu kwa veröḵ rak bë na Yerusalem.

⁵² Lob vong yi hur maluh luu medeḵo ḡaḡek muḡin meya deloḵ ya Samaria* hir nyëḡ ti in bë degero nḡaa vu yi. ⁵³ Rëḵ alam vu nyëḡ sagu nij lël bë su rëḵ degeḵo Yesu doḵ na hir beggang rë. In derak ni bë yö rëḵ berup na Yerusalem. ⁵⁴ Hur maluh luu sënë, Jon lu Yakobus, delë nḡaa sënë, lob luho denër bë, “Mehöböp, maḵ hil tahi nengwah vu yaḡek duk nam ga alam sënë?” ⁵⁵ Loḵ Yesu ggërin yah bevong ḡaḡek rak luho. ⁵⁶ Log deya rak medeya beggang-bu ngwë.

Alam Sën Denevongin Bë Desepa Yesu Lo

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nahën medo deneyök aggata, lob mehöti nër vu Yesu bë, “Nyëḡ pin sën gena lo, og sëḵ sepa hong mena geving.” ⁵⁸ Loḵ Yesu nër yah vu bë, “Anöösik lej neggëp, gesoḵ newisej nedo, gaḵ Mehönon Nalu,

og ben sën gëp dok lo ma.” ⁵⁹ Log nër vu mehö ngwë bë, “Genam gësepa sa.” Lok nër bë, “Amag nadiik besedev rë lok mëm.” ⁶⁰ Lok Yesu nër vu bë, “Alam diiksën yö rëk dedev hir heljeng. Gağ hong, og gena gënanër gägek jağ sën Anutu natu ala megegin hil lo.”

⁶¹ Lok mehö ngwë nër vu yi bë, “Mehöböp, sa hevongin bë nök sepa hong, om genaööök gesenah najom sa alam nemaj rë. ⁶² Lok Yesu nër vu bë, “Mehö sën ko huk rak rëk kwa luu luu in lo, og su yoh vu bë dok na Anutu-yi-nyëg rë.”

10

Yesu Vong Alam Mehödahis Löö Benemadluho Ya In Bë Degevong Yi Huk

¹ Ggovek, log ggooïn alam 70 rak ving, bevong sir luu luu demuigin medeya nyëg böp los mahen pin sën rëk na lo. ² Log peggirin gägek menër vu sir bë, “Nos ngahisekë anon lok menedo huk anon, rëk alam sën deketöv medengupin lo su ngahi rë. Om ham kwetag vu huk ala nabë gevong yi hur na debo yi nos medengupin nom.

³ Om ham na jağ. Rëk mu ham gwengo rë, sa nehevong ham ya nebë sën sipsip denelok ya anöö bemën avij. ⁴ Om ham su banuh jej monë-yi ma, gweje vahek ma, gweko suu sepa. Geham su bengwëng in alam medenajom ham ahon dok aggata. ⁵ Nabë ham dok na beggang ti, og ham bengev jağ in sir menanër namuigin nabë sënë, ‘Alam beggang ayo ti sënë ayoj gëp revuh.’ ⁶ In lob nabë mehöti nedo ayo revuh lok beggang saga, og ham gägek semusën saga rëk semu yi. Rëk nabë sir

ti su nebë saga menedo rë, og ham gagek sën ham nër ya lo, yö rëk pekwë menom semu ham. ⁷ Log yik ham naköök dok beggang timu saga, beham gwa los nanum ngaa sën denevong vu ham lo. In mehö sën nevong huk lo, og netök rak nyëvewen rak yi huk. Gaḵ ham su medo mepesöng dok beggang ti ti lo.

⁸ Nabë ham dok na nyëg böp ti, lob degeḵo ham na vu sir, og ham gwa nos sën debo vu ham lo. ⁹ Geham gwevong behir alam nijraksën nijvesa jak. Geham nanër nabë, ‘Anutu yi nyëg vongin anon jak.’ ¹⁰ Gaḵ nabë ham dok na nyëg böp ti, rëk su degeḵo ham na vu sir rë, og ham kwedi mena bare na nyëg saga yi aggata nyë, genanër nah vu sir nabë, ¹¹ ‘Ham nyëg sënë dob kebus gga rak he vahamin, rëk mu he netetëhin yök vu ham. Rëk mu ham ngo kwamin bo rë, in Anutu yök dus rak ham ggovek ya, rëk ma geham nimin lël in.’ ¹² Sa nanër vu ham nabë: Vu Buk-tamusën, og alam vu nyëg nebë sënë rëk denatök vu maggin böp rot kesuu alam Sodom.”

*Yesu Nër Bë, “Gëpin Alam Nyëg Vahi Sën Su Deggërin Sir Rë Lo”
(Mt 11:20-24)*

¹³ “Wöp-o! Ham Korasin! Gëpin ham! Log ham Betsaida! Gëpin ham! Bë mehöti gevong ngaa böp gëp alam Ture los Sidon hir nyëg nabë sën sa hevong loḵ ham nyëg agi, og rëk ayoj maggin in devong ngaa nipaya medegërin sir nom medegeyeh vahek duum gedebo rarii medemedo dok vewev degwa. ¹⁴ Om dok buk-nyëvewen-yi, og ham rëk gwëḵo maggin böpata rot kesuu alam Ture los

Sidon. ¹⁵ Log ham Kapernaum, ham bë kwerë ham jaḵ na vavunë? Ma! Ham rëḵ duk na Nyëg-nengwah-yi.”

¹⁶ Log nër vu yi hur maluh lo bë, “Mehöti bë gengo ham ayemin, og sagaḵ nengo sayeg. Log mehöti bë geruu demi vu ham, og sagaḵ neruu demi vu sa ving. Log mehöti bë geruu demi vu sa, og yiḵ neruu demi vu Mehö sën vong sa meseyam lo.”

Hur Mehödahis Löö Benemadluho Sën Vong Sir Ya Lo Yom Deverup

¹⁷ Ggovek, galam 70 lo yom deverup, lob kwaj vesa rot gedener bë, “Mehöböp, he nër arëm, lob memö nengaj yes ving meto deya.” ¹⁸ Lob nër vu sir bë, “Ëë-ë sa nehalë gevong bë Satan vës vu yaḡek nebë davës meyam sis yi. ¹⁹ Ham ngo! Sevo niwëek vu ham, om ham yoh vu bë baḱë nyël los veveeyageḵ böp, geham yoh vu bë dahun Satan yi ngaa vahi pin sën gevong begö vu ham lo, gengaa ti su yoh vu bë gevong paya vu ham rë. ²⁰ Rëḵ mu ham su napisek in sën memö nengaj yes vu ham ayemin lo rë, gaḵ ham napisek in dekevu ham arëmin ya neggëp yaḡek vorot.”

Yesu Kwa Vesa Bahë Nivesa Vu Ama Anutu (Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Lok buk saga Anon Vabuung vong beYesu kwa vesa rot, lob jom raḵ bë, “Oo Amag, hong Mehöböp vu yaḡek los dob. Sa ahëg nivesa vu hong, in ngaa sënë neggëp vunsën in alam sën deneluk dub böp lo los alam los kwaj, gaḵ getato vu alam sën su deneluk dub böp rë lo mu. Yönon Amag, in yiḵ ngo kwam nevo bë gvevong nabë saga in nivesa.”

²² Log nēr ving bē, “Amag tung ngaa pin loḵ yam sa nemaḡ ggovek ya. Log mehōti su raḵ Nalu ni rē, gaḵ Ama yō timu raḵ ni. Log mehōti su raḵ Ama ni rē, gaḵ yiḵ Nalu yō timu raḵ ni. Galam sēn Nalu tato Ama vu sir lo, og derax ni ving.”

²³ Lob Yesu ggērin yah menēr vu yi hur maluh mu bē, “Alam sēn denelē ngaa sēn ham nelē raḵ malamin agi, og kwaj vesa. ²⁴ Yōnon, sa nanēr vu ham nabē: Wirek og alam-denenēr-gagek-rangahsēn ngahi galam-los-bengōj ngahisekē denetung malaj in bē degelē ngaa sēn ham nelē agi, rēḵ su denelē rē. Gedenebē nengaj in bē degenḡo gagek sēn ham nengḡo agi, rēḵ su denengḡo rē.”

Mehō-horek-yi Loḵ Tepēḵ In Horek Sogek

²⁵ Nebē saga lob alam-horek-yi ti kedi raḵ in bē seggi yi. Lob loḵ tepēḵ vu yi bē, “Tatovaha, sēḵ gevong va in lob sa medo malag-tumsēn degwata los degwata?” ²⁶ Loḵ Yesu loḵ tepēḵ yah vu yi bē, “Dekevu gagek nebē va meneggēp loḵ horek megetevin-a?” ²⁷ Loḵ mehō saga nēr yah vu bē, “Ahēm geving Mehōbōp hong Anutu los ayom dahis bekenum los dahis, gahēm geving yi los nim wēek pin, gekwam los dahis na vu yi timu. Log ahēm geving alam sēn denedo dus vu hong nabē sēn ngo ahēm neving hong lo.” ²⁸ Lob Yesu yoḡekin bē, “Sagaḵ genēr ya meyoh vu. Gwevong nabē saga, og mēm rēḵ gemedo malam-tumsēn degwata los degwata.”

Yesu Nēr Gagek Peggirinsēn Ti Raḵ Samaria* Ti In Bē Tateḵin Alam Sēn Denedo Dus Vu Hil

29 Rëk mehö saga vongin bë tato yi nabë yi mehö nivesa, lom sën loḵ tepëḵ yah vu Yesu bë, “Alam sën denedo dus vu sa lo, og sir maḵ re lo?”

30 Loḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Mehöti vu Yerusalem meneluḵ meneya in bë na Yeriko. Lob alam-begö-hodeḵ la detök raḵ yi lok aggata, lob desis yi bedus raḵ bë nadiik geneggëp loḵ aggata nenga. Log deggodeḵ yi tob lu ngaa pin bedeya. 31 Loḵ alam-deneḵo-seriveng ti tetuu aggata saga beya meto, lob lë mehö saga, rëk ma geyö yoh aggata nenga vahi bekesuu meya. 32 Log alam Levi* ti yik vong nebë saga. Ya meto aggata saga belë yi geneggëp, rëk yoh aggata nenga vahi, bekesuu meya. 33 Loḵ mëm Samaria* ti medo netamu beya meto belë mehö saga geneggëp, lob kwa pesivin yi. 34 Lom to meya dus vu yi berikin wain los wël* raḵ begö nyë, geteta. Log tung yi raḵ ya yi dogi, beko meya mebë loḵ ya vatëveḵ-bej ti begin yi nivesa. 35 Log heng to, lob vo kina luu vu mehö sën negin vatëveḵ-bej lo, genër vu yi bë, ‘Gwëgin mehö sënë nivesa. Genabë monë sënë su yoh vu rë lob gebasap hong monë la jak geving, og sëḵ nom geto, lob mëm sebo dok nah hong monë.’ 36 Nebë saga, om kwam nevo bë mehö löö sën deyoh aggata agi ti tena vong yoh vu nebë sën nedo dus vu mehö sën devasap yi agi?”

37 Lob mehö-horek-yi lo nër yah bë, “Mehö sën kwa pesivin yi lo.” Lob Yesu nër vu bë, “Om gena jak, log yik gwevong nabë saga.”

Marta Luho Maria

38 Loḵ tum ya medo denëḵo loḵ beya deverup beggang-bu ti, lob Yesu loḵ ya, lob avëh ti arë nebë Marta ḵo yi loḵ ya ben. 39 Log Marta ari ti

nedo barë nebë Maria. Lob Maria verup nedo loḵ Mehöböp vaha menebë nenga vu yi gägek. ⁴⁰ Rëḵ Marta og nevonḡ huk ngahi in neyeh nos lu ngaa, om kwa neya vu ngaa aggagga. Nevonḡ nebë sënë, lob ya menër vu Yesu bë, “Mehöböp, arig vuu sa gesengo ti nehevong huk böp meneheyeh nos. Ma su kwam nevo sënë rë? Om genanër vu Maria nabë nam doḵ vu sa.” ⁴¹ Loḵ Mehöböp nër yah vu yi bë, “Marta, Marta, kwam neya ngahi genewam neraḵ in ngaa ngahisekë. ⁴² Rëḵ mu hil naraḵ vu in ngaa timu, lob Maria ḵo ngaa nivesa sënë ya vu yi ggovek ya, lob hil su rëḵ abo ngaa nivesa sënë vër in yi rë.”

11

Hil Najom Jak Nabë Sënë (Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Buk ti lob Yesu medo nejom raḵ loḵ nyëḡ len ti. Jom raḵ ggovek, loḵ yi hur maluh ti nër vu yi bë, “Mehöböp, getahu he doḵ jomraksën nabë sën Jon netahu yi hur maluh wirek lo.” ² Loḵ nër yah vu sir bë, “Bë ham najom jaḵ, og ham nanër nabë sënë: ‘Amag,

arëm yö gëp vabuung.

Gemehönon pin degurek babum.

³ Gebo nos vu he noh vu buk pin.

⁴ Log gedahun he ngaa nipaya na.

In he ngo nedahun mehönon pin hir ngaa nipaya sën denevong vu he lo ya.

Log su gweli he na vu pelëpinsën.’ ”

⁵ Log nër vu sir ving bë, “Maḵ bë ham ti kedi mena vu yi alam ti doḵ buk vuheng menanër vu

nabë, ‘Sa mehö-e! Gebo brët löö vu sa rë,⁶ in sehög vatëvek ti medo meyam benahën neverup vu sa, lob nos teka su nedo vu sa in bë ga rë.’⁷ Lok yi alam ti sën lo mak rëk nanër nah vu yi nabë, ‘Su gegwee vu sa. In sa vehii reping beniwëek rak gehe los hurmahen ahëp yiing ya; om sa su yoh vu bë rëk kedi menök bo ngaa ti vu hong rë.’⁸ Rëk mu sa nanër vu ham nabë: Mak su rëk kwa bo yi mehö saga nabë bo vu yi rë, rëk mu netahi menegeyeh lok, om rëk kedi mebo ngaa pin sën nerak vu in lo vu yi.⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Bë ham kwetag ngaa vu Anutu, og rëk bo vu ham. Geham bë sero ngaa, og ham rëk natök jak. Geham bë pepa jak reping, og Anutu rëk tahinin vu ham.¹⁰ In alam pin sën deneketag ngaa vu Anutu lo, og nevo vu sir. Galam sën denesero ngaa lo, og denetök vu. Galam sën denepepa rak reping lo, og Anutu netahinin vu sir.

¹¹ Bë ham ti nalu ketag nos vu ama, og mak rëk bo gelöng ti vu yi? Ma bë ketag gël vu yi, og mak rëk bo nyël ti vu yi? Ma!¹² Log bë nalu ketag kökrëeh gahis ti vu ama, og mak ama rëk bo veveeyagek ti vu yi? Rëk nama!¹³ Ham alam nimin paya rëk ham nevo ngaa nivesa vesa vu nalumin lo. Gaç Amag sën nedo yagek lo nevong ngaa nivesa rot kesuu ham, om rëk bo Anon Vabuung vu alam sën deneketag vu yi lo.”

Denër Bë Yesu Nevong Huk Rak Belsebul* Niwëek

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ Yesu tii memö kwa ngengöleng ti to meya in mehöti, genevengwëng nivesa. Lob alam kwaj neya ngahi mederanga nemaj.¹⁵ Rëk sir vahi

denenër bē, “Netii memö to deneya rak memö hir ala Belsebul* niwëek.” ¹⁶ Gesir vahi kwaj nevo bē deseggi Yesu, lom denër vu bē gevong ngaa böp yagek yi ti medegelë. ¹⁷ Rëk rak ayoj ni, lob nër vu sir bē, “Bē alam dob timu debasuh sir bedengis sir, og hir nyëg rëk nabumeng na. Log alam degwa ti bē debasuh sir medengis sir, og rëk arëj nama na. ¹⁸ Om nabë Satan losho yi alam debasuh sir na yu luu medengis sir, og hir nyëg rëk gëp niwëek nabë va? Senër sënë in ham nër bē sa nehetii memö rak Belsebul* niwëek. ¹⁹ Rëk bē Belsebul* nelok vu sa yönon besa nehetii memö to deneya, og mak re nelok vu ham alam besën denetii memö to deneya agi? Om ham alam saga degengo ham gagek sagi medeseggi rë. ²⁰ Rëk mu nabë Anutu nema nelok vu sa, besa nehetii memö lo, og saga tato bē Anutu yam vu ham ggovek ya in bē gëgin ham.

²¹ Nabë mehö niwëek ti medo los ngaa-begö-yi megegin yi beggang nivesa, og yi ngaa pin yö nedo nivesa. ²² Rëk mu nabë mehö los niwëek ngwë niwëek kesuu yi beberup ngis yi medahun na, og nevo yi ngaa-begö-yi sën kwa nevo bē rëk dok vu yi lo vër, betum bo yi ngaa pin vër bebo gelek yi alam.

²³ Mehöti sën su nelok vu sa rë lo, og nesis begö vu sa. Gemehöti sën su nelok vu sa menesupin sipsip ving rë lo, og netii sir meya denepalët lok.”

Yesu Nër Gagek Peggirinsën Rak Memö Sën Neyom Ggökin

(Mt 12:43-45)

²⁴ “Memö nipaya sën to neya in mehönon ti lo, og to meya medo neyoh nyëg nivevo menesero nyëg len ti in bē sewah dok. Rëk su netök vu rë

lob nenër bë, ‘Maam sak nah mena galë beggang sën sa nado loḵ wirek lo rë.’ ²⁵ Lob yah verup rëḵ nelë bë desëkee beggang sën lo bedevunëḵ vu menedo meris. ²⁶ Lob rengö yi beyah ḵo memö nemadvahi-bevidek-luu sën denevong ngaa ni-paya rot medenekesuu yi lo, beyom denedo loḵ beggang sënë. Lob mehö sën nedo paya wirek lo, mëm nedo paya ya veröḵ yi rot.”

Alam Sën Kwaj Vesa Lo

²⁷ Alam yu böpata denedo, geYesu nenër gägek sënë, loḵ avëh ti nare loḵ sir vuheng bepisek in bë, “Avëh ti sën ḵo hong wirek, bevo rur vu hong lo, maḵ yö nedo los kwa vesa.” ²⁸ Rëḵ Yesu nër yah bë, “Rëḵ mëm alam sën denengö Anutu yi gägek agi medenesepa loḵ lo, og mëm kwaj vesa rot mekesuu yi.”

Alam Detahi Bë Degelë Ngaa Böp

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ Log alam ngahiseḵë denesup sir yam ggök ggökin rot, lob nër vu sir bë, “Alam vu buk sënë og sir alam nij paya, om deketag bë degelë ngaa böp yageḵ yi. Rëḵ mu sa su rëḵ tato ngaa böp ti vu sir rë. Gaḵ yik sëḵ tato ngaa böp nabë sën Yona lo mu vu sir beggovek. ³⁰ Wirek alam Nineve delë ngaa böp sën töḵ vu Yona lo mederaḵ ni medeggërin sir. Om yik alam vu buk sënë rëḵ degelë ngaa böp natöḵ vu Mehönon Nalu nabë saga in deḵaḵ ni medegërin sir. ³¹ Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḵ seggi mehönon hir gägek, lob rëḵ avëh-los-bengö vu sën sang neverup lo kedi bare menanër gägek jaḵ alam vu buk sënë nabë denevong ngaa nipaya. In wirek avëh sënë nedo dob nenga, rëḵ yam in bë

gengo Solomon* yi gagek los kwa böp. Gaḱ mehö sën nedo gwëbeng agi kesuu Solomon*, rëḱ ham su ngo aye rë. ³² Log vu Buk-tamusën og Anutu rëḱ seggi mehönon hir gagek, lob rëḱ alam Nineve kedi debare medenanër gagek jaḱ alam vu buk sënë nabë denevong ngaa nipaya. In alam Nineve deno Yona aye medeggërin sir yah vu Anutu. Gaḱ mehö sën nedo gwëbeng agi kesuu Yona, rëḱ ham su wërin ham rë.”

*Yesu Nër Bë Hil Malad Tu Hil Navid Yi Ram
(Mt 5:15; 6:22-23)*

³³ “Mehöti su netaggi loḱ ram menevun luḱ ya reek len ma, nekeyoveḱin dëg raḱ rë. Gaḱ netung raḱ ya reek in bë alam sën dedoḱ na beggang ayo lo degelë nyëg. ³⁴ Log malam tu navim yi ram. Bë malam natum in ngaa nivesa, og rangah rëḱ gegwang na navim pin los dahis. Gaḱ bë malam natum in ngaa nipaya, og navim pin rëḱ malakenu doḱ. ³⁵ Om gwegin hong nivesa, in rëḱ rangah sën nedo loḱ hong lo malakenu doḱ. ³⁶ Nabë navim pin rangah rot, gelen ti su malakenu rë, og navim pin rëḱ rangah na veröḱ nabë sën ram nejëh raḱ hong.”

Ngaa Nipaya Sën Alam Parisai Los Tatovaha Denevong Lo
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 20:45-47)*

³⁷ Yesu nër gagek sënë ggovek, log Parisai* ti nër bë na mega nos geving yi. Lob ya meloḱ ya beggang ayo beya nedo ya tevor. ³⁸ Lob Parisai* sënë lë bë Yesu sesor meya nedo ya tevor menegga nos gesu ripek nema rë, lom kwa ya ngahi. ³⁹ Rëḱ

Mehöböp nër vu yi bë, “Ham Parisai*, ham neripek kap los perë navi mu, gaḵ ham ayomin og hodeḵ los ngaa nipaya pup ya. ⁴⁰ Ham kwamin ma! Anutu sën nero ngaa demi lo, maḵ su nero ayo peggo ving rë? ⁴¹ Gaḵ ham doḵ vu alam sën deneraḵ vu in ngaa, loḵ mëm ham rëḵ nimin röp jak los dahis.

⁴² Rëḵ mu ham Parisai*! Gëpin ham! In ham nos pin vu huk saga sën ham neḵo anon ti ti ggëp sën netu nemadluho lo, beham netung netu seriveng vu Anutu. Ham netung nos böp los mahen mahen pin nebë yesëḵ los kele navi, gejojeng reggu nivesa aggagga. Rëḵ mu ham nehök ngaa niröp los sën ahëmin geving Anutu lo. Yönon, horek sën nebë hil abo ngaa sën netu nemadluho natu seriveng vu Anutu lo, og hil su rëḵ gevuu na rë. Rëḵ mu mëm hil sepa doḵ ngaa böp sënë namugin.

⁴³ Wöp-o! Ham Parisai*! Gëpin ham! In ham ahëmin neving pangsën bë ham medo lël mala doḵ dub ayo geham ahëmin neving bë alam debengwëng vu ham medegeḵo ham jaḵ doḵ alam tabaak.

⁴⁴ Wöp-o! Gëpin ham! In ham nebë heljëng sën neggëp vunsën loḵ söv gebinë lo. Alam su deneraḵ ni rë, geyö medo deneggök ham ggëp vavunë.”

⁴⁵ Lob alam-horek-yi ti nër yah vu yi bë, “Genër nebë saga, om genër gägek nipaya yam raḵ he ving.” ⁴⁶ Loḵ Yesu nër yah bë, “Ham alam-horek-yi, gëpin ham ving! In ham netelë ngaa maggin raḵ ya mehönon kwaj. Rëḵ ham ti su netelo nema ya in bë doḵ vu sir teka rë.

⁴⁷ Wöp-o! Gëpin ham! In ham kënumin lo desis alam-denenër-gägek-rangahsën lo wirek

medediik, log gwëbeng og ham medo nelev beggang-bedub-yi nivesa vesa rak nedo waak sën denebë sekëj loḵ lo. ⁴⁸ Ham nevong nebë sënë, log ham kwamin nevo ham kenumin lo hir ngaa nipaya saga beham ahëmin nivesa in. In ham kenumin denesis alam saga, log ham nevunekḵ vu hir bedub.

⁴⁹ Nebë saga om sën Anutu los kwa böp nër bë, ‘Sëḵ gevong alam-denenër-gägek-rangahsën los sinarë la dena vu sir, lob rëḵ dengis sir la denadiik, gedegetii vahi na depalët dok.’ ⁵⁰ Nebë saga om Anutu rëḵ nanër alam-denenër-gägek-rangahsën pin sën denesis sir wirek vu nyëdahis sën Anutu tung yagek los dob beyam verup gwëbeng agi degwa gëp vu alam vu buk sënë nabë desis sir ving. ⁵¹ Loḵ sën Abel diik wirek lo rot, beyam verup loḵ Säkaria sën diik loḵ jepö degwa los dub ayo vabuung vuheng atov lo. Sa nanër vu ham yönon nabë: Anutu rëḵ nanër nabë nipaya pin nyëvewen rëḵ natökḵ vu alam sën denedo gwëbeng agi.

⁵² Wöp-o! Ham alam-horek-yi! Gëpin ham! In ham vun kii sën tatekin aggata vu mehönon medejak gägek los kwa böp ni lo. Ham su ngo nepedi veluung avi meneloḵ ya rë, log ham newërin aggata in alam vahi sën denevongin bë dedokḵ na lo ving.”

⁵³ Lob Yesu vu beggang sënë ayo beto meyah dobnë, lob alam-horek-yi losho Parisai* nij wëëk medenevong newa newa in bë denanër gägek jak yi. Lob deneloḵ tepëḵ in gägek agga ti ti vu yi pangsën in bë degengo aye. ⁵⁴ Lob deseji yi in bë denatökḵ jak gägek ti berup avi, lob degevong gägek vu yi.

12

Yesu Nër Bë Hil Gegin Hil In Ngaa Tetuhinsën (Mt 10:26-27)

¹ Alam ngahisekë rak neggëp mehömehö desup sir yam mederak vu sir, log Yesu nenër vu yi hur maluh lo bë, “Ham su gwa jak Parisai*, in ham rëk natu alam kwamin luu nabë sir. ² In ngaa pin sën neggëp vunsën lo, rëk natök nam rangah vu tamusën. Gengaa pin sën debom meneggëp loğ gobeng gwëbeng lo, og mehönnon rëk dejak ni vu tamusën. ³ Nebë sënë om gagek sën ham nenër loğ mala vahis lo, og alam rëk degengo jak hes. Ga, gagek pin sën ham nepatereng loğ beggang ayo lo, og rëk debare jak telig gedetahi na rangah.”

Yesu Nër Bë Hil Agönengin Anutu Yö Timu Bagurek Babu (Mt 10:28-31)

⁴ “Sa mehö lo, sa nanër vu ham nabë: Ham su gönengin alam sën dengis ham navimin mu meham nadiik lo. In su deyoh vu bë dengis ham anomin geving rë. ⁵ Gağ mëm sa tato mehö sën ham gönengin yi lo: Ham gönengin yi sën nesis mehönnon medenediik, geniwëek neggëp beyoh vu bë rëk getë anoj doğ na Nyëg-nengwah-yi geving lo. Om sa nanër vu ham nabë mëm ham gönengin Mehö sënë.

⁶ Log ham nerağ ni. Alam denebago soğ mahen nemadvahi rak toea luu mu, rëk Anutu su kwa nevirekin soğ nebë sënë ti rë. ⁷ Gağ ham, og Anutu tevin ham yumin viis pin los dahis benerağ ni. Om ham su gönengin ham, in Anutu kwa nevo ham

kesuu soḵ mahen mahen ngahiseḵe sënë menegin ham.”

Yesu Nër Gagek Raḵ Alam Sën Denanër Yesu Arë Rangah Lo

(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Log sa nanër vu ham nabë: Bë mehöti nanër yi rangah gëp mehönon malaj nabë sa alam yi, og Mehönon Nalu rëḵ nanër yi rangah nabë sënë gëp Anutu yi angër lo malaj. ⁹ Log bë mehöti dah sarëg vun in mehönon, og sëḵ dah arë vun in Anutu yi angër lo.

¹⁰ Mehöti bë nanër gagek nipaya ti jaḵ Mehönon Nalu, og aggata neggëp in bë mëm Anutu rëḵ dahun yi nipaya sënë na. Gaḵ nabë mehöti nanër gagek nipaya ti jaḵ Anon Vabuung, og aggata su neggëp in bë Anutu rëḵ dahun yi nipaya ti sën lo na rë.

¹¹ Log nabë alam degelë ham paya in sën ham nesepa loḵ sa lo medegeḵo ham na dub-supinsën-yi ayo, gevu gavman, gevu alam sën detu ggev lo, og ham su newamin jaḵ nabë, ‘Maḵ hil rëḵ nanër gagek nah nabë va? Ma hil rëḵ nanër gagek re?’

¹² Gaḵ doḵ buk saga, og Anon Vabuung yö rëḵ gevong gagek sën ham nanër nah lo vu ham.”

Gagek Peggirinsën Raḵ Mehö-los-bengö-ggoreksënKwa Masën Ti

¹³ Alam yu böpata sën yam denedo lo ti nër vu Yesu bë, “Tatovaha, genanër vu arig nabë basuh alu amamin yi ngaa pin begevong vahi vu sa.”

¹⁴ Rëḵ Yesu nër yah vu yi bë, “Sa mehö-e! In re ggooi sa raḵ in bë sa gango ham gagek, ma sebo ham ngaa gelek-a?” ¹⁵ Log nër vu sir ving bë,

“Ham gwegin ham! Beham kwamin bo in ham rëk malam in anon in ngaa ngaa. In mehöti sën yi ngaa ngahisekë lo, og su rëk medo mala-tumsën jak yi kupek rë.”

¹⁶ Lok tatekin gagek ngwë ggökin vu sir bë, “Mehö-los-bengö-ggoreksën ti yi nos anon lok rot menedo huk anon. ¹⁷ Lob mehö-los-bengö-ggoreksën sënë kwa nevo lok ayo bë, ‘Sëk gevong nabë va? Sehög beggang su yoh vu bë sa getung nos anon pin sënë dok nam rë.’ ¹⁸ Lok nër bë, ‘Maam sa gevong nabë sënë: Sëk kevoh sa jök pin na, gesedev böp böp dok nah. Lob mëm sëk ngupin wit* gahis los sa ngaa nivesa vesa pin jak na jök sënë. ¹⁹ Log mëm sëk nanër vu sa nabë, “Ma sa in-a! Sesupin ngaa ngahisekë beyoh vu ngebek ngahisekë rot. Om sëk sewah bemedo mega los nanum kwag vesa vesa.” ’ ²⁰ Rëk Anutu nër vu yi bë, ‘Kwam ma rot! Rëk genadiik pehi buk sënë. Log ngaa pin sën gesupin menedo lo, og rëk natu re yi ngaa?’ ²¹ Om alam sën yö kwaj neya vu hir ngaa mu gesu kwaj neya vu Anutu rë lo, rëk nabë saga.”

*Yesu Nër Bë Hil Su Newad Jak Bekwad Na Ngahi
(Mt 6:25-34)*

²² Log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Nebë saga om sa nanër vu ham nabë: Ham su newamin jak in ham medok tepëk nabë, ‘Hil rëk ağa va?’ Geham su newamin jak in navimin nabë, ‘Hil rëk kebu navid jak va?’ ²³ In hil anod kesuu nos gehil navid kesuu tob. ²⁴ Om ham kwamin bo sok lo rë. Su denehin nos gahis rë, gesu denerur anon medenesupin rë. Hej jök los beggang sën degetung anon dok lo ma.

Rëk Anutu nevet sir. Gaḵ ham mehönon, og ham kwesuu soḵ lo yönon! ²⁵ Nabë ham ti kwa bo nabë geḵo yi buk sën medo mala vesa lo seggi berup na teka geving, og maḵ yoh vu bë rëḵ gevong-a? ²⁶ Ma! Ham su yoh vu bë gwevong ngaa mahen teka nabë sënë rë, om ham su newamin jaḵ in ngaa vahi.

²⁷ Ham kwamin bo sesik talohék sën nekweḵ pahup ayo lo rë nabë deneraḵ nebë va? Su denevong huk rë, besu denevasu tob rë. Rëḵ mu sa nanër vu ham nabë: Wirek Solomon* los yi vunëḵ vunëḵ niḵapiik neggërin yi, rëḵ mu ti su nivesa nebë sesik sënë rë. ²⁸ Yönon, Anutu negin vos sën nare gwëbeng gerëḵ dekesik neheng medebesi jaḵ na nengwah agi nivesa. Om nebë va sën ham su ayomin neya timu vu Anutu rë-ë? Ham jaḵ ni nabë Anutu rëḵ gegin ham nivesa geving kesuu vos saga. ²⁹ Om ham su newamin jaḵ medoḵ tepëḵ in ham nabë ham rëḵ gwa va los nanum va? Geham su medo mekwamin na ngahi. ³⁰ In alam dahis vu dob yiḵ kwaj nevo ngaa pin sënë pangsen bë denatöḵ vu. Gaḵ ham Amamin vu yaḡek raḵ ni ggovek ya bë ham neraḵ vu in ngaa nebë sënë. ³¹ Gaḵ mëm ham malamin sepa nabë Anutu natu ala begegin ham, lob mëm rëḵ bo ngaa pin saga vu ham geving.”

*Yesu Nër Bë Hil Angupin Ngaa Nivesa Gëp Yaḡek
(Mt 6:19-21)*

³² “Ham sipsip yu mahen teka sënë, ham su göneng! Gaḵ ham Amamin vu yaḡek joo gaḡek menare vorot bë ham rëḵ natu alam-los-bengömin beham medo nivesa geving yi. ³³ Ham gwevong

ham ngaa pin balam debago, lob ham bo monë sën ham gweko jak lo vu alam sën denerak vu in ngaa lo in doḵ vu sir. Ham sero jej-monë-yi sën su rëḵ siis jak rë lo. Geham ngupin ngaa nivesa vesa gëp yaḡek, in vu yaḡek og ngaa su mala nema rë galam hodeḵ su deyoh vu bē dena dus jak rë, gejeluj su nelok rë. ³⁴ Nyëḡ sën ham ngupin ham kupeḵ bemedo doḵ lo, og ham rëḵ gwëp natumin.”

Yesu Nër Bë Hil Gero Hil, Bemedo Gegin Yesu Duk Nom

³⁵ “Ham gwevëh ham tob dus, beham baḵu ahon jak kabî, geham taggi doḵ ram, bemedo gweḡin Yesu duk nom. ³⁶ Ham gwevong nabë sën hur denegin hir alam in ya nos böp sën maluh ti lu venë denejom nemaj gerëḵ nom geto lo, om denegin yi in bē pepa jak reping, og detahinin pevis in yi. ³⁷ Nabë alaj nom geto beḡelë genahën medo denetum, og hur lo sënë rëḵ kwaj vesa. Sa nanër vu ham yönon nabë: Alaj yö rëḵ gevëh tob nos yi ḡerin yi, log mëm nanër vu sir nabë na detetup doḵ tevor. Log yö rëḵ bo nos gelek sir. ³⁸ Yönon, nabë nam buk vuheng, ma doḵ sën kökrëeh nesu beron ti geneggëp yah lo, beḡelë nabë yö nedo denetum, og yö rëḵ kwaj vesa rot.

³⁹ Log ham kwamin bo ngaa sënë rë: Bë beggang ala genḡo hes mala sën mehö hodeḵ rëḵ godeḵ yi ngaa lo bengö namuḡin, og su yoh vu bē rëḵ ḡelë mehö saga mu gedok na yi beggang ayo rë. ⁴⁰ Om ham gwero ham nabë saga, in Mehönon Nalu rëḵ nom doḵ buk ti sën ham su kwamin nevo bē rëḵ nom doḵ lo rë.”

Gagek Peggirinsën Raḡ Hur Nivesa Los Hur Nipaya

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Lob Pita loḡ tepëḡ in bē, “Mehöböp, maḡ nḡo genër gagek peggirinsën sënē vu he mu, ma genenër vu alam pin ving-a?” ⁴² Loḡ Mehöböp nër yah bē, “Maḡ hur ti tena nedo, beyi mehö los kwa benevong yi huk niröp-a? Og mēm ala rëḡ gooin yi jaḡ in gegin yi hur vahi pin mebo nos gelek sir niröp doḡ buk sën degeḡo nos lo! ⁴³ Og ala rëḡ na genom berup begelē nabē yi hur nevong huk yoh vu sën nër lo, lob yi hur sënē rëḡ kwa vesa. ⁴⁴ Gesa nanër vu ham yōnon nabē ala rëḡ gevong yi ngaa pin doḡ na nema in gegin. ⁴⁵ Gaḡ bē hur saga kwa bo nabē ala su rëḡ nom berup pevis rē, lob beek hur maluh los hur avēh, log yō medo mega los nanum mekeyevin, ⁴⁶ og ala rëḡ nom doḡ buk ti sën yi hur su negin yi loḡ lo rē, gaḡ rëḡ nom doḡ hes mala sën yi dugin lo. Lob ala rëḡ ngis yi rot mebasap yi, log getē yi na medo geving alam sën denekeyēh gageḡ lo, bedegeḡo nyēvewen gēp ti.

⁴⁷ Sa nanër nabē hur sën nerak ala kwa ni ggovek ya, rëḡ mu su nesepa loḡ rē, om ala rëḡ beek yi pangsën rot. ⁴⁸ Log mehōti bē dugin ala kwa lom gevong paya beyoh vu bē rëḡ geḡo nyēvewen doḡ nah, og ala su rëḡ beek yi pangsën rot rē. In alam sën alaj bo ngaa ngahiseḡē doḡ nemaj lo, og alaj kwaj nevo bē degevang huk böpata medegegin ngaa pin saga nivesa. Log alam sën degegin huk ngahiseḡē lo, og alaj kwaj nevo bē degevang pin niröp, gedevong huk vahi geving.”

Yesu Nër Bë Mehönon Rëk Debasuh Sir Degwa Jak Yi Gagek

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Sa haço nengwah yam in bë natum gëp dob, om ko nengwah sënë natumek-a! ⁵⁰ Dus rak in bë sa gaço kerus, om sa hevongin bë govek na pevis in sayog maggin rot. ⁵¹ Maq ham kwamin nevo bë seyam in bë gevong mamer vu dob-a? Ma! Sa nanër vu ham nabë: Seyam in bë alam degengo sa gagek bedebasuh sir na yu luu. ⁵² Rëk degevang dok buk sënë mena rot. Alam nemadvahi rëk demedo dok beggang timu, lob debasuh sir na yu luu. Löö rëk degelë luu paya, log luu rëk degelë löö paya. ⁵³ Rëk debasuh sir bamaj rëk degelë naluj maluh lo paya, genaluj maluh rëk degelë amaj paya. Log ataj rëk depemëgin naluj avëh lo, genaluj avëh lo rëk depemëgin ataj. Gavëh böp rëk denapëeng ggej avëh lo geggej avëh lo rëk denapëeng ggej avëh böp, degwa jak sa gagek.”

Ngaa Sën Hil Rëk Galë Jak

(Mt 16:2, 3; Mk 8:11-13)

⁵⁴ Log nër vu alam ving bë, “Ham nelë beggob nekebu yam ggëp sën hes nemasusek ya lo, lob ham nenër pevis bë, ‘Hob vongin geto!’ Lob hob neto yönon. ⁵⁵ Log ham nengo bë sang neyam ggëp ahë, lob ham nenër bë, ‘Hes vongin natum böpata-o!’ Lob anon nerak yoh vu saga. ⁵⁶ Ham alam gagek tetuhinsën ata! Ham nelë rak dob yi ngaa, ga, yagek yi ngaa. Rëk ham su nerak buk sënë ni benerak ni bë Anutu nevong huk loq ham vuheng atov rë.”

*Yesu Nër Bë Hil Semu Gagek Pevis Gaḵ Su Na
Beböpata Jak
(Mt 5:25-26)*

⁵⁷ “Nebë va sën ham su ngo neseggi ngaa sën neyoh vu lo menevong rë-ë? ⁵⁸ Buk sën genena geving mehö sën melu neya in gwevong gagek lo, og melu nahën nenök aggata, log genanër vu yi bemelu semu gagek, in rëḵ dadii hong dok na jaas sën nengo gagek lo nema. Lob jaas bo hong dok na ahëvavu nemaj, lob ahëvavu degetung hong dok na ḵarabus. ⁵⁹ Om sa nanër vu hong nabë: Su rëḵ gwetah hong vër in ḵarabus pevis rë. Gaḵ rëḵ gemedo rot bena berup dok buk sën hong nyëvewen govek na los dahis lo lom mëm.”

13

Mehöti Bë Su Gërin Yi Rë, Og Rëḵ Mala Nama

¹ Yiḵ loḵ buk sënë, lob mehö la denër alam Galilea la vu Yesu bë Pilatus sis sir benij köḵ keseh beto meya sarömin ving hir seriveng köḵ. ² Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Ham kwamin nevo bë alam Galilea sënë hir ngaa nipaya ngahi neggëp vu sir kesuu Galilea vahi pin om sën malaj ma raḵ-a? ³ Sa nanër vu ham niröp nabë: Ma! Su nebë saga rë! Rëḵ mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham pin rëḵ malamin nama nabë saga. ⁴ Ma alam nemadluho-menemadvahi-videk-löö (18) sën beg-gang ading vu Siloam kepë mesis sir wirek bedediḵ lo, og maḵ ham kwamin nevo bë hir ngaa nipaya kesuu alam vahi pin sën denedo Yerusalem lo hir ngaa nipaya? ⁵ Ma! Sa nanër vu ham niröp

nabë: Su nebë saga rë! Rëk mu nabë ham su gwërin ham rë, og ham rëk malamin nama nabë saga.”

Gagek Peggirinsën Raḵ Ḷele Sën Su Nesis Anon Rë Lo

⁶ Lok nër gagek peggirinsën ti bë, “Mehöti varoh ḵele pik* ti menare lok yi huk wain ayo, lob ya in bë gelë anon mejur, rëk anon ma. ⁷ Lob nër vu hur sën nevonḡ huk in lo bë, ‘Gengo? Seyam sero pik* anon yoh vu ngebek löö, rëk ma, om gebuv ḵele na, ma va sën vasap dob jeji rot-ë!’ ⁸ Lok yi hur sën lo nër yah bë, ‘Mehö böp, genaköök gebare ta ngwë sënë geving, besedev dob dok degwa, gesa getung tebek dok degwa balu galë rë. ⁹ In maḵ mëm rëk ngis anon dok ta sënë. Rëk mëm nabë nama lo, og mëm ngo rëk gebuv na.’”

Yesu Vong Bavëh Ti Nivesa Raḵ Lok Buk-sewahsën-yi

¹⁰ Yesu vare nenër gagek vu alam lok Buk-sewahsën-yi* ti lok dub-supinsën-yi ayo. ¹¹ Log avëh ti nedo, rëk memö gwang ya ayo lob vong beni neraḵ yoh vu ngebek nemadluhomenemadvahi-mevidek-löö (18). Lob avëh sënë sekë ma rot gedemi sekë vegguu besu yoh vu bë kedi bare niröp rë. ¹² Yesu lë yi, lob tahi yi ya benër vu bë, “Avëh-e, sa hevong behong niraksën maya.” ¹³ Log bë nema raḵ avëh sënë, lob demi sesor avuti benare niröp. Log avëh lo ḵo Anutu arë raḵ. ¹⁴ Rëk dub-supinsën-yi ala ahë sengën pangsën in Yesu vong bavëh sënë nivesa raḵ lok Buk-sewahsën-yi*. Lob nër vu alam pin bë, “Buk-huk-yi nemadvahi-bevidek-ti neggëp, om nabë ham nam in degevong beham nimin vesa jaḵ, og

ham nam doḵ buk-huk-yi, gaḵ ham su nam in ngaa nabë sënë doḵ Buk-sewahsën-yi*.”¹⁵ Loḵ Mehöböp nër yah vu yi bë, “Ham alam kwamin luu! Nelok Buk-sewahsën-yi* og ham pin neya böök bej beham nekwevelekin ham burmakau los dogi beneḵo sir ya denenum bël.¹⁶ Gaḵ avëh sënë lo, og yik Abraham yi mewis yi, rëḵ Satan jom yi ahon yoh vu ngebek nemadluho-menemadvahividek-löö (18). Om sa bë kevelekin aggis in yi doḵ Buk-sewahsën-yi*, ma su yoh vu rë?”¹⁷ Nër nebë sënë, lob sir sën denelë yi paya lo nij mum. Galam pin ahëj nivesa medepisek rot in ngaa nivesa pin sën nevong agi.

Gagek Peggirinsën Raḵ Mastet Los Yiist
(Mt 13:31-33; Mk 4:30-34)*

¹⁸ Log Yesu nër gagek peggirinsën ngwë ggökin bë, “Maḵ sën Anutu-yi-nyëg anon jaḵ lo, og yik nebë va? Maḵ sëḵ tateḵin jaḵ va?”¹⁹ Sën Anutu-yi-nyëg anon jaḵ lo, og yik nebë nos sën hil nanër bë mastet* lo gahis. Mehöti ḵo mastet* sënë gahis behin loḵ yi huk. Lob kip merig beni nebë kele, lob sok sën denevëëng medeneya agi yam denejegwi newisej loḵ.”

²⁰ Loḵ nër gagek peggirinsën ngwë ggökin bë, “Maḵ sa tateḵin sën Anutu-yi-nyëg anon jaḵ lo jaḵ va ngwë geving-a?”²¹ Sën Anutu-yi-nyëg anon jaḵ lo, og yik nebë yiist* sën nevong bebrët nerig lo. Avëh ti sarömin yiist* sënë los parawa ḵetuk böp löö loḵ gabum, lob köd parawa pin sënë merig.”

*Hil Adok Na Veluung Avi Mahen
(Mt 7:13-14, 21-23)*

²² Log ya neko loḵ nyëḡ los beggang-bu la, menenër gagek vu alam, log ya in bê na Yerusalem, ²³ lob mehöti loḵ tepëḵ vu yi bê, “Mehöböp, maḵ yiḵ Anutu rëḵ geḵo alam ti ti mu nah vu yi?” Loḵ Yesu nër yah vu bê, ²⁴ “Ham pasang dev vahamin dok in ham dok na veluung avi mâhen. In sa nanër vu ham nabë: Alam ngahiseḵë rëḵ degevongin rot nabë dedok na, rëḵ mu su rëḵ denoh vu rë, ²⁵ in beggang ala rëḵ kedi bebehii reping. Log ham rëḵ berup bare dobnë bepepa jaḵ, genanër nabë, ‘Mehöböp, getahinin reping in he!’ Loḵ rëḵ nanër nöḵ vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa duḡin ham!’ ²⁶ Loḵ ham rëḵ nanër nah nabë, ‘He sën hil los naha nos los nanum loḵ ti, gegenare loḵ he aggata megenenër gagek vu he lo.’ ²⁷ Loḵ rëḵ nanër vu ham nabë, ‘Ham re lo? Sa duḡin ham! Ham sënë nevong ngaa nipaya, om ham jaḵ na nenga in sa!’ ²⁸ Ham rëḵ gwelë Abraham ga, Isaak ga, Yakop galam-denenër-gagek-rangahsën pin demedo dok Anutu-yi-nyëḡ, rëḵ mu ham, og rëḵ dejos ham nah dobnë beham rëḵ ngu megweköö nyëmin. ²⁹ Gaḵ alam vu nyëḡ sën hes mala neverup los nyëḡ sën hes mala nemasuseḵ ya lo, galam vu nyëḡ sën ayööng neyam lo los nyëḡ sën sang neyam lo, og rëḵ dedok na bemedo dega nos böp gëp Anutu-yi-nyëḡ. ³⁰ Yönon, log alam vahi vu tamusën rëḵ nah denatu alam muḡinsën. Galam vahi vu muḡinsën rëḵ nom denatu alam tamusën.”

*Yesu Su Raḵ Yerusalem
(Mt 23:27-39)*

³¹ Lob alam Parisai* la denër niröp loḵ buk sënë vu yi bē, “Gwevuu nyëḡ sënë gegena nyëḡ ngwë, in Herot* vongin ngis hong megenadiik.” ³² Loḵ Yesu nër yah vu sir bē, “Ham na nanër vu anöö bemën kwa ngahi saga nabë, ‘Gengo! Sëḵ getii memö geto dena, gesëḵ gevong balam nijraksën nijvesa jaḵ pehi geneheng. Gaḵ duu og sëḵ semu sa huk na veröḵ yi.’ ³³ Rëḵ mu sëḵ medo mena pehi sënë geneheng, ga, duu. In su yoh vu bē dengis alam-denenër-ḡageḵ-rangahsën ti dok beg-gang-bu ngwë rë, gaḵ yiḵ yö dengis menadiik dok Yerusalem timu.

³⁴ “Oo Yerusalem, Yerusalem, hong mehö genesis alam-denenër-ḡageḵ-rangahsën medenediik, gegenetengwa Anutu-yi-alam sën nevong sir yöḵ vu hong lo raḵ gelöng medenediik. Sa nehevong beron beron in bē sengupin nalum lo nabë sën kökrëeh ata nesupin nalu lo loḵ yah babu lo, rëḵ nim nelël. ³⁵ Om ham gwengo rë! Anutu vuu ham ya ggovek ya beham nyëḡ rëḵ nabumeng na. Sa nanër vu ham nabë: Ham su rëḵ malamin jaḵ sa gökin nah rë, rot bena berup dok buk sën ham nanër nabë:

‘Anutu gevong semusemu vu Mehö sën vong yam los niwëëḵ lo!’ ”

14

Yesu Vong Bemehö Nivuuksën Ti Nivesa Raḵ Yah

¹ Lob Buk-sewahsën-yi* ti, lom Yesu ya medo negga nos ving Parisai* hir ggev ti, lob alam medo malaj nesepa yi. ² In mehö vuuksën ti nedo, lob nedo loḵ mala. ³ Yesu lë, lob loḵ tepëḵ vu alam-horek-yi los alam Parisai* bē, “Yoh vu bē

hil gevong balam nijraksën nijvesa jak dok Buk-sewahsën-yi*, ma su yoh vu rë?”⁴ Rëk ayej ma rot, lom ko mehö saga bevong benivesa rak, log vong yah meya⁵ genër vu sir bë, “Bë ham ti nalu ma yi burmakau ti bës duk asoreng-bël-yi dok Buk-sewahsën-yi* ti, og mak ham su rëk dadii jak nom dok buk saga rë? Gak ham rëk gwevong!”⁶ Rëk su kwaj tøk rak gagek ti medenër lok yah rë.

Yesu Nër Bë Hil Dahun Hil

⁷ Yesu lë vatëvek sën deyam in bë dega nos lo ya denedo rak sëa sën los arë lo. Lob nër gagek rak sir betatekin bë,⁸ “Nabë mehöti gevong dik nam vu hong nabë gena nos böp sën maluh ti lu venë denejom nemaj lo, og su gweto gemedo jak sëa sën los arë lo. In tum mehö sënë, mak rëk gevong dik in mehö ngwë sën los arë kesuu hong lo nam geving.⁹ Bë gevong nabë sënë, og mehö sën vong dik in meluu lo rëk nam nanër vu hong nabë, ‘Gebo sëa-los-arë saga vu mehö sënë.’ Lob rëk nim namum böpata rot begenah gemedo lël hus.¹⁰ Om nabë mehöti gevong dik in hong nabë gena nos böp geving yi, og gena geberup gemedo lël hus. Gwevong nabë sënë in lob mehö sën vong dik in hong lo nam gelë hong lob nanër nabë, ‘Sa mehö, genam lël mala.’ Nabë nanër nabë sënë, og mëm alam pin sën ham los newa nos lo rëk degelë nabë ko hong rak.¹¹ In mehöti bë yö geko arë jak, og Anutu rëk dahun yi. Gak mehöti sën nabë dahun yi lo, og Anutu rëk geko arë jak na vavunë.”

Gwevong Dik Na In Mehönon Nabë Denam Nos Böp, Og Gwevong Nabë Sënë

¹² Log nër vu mehö sën vong dik ya in yi lo bē, “Nabē gwevong nos böp ti, og su gwevong dik na in nim papu lo, arim lo, galam sën ham degwa ti lo. In maḵ rēḵ degevong dik nom in hong begena gegwa nos doḵ nah hong nos saga gēp hir beggang buk ngwē. ¹³ Gaḵ nabē gwevong nos böp, og mēm gwevong dik na in alam bengōj masën, galam vahaj paya los vahaj ḵasöm, galam malaj ḵenod. ¹⁴ In alam nebē sënë su deyoh vu bē debo doḵ nah hong nos nyēvewen vu hong rē. Gwevong nabē sënë, lob kwam vesa. In Anutu rēḵ bo doḵ nah hong nos vu hong vu Buk-tamusën doḵ buk sën alam yohvu dekedī jaḵ nah gēp bedub lo.”

*Gagek Peggirinsën Raḵ Nos Böp
(Mt 22:1-10)*

¹⁵ Alam sën losho Yesu medo denegga nos agi ti ngo gagek sënë, lob nër vu Yesu bē, “Mehöti sën rēḵ medo mega nos doḵ Anutu-yi-nyēg lo og kwa vesa.” ¹⁶ Rēḵ Yesu nër yah vu yi bē, “Mehöti vongin bē gevong nos böpata, lob vong dik ya vorot vu alam ngahi in bē nam dega nos böp sënë. ¹⁷ Lob mēm ya verup loḵ buk sën dega nos böp doḵ lo, lob vong yi hur ya denër vu alam sën vong dik ya in sir wirek lo bē, ‘Ham nam jaḵ in sa hero ngaa pin ggovek ya menedo.’ ¹⁸ Rēḵ alam saga sir pin ti ti yō kwaj nevo hir gagek medenenër yah vu bē su deyoh vu bē dena rē. Sir ti nër bē, ‘Sa bago huk bengō ti, om sa naya in galē kesii. Om wöp-o, sa su yoh vu bē nök rē.’ ¹⁹ Log ngwē nër vu bē, ‘Sa bago burmakau-huk-yi nemadluho, om sa naya in tahu sir doḵ huk, om wöp-o, sa su yoh vu bē nök

rë.’ ²⁰ Log ti nër bë, ‘Yik sa nahën nehako avëh gwëbengko, om sa su yoh vu bë nök rë.’

²¹ Lob hur sën lo yah meya demi meris menër vu ala. Lob beggang ala ahë sengën rot, lob nër vu yi hur bë, ‘Gena pevis megenoh vu aggata böp pin los mahen pin vu nyëg sënë, begweko alam bengöj masën, galam vahaj paya, galam malaj kenod, galam vahaj kasöm lo megweko sir dok nam sa beggang.’ ²² Lob yi hur yah geyom verup, lom nër bë, ‘Sa hevong yoh vu ayem, rëk mu len la nahën neggëp meris.’

²³ Lob ala nër yah vu bë, ‘Om gena genoh vu aggata böp pin, gegena gesepa dok heek degwa geving, begedadii alam denam. In sa hevongin bë sa beggang yö napup. ²⁴ Gak sa nanër vu hong nabë: Alam pin sën sa hevong dik ya in sir wirek lo, og su rëk dega sa nos rë.’ ”

*Hil Kwad Bo Megero, Lok Mëm Hil Tamuin Yesu
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Alam yu böpata denetamuin Yesu medeneya, lob Yesu ggërin yom menër vu sir bë, ²⁶ “Nabë mehöti nam vu sa rëk ahë neving ama lu ata gevenë losho nalu lo gari lo avëhnö lo kesuu sa, genabë yö kwa nevo yi kesuu sa, og mehö sënë su yoh vu bë natu sa hur rë. ²⁷ Gemehöti sën su kerë yi kelepeko* metamuin sa rë lo, og su yoh vu bë rëk natu sa hur rë.

²⁸ Gak bë ham ti kwa nevo bë dev beggang ading ti jak na vavunë, og nedo bekwa neko ngaa-beggang-yi yi monë mugin lok mëm. ²⁹ Nabë su gevong nabë sënë rë geyö barah mudeng mu dok na meris, log su yoh vu bë gevong besemu na rë, og

alam pin rēk degelē bedenanēr pelē jak mehō sēnē, gedenanōp jak nabē, ³⁰ ‘Mehō sēnē nelev beggang, rēk mu su yoh vu bē rēk dev mesemu na rē.’

³¹ Log bē mehō-los-bengō ti na begō vu mehō-los-bengō ngwē, og medo mekwa neko aggata pin mugin lok mēm neya. In maḵ yik hen alam-begō-yi 10,000 mu, log mehō-los-bengō ngwē yi alam-begō-yi 20,000 kesuu hen. Om rēk kwa bo namugin megero rē nabē: Maḵ rēk ngis begō vu mehō-los-bengō ngwē sēnē begetii na, ma maḵ su yoh vu rē? ³² Rēk nabē raḵ ni bē su yoh vu rē, og alam nyēg ngwē sēn lo yō nahēn denedo ading, log nevong mehō la ya denenēr gāgek ya bē desemu gāgek menadiik gebegō gēp.

³³ Nebē saga, om ham kwamin bo rē. Bē ham ti gelē yi ngāa mu nabē ngaanon, og su yoh vu bē natu sa hur rē.”

Gāgek Peggirinsēn Raḵ Mamireng Sēn Nengēn Nemaya Lo

(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ “Mamireng og ngāa nivesa. Rēk mu nabē mamireng sēnē nengēn nama na, og rēk hil gevong benengēn jak nah nabē va? ³⁵ Mamireng nebē sēnē og su yoh vu bē hil rēk sarōmin los dob rē, in rēk gevong paya vu nos vē, log hil su ayoh vu bē keseh dok na geving reggu ahēj sēn hil neketēkin lok huk lo rē, in su rēk bo tebek dok nos rē. Gaḵ hen huk maya verōk yi behil nehetē ya meris. Mehōti bē nenga neggēp, og gengo gāgek sēnē.”

15

Gagek Peggirinsën Raḵ Sipsip Sën Mala Ma (Mt 18:12-14)

¹ Log alam sën denēḵo takēs* losho alam nij paya deneya vu Yesu medenengo yi gagek. ² Lob Parisai* losho alam-horek-yi denēr yi bē, “Mehō sēnē ahē neving alam nijpaya, genegga nos ving sir.”

³ Denēr nebē sēnē, lob Yesu nēr gagek peggirinsën vu sir bē, ⁴“Bē ham ti yi sipsip 100 denare, lob nabē ti mala nama, og rēḵ gevuu 99 bare dega kesēḵ gēp nyēḡ len ti, log na sero ti sën mala ma lo. Yō rēḵ sero niwēēḵ rot benatōḵ jaḵ loḵ mēm. ⁵ Bē natōḵ jaḵ, og rēḵ kerē jaḵ gēp baḡē los kwa vesa menah. ⁶ Rēḵ nah berup begganḡ, lob tahi yi alam lo, galam sën yiḵ sir begganḡ-bu ti lo, bedenam vu yi, lob nanēr vu sir nabē, ‘Hil kwad vesa! In sa sipsip ti mala ma, rēḵ setōḵ vu behaḵo yom ggōkin.’ ⁷ Om yiḵ nebē saga, sa nanēr vu ham nabē: Angēr lo vu yaḡek kwaj vesa in alam yohvu 99 nebē saga, in su huk neggēp vu sir bē rēḵ degērin sir rē. Gaḵ nabē alam nij paya ti gērin yi, og rēḵ kwaj vesa bōpata rot vu yaḡek kesuu.”

Yesu Nēr Gagek Peggirinsën Raḵ Monē Mala Ma

⁸ “Log nabē avēh ti neḵo yi monē ḡahis nemadluho, loḵ ti mala ma, og rēḵ taggi doḵ ram gesekee begganḡ ayo menesero rot, bemēm natōḵ jaḵ loḵ mēm. ⁹ Bē natōḵ vu, og rēḵ tahi yi alam lo, galam sën sir begganḡ-bu ti lo na vu yi, log nanēr vu sir nabē, ‘Hil kwad vesa! In sa hevuu sa monē ḡahis ti, rēḵ sa sero metōḵ vu ggōkin.’ ¹⁰ Om yiḵ nebē saga, sa nanēr vu ham nabē: Bē mehōti sën nḡaa nipaya

neggëp vu yi lo gërin yi nom, og Anutu yi angër lo kwaj vesa rot.”

Gagek Peggirinsën Raḵ Hur Magëm Ti Vuu Ama Geya Nyëg Ngwë

¹¹ Log Yesu nër ving bë, “Mehöti nalu maluh luu denedo, ¹²lob amon nër vu luho amaj bë, ‘Amag-e, kwam bo begebasuh hong monë lu ngaa pin borot, begebo gelek alu arig.’ Lob ama tung ngaa pin ggelek luho. ¹³Lob amon su nedo hus ading rë, gaḵ pevis besupin hen beya nyëg ading ti. Beya nedo, lob tē yi monë pin ya raḵ ngaa nipaya paya sën nevong lo. ¹⁴Vasap yi ngaa pin bemaya, log meyip böpata verup vu dob sagu. Lob neraḵ vu in nos lu ngaa. ¹⁵Lob maam ya nevong huk vu mehöti ggëp nyëg sagu. Lob mehö sënë vong yi ya, beya negin yi böök lo ggëp yi dob. ¹⁶Lob kwa neya vu böök hir nos rot bë ga, in mehöti su nelok vu yi rë.

¹⁷ Nebë sënë loḵ kwa yah töḵ raḵ ama, lob nër bë, ‘Amag yi hur lo hir nos ngahiseḵë, besu deyoh vu bë dega mepalët na rë. Rëḵ tum sengo yam nado sënë menadiikahëg pangсэн. ¹⁸Om maam sa kedi jaḵ menah mena vu amag. Log sëḵ nanër vu yi nabë, “Amag. Sa hevong paya vu Anutu, gevu hong. ¹⁹Om gwëbeng sa su mehö nig vesa yoh vu bë genanër sa nabë nalum rë. Gaḵ gwetung sa natu hong hur ti.” ’ ²⁰Log kedi raḵ meyah meya vu ama.

²¹Nahën verup neyam ggëp ading teka, loḵ ama lë yi, lob kwa paya in yi. Lob serög beya kebi yi, gemul* yi. Loḵ nalu nër vu yi bë, ‘Amag, sa hevong paya vu Anutu, gevu hong. Om sa su mehö nig vesa yoh vu bë genanër sa nabë nalum sa rë.’

²² Rëk ama nër vu yi hur lo bë, ‘Ham gweko tob ading malangeri ti nam pevis bejöp dok yi. Geham nakah seges ti dok seke. Geham jöp suu dok vaha. ²³ Geham gweko burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti nam mengis, in hil aña nos böp gekwad vesa in yi. ²⁴ In vong bë sa nalug sënë diik ya, rëk gwëbeng vesa loḵ yah ggökin. Mala ma, loḵ hil atök vu yi ggökin.’ Lob kwaj vesa medenepisek in yi lo.

²⁵ Log ari aguu ya nedo huk anon, beberup dus rak beggang, loḵ ngo geggageng dedun gedenelöo rot. ²⁶ Lob tahi hur ti ya, belok tepëk vu yi bë, ‘Denevong va sagu?’ ²⁷ Loḵ nër yah vu yi bë, ‘Arim amon yom verup, om sën amam sis burmakau nalu tuvek sën jeji lo ti medenegga gekwaj vesa. In nalu su ya mala ma rë, gaḵ ya nedo vesa beyom verup.’ ²⁸ Rëk nalu aguu ahë sengën rot, lob su loḵ ya beggang ayo rë. Lob ama luk ya dobnë, beya semu aye in yi. ²⁹ Rëk nër yah vu ama bë, ‘Sa nehevong hong huk menado yoh vu ngebek ngahisekë nebë hong ngaa meris ti, gesa su nekeyëh ayam beron ti rë. Rëk su genevo memëk nalu ti vu sa, behe los sa alam naha gekwamin vesa rë. Geyö nema rot. ³⁰ Rëk nalum teka saga ya vasap hong ngaa pin rak avëh baggëb lo, geyom verup, lob kwam vo yi beghesis burmakau nalu tuvek sën jeji lo in yi.’

³¹ Loḵ ama nër yah vu bë, ‘Nalug, hongëḵ alu nado loḵ ti yoh vu buk, besa ngaa pin tu hong ngaa. ³² Gaḵ mëm hil kwad vesa benapisek in arim sënë. In vong bë diik ya, rëk ma genedo vesa beyom verup ggökin. Mala maya verök yi, loḵ hil halë yi ggökin.’ ”

16

Gagek Peggirinsën Raḵ Hur Ti Sën Negin Ala Yi Ngaa Paya Lo

¹ Log Yesu nër vu yi hur maluh lo ving bë, “Mehö-los-bengö-ggoreksën ti nedo, beyi hur ti nedo menegin yi ngaa ngaa paya. Lob mehö la deya vu mehö monë degwa sënë medenër yi hur rangah vu yi bë nevasap yi ngaa ngahiseḵë. ² Lob tahi yi hur yam benër vu yi bë, ‘Genevong nebë tena sën mehö la denër bengöm vu sa-ë? Genah getateḵin sa ngaa pin sën genegin lo nabë genevong nebë tena, in sejaḵ ni. In su rëḵ gwegin sa ngaa gökin nah rë.’

³ Lob mehö sën negin yi ngaa lo kwa nevo loḵ ayo bë, ‘Sëḵ gevong nabë va? Ma gemehö böp rëḵ juuk sa na pehi lo, gesa su rëḵ gëgin yi ngaa gökin nah rë. Sa seḵëḡ ma, om sa su yoh vu bë ḵedub dob rë-o! Log sa niḡ nemum bë sa su ḵetaḡ nos vu mehö ngwë. ⁴ Rëḵ mu sa kwag töḵ raḵ aggata ti, om nabë sa gevong nabë sënë, og alam rëḵ degeḵo sa na hir beggang doḵ buk sën sa alag juuk sa gesesu gëgin yi ngaa gökin rë lo.’ ⁵ Nebë sënë lob tahi alam pin sën hir nyëvewen neggëp berëḵ debo doḵ nah vu ala lo ti ti ya vu yi. Lob ti ya verup mugin, lob loḵ tepëḵ vu bë, ‘Hong nyëvewen va la neggëp vu sa alag-a?’ ⁶ Loḵ nër yah bë, ‘Wël* dram 100.’ Lob nër vu bë, ‘Gweḵo ḵapiya teka sën hong nyëvewen arë neggëp loḵ lo, begweto gemedo pevis, bekwevu yiḵ dram 50 mu doḵ gëp.’ ⁷ Ggovek log mehö ngwë verup, lob mehö sën negin ngaa lo loḵ tepëḵ vu bë, ‘Hong nyëvewen va la neggëp-a?’ Loḵ bë, ‘Wit* bëëḵ 100.’ Lob nër vu bë, ‘Om gweḵo hong ḵapiya sën hong

nyëvewen neggëp loḵ lo, beyiḵ kwevu bëëḵ 80 mu doḵ gëp.’

⁸ Lob ala ngo bë nevonḡ nebë saga, lob ḵenu ya benër yi hur sën tetuhin yi lo bë yi mehö los kwa. Yönon, mehönon vu dob sënë yik kwaj böp bedenetetuhin hir alam nebë sënë. Gaḵ alam-rangah-yi, og su denevonḡ ngaa los kwa nebë sënë rë.

⁹ Om sa nanër vu ham nabë: Ham su ngupin monë in gwevonḡ ngaa nipaya paya jaḵ, gaḵ ham gwevonḡ balam denatu ham alam jaḵ. Gevu tamusën sën monë nama na lo, og rëḵ degeḵo ham jaḵ na begganḡ nivesa sën rëḵ medo degwata los degwata lo.

¹⁰ Nabë mehöti nemalain ngaa mahen teka teka nivesa, og rëḵ malain ngaa böp nivesa geving. Log mehöti sën su gevonḡ ngaa mahen mahen niröp rë lo, og su rëḵ gevonḡ ngaa böp niröp geving rë.

¹¹ Om nabë ham su gwegin dob sënë yi monë niröp rë, og re rëḵ bo ngaanon vu ham beham gwegin-a?

¹² Log nabë ham su gwegin mehö ngwë hir ngaa nivesa rë, og re rëḵ bo ham ngo ham ngaa sën lo vu ham-a?

¹³ Hur ti su yoh vu bë gevonḡ huk vu ala luu doḵ ti rë. In rëḵ nidelin ngwë, gahë geving ngwë. Ma rëḵ napiiḵ vu ngwë, genitebö in ngwë. Ham su yoh vu bë gwevonḡ huk vu Anutu los monë doḵ ti rë.”

Gageḵ Raḵ Horek Los Anutu-yi-nyëḡ

¹⁴ Rëḵ alam Parisai* ahëḡ neving monë pangsen, om denḡo gageḵ pin sën Yesu nër agi, lob denöp raḵ yi. ¹⁵ Rëḵ nër yah vu sir bë, “Ham ngo neḵo ham raḵ ggëp alam malaj bë ham alam yohvu. Rëḵ mu Anutu raḵ ham ayomin ni. In ngaa sën mehönon

denelë bë nivesa medenekö rak lo, og Anutu nelë bë ngaa nipaya.

¹⁶ Horek yi gagek los alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek neggëp in bë hil sepa dok, rot meverup loḵ Jon yi buk. Rëḵ loḵ Jon yi buk, beyam verup gwëbeng, og Bengö Nivesa rak Anutu-yinyëḡ töḵ yam rangah. Lob alam pin nij wëëk rot in bë dedok na nyëḡ sënë. ¹⁷ Yagek los dob yoh vu bë govek na bemala nama, rëḵ mu gagek sën neggëp loḵ horek lo, og su yoh vu bë teka rëḵ geto mena rë.”

*Yesu Nër Gagek Rak Sën Alam Los Venëj Den-
evepul Sir Lo*

(Mt 5:31-32; 19:9; Mk 10:11-12)

¹⁸ “Bë mehöti nidëlin venë gegekö avëh ngwë natu venë, og nevong baggëb. Log mehöti sën nabë gekö avëh sën regga nilëlin yi lo, og nevong baggëb bengaa nipaya neggëp vu yi.”

*Yesu Nër Gagek Rak Mehö Bengö-ggoreksën Luho
Mehö Meris Lasarus*

¹⁹ “Mehöti nedo wirek, lob yö neröp röpröp malangeri ngeri los tob saḡap nivesa vesa. Genegga nos nivesa vesa yoh vu buk. ²⁰ Log mehö-kupek-masën ti neggëp loḵ yi veluung avi, arë nebë Lasarus. Bepegges vunin yi. ²¹ Rëḵ kwa nevo timu bë na in patu nos metes sën mehö-los-bengö-ggoreksën nevong meneto loḵ tevor gebinë lo mega, rëḵ ma. Ganöö verup denetep rak yi pegges.

²² Loḵ mehö-kupek-masën lo diik mugin medelev, lob angër deḵo yi ya nedo ving Abraham. Log mehö-los-bengö-ggoreksën diik tamu bedelev

yi ving. ²³ Lob ya nedo Nyëg-nipaya beneko vanë böpata. Loḵ vër mala raḵ, lob lë ga, Abraham nedo ading rot, log Lasarus nedo ving yi. ²⁴ Lob mehö-los-bengö-ggoreksën lo tahi ya vu bë, ‘Amag Abraham-e! Kwam gevongin sa begwevong Lasarus nam dagoo nema deggis nyë teka dok bël, begevong jak sa daggeg bahë yes jak teka rë. In nengwah sënë gga sa besa hangö nivanë böpata rot.’

²⁵ Loḵ Abraham nër yah vu bë, ‘Naluḵ-e! Ngo kwam bo rë! In wirek sën genedo malam vesa lo, og genedo raḵ hong ngaa pin nivesa vesa. Log Lasarus nedo paya in ngaa pin. Rëḵ vu nyëg sën gwëbeng agi, og nedo nivesa, log genetök vu vanë rot. ²⁶ Log ngaa ngwë sënë ving. Anutu vong lii böpata ti neggëp loḵ vuheng meneruu hil. Om alam sën denedo agi degevongin nabë deduk lii sënë gedenök vu ham, og su deyoh vu rë. Galam sën denedo ggëp aga su deyoh vu bë deduk lii sënë gedejak nam vu he rë.’

²⁷ Lob mehö-los-bengö-ggoreksën lo nër bë, ‘Nebë saga om amag, sa ḵetaḵ vu hong bë gwevong Lasarus nah bena amag yi beggang. ²⁸ In sarig lo nemadvahi denedo loḵ. Om Lasarus pasang nanër gagek niwëëk vu sir. In rëḵ dedok nam nyëg sënë bedegeko vanë.’

²⁹ Loḵ Abraham nër yah vu bë, ‘Moses losho alam-denenër-gagek-rangahsën hir gagek neggëp vu sir. Om yik degengo saga.’ ³⁰ Lob mehö sën los kupeḵ wirek lo nër bë, ‘Ma rot! Amag Abraham, sagak su yoh vu rë. Gaḵ mëm nabë alam-diiksën ti kedi jak gëp bedub benah nanër vu sir, og mëm rëḵ degërin sir.’ ³¹ Loḵ Abraham nër yah vu yi bë,

‘Bë su degengo Moses losho alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek rë, log nabë mehöti kedi jak nah gëp bedub benah nanër, og su rëk degevonğ geving yi gägek geving rë.’ ”

17

Ngaa Nipaya Rëk Gërin Mehönon Besu Degevonğ Geving Yesu Rë

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Log Yesu nër vu yi hur maluh bë, “Ngaa ag-gagga rëk berup beseggi mehönon, lob rëk kepë sir. Rëk mu gëpin mehöti sën jan doğ vahaj lo!

² In mağ rëk kepë alam sën nahën nij yes yes lo ti jak ngaa nipaya. Gağ nabë deseyu gelöng böpata ti doğ mehö nipaya saga kwa namugin medegetë yi duk na loo bemala nama, og sagak nivesa in lob su rëk kepë mehönon la rë, gağ nama og rëk geğo nyëvewen böpata rot vu tamusën. Om ham ngo gwegin ham nivesa.

³ Nabë arim gevonğ ngaa nipaya, og gebo gägek jak yi. Lob nabë gërin yi, og kwam birek na in yi ngaa nipaya saga. ⁴ Log nabë gevonğ paya vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu doğ buk timu, loğ gërin yi nom vu hong beron nemadvahi-bevidek-luu genanër vu hong nabë, ‘Wöp-o, sa hevong sënëğ nipaya rot.’ Og kwam birek na in yi nipaya saga.”

Hil Gevonğ Geving Nabë Sënë

⁵ Sinarë lo denër vu Mehöböp bë, “Gwevonğ behe ayomin na niwëek.” ⁶ Loğ Mehöböp nër yah vu sir bë, “Nabë yik ham ayomin nam timu mahen teka mu nabë mastet* gahis, og ham yoh vu bë rëk

nanër vu kele malberi sënë nabë, ‘Gesepul hong los degwam megena gejeyang hong duk na loo vuheng’, og rëk gevong noh vu ham ayemin.”

Yesu Nër Bë Yi Hur Degevong Nabë Sënë

⁷ Log Yesu nër ving bë, “Nabë ham ti yi hur kedub dob gëp huk anon, ma gëgin sipsip govek geberup beggang, og maḵ ala rëk nanër vu yi nabë, ‘Gepevis begejaḵ nam sëa in gegwa nos’— a? ⁸ Ma! Mu rëk nanër vu yi nabë, ‘Gwero sa nos. Gejöp röpröp in gejuu sa nos begweḵo nam besëga genanum namugin, loḵ mëm rëk gegwa höm los genanum tamu.’ ⁹ Log maḵ rëk kwa vesa megeḵo hur sënë jaḵ in nevong ngaa yoh vu aye? Ma! ¹⁰ Om yik ham gwevong nabë saga geving. Nabë ham gwevong ngaa pin begovek na noh vu sën Anutu nër vu ham bë ham gwevong lo, og ham nanër nabë, ‘Heḵ hur nimin paya. Om huk sën he nehevong lo, og yik he ngo he huk om he nehevong.’”

Yesu Vong Alam Nij Sevuuk Nemadluho Nij Vesa Rak

¹¹ Yesu yoh aggata meneya in bë na Yerusalem, lob ya meto aggata vuheng atov sën neruu dob distrik Samaria los Galilea lo. ¹² Medo meya beya verup beggang-bu mahen ti, lob alam nij sevuuk nemadluho detök verup vu yi bedenare adingnë ¹³ gedetahi ya vu yi bë, “Tatovaha, kwam paya in he!” ¹⁴ Yesu nelë sir, lom nër yah vu sir bë, “Ham na tato navimin vu alam-deneḵo-seriveng.” Lob nahën medo deneyök, log navij tup nivesa raḵ pevis. ¹⁵ Lob sir ti nelë bë navi nivesa raḵ, lob ggërin yi benepisek in menetahi ya

vavunë, geneḱo Anutu arë raḱ geneyah vu Yesu. ¹⁶ Mehö saga yah verup, lob to petev loḱ Yesu vaha genër vu bë kwa vesa rot. Rëḱ mu mehö sënë og Samaria* ti. ¹⁷ Yesu lë bë mehö timu sënë yom to vu yi, lom lëḱ menër bë, “Sa kwaḱ nevo bë ham nemadluho sën lo nimin vesa raḱ pin, loḱ sir nemadvahi-bevidek-lubeluu ya deyoh tena? ¹⁸ Su deyom in bë degeḱo Mehöböp arë jaḱ rë? Gaḱ yik mehö-yu-ngwë sënë yö timu yom-a?” ¹⁹ Lom Yesu nër vu yi bë, “Kwedi gena! Ayom yam timu vu sa om sën nim vesa raḱ.”

Anutu-yi-nyëḱ Rëḱ Anon Jaḱ
(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Lob Parisai* deloḱ tepëḱ in Yesu bë, “Anutu rëḱ nam natu ala megeḱin hil nangërek-a? Loḱ Yesu nër yah vu sir bë, “Buk sën nabë Anutu nam geḱin hil lo, og ham su rëḱ gwelë nḱaa ti jaḱ malamin rë. ²¹ Log su rëḱ denanër vu ham nabë ‘Nedo sagi!’ ma, ‘Nedo sagu!’ rë. Ham ngo? Anutu yam nedo loḱ ham vuheng atov ggovek ya.”

²² Log Yesu nër vu yi hur maluh lo bë, “Buk ti vongin berup, lob ham rëḱ gwevong in rot nabë ham gwelë Mehönon Nalu gökin, rëḱ mu ham su rëḱ gwelë yi rë gerëḱ nama. ²³ Rëḱ denanër vu ham nabë, ‘Nedo sagu om ham na!’ ma, rëḱ denanër vu ham nabë, ‘Nedo sagi om ham nam!’ og ham su tamuin sir, gaḱ ham najom ham ahon! ²⁴ In buk sën Mehönon Nalu duk nom lo, og ham rëḱ gwelë nabë sën ham nelë davës nevër lom nejëh raḱ nyëḱ pin lo. ²⁵ Rëḱ mu geḱo nivanë ngahiseḱë rë, galam sën denedo gwëbeng agi degeruu demij vu yi govek rë. ²⁶ Log doḱ buk sën Mehönon

Nalu duk nom dob lo, og mehönon rëk medo denegevong ngaa pin nabë sën denevong loḵ Noa yi buk wirek lo. ²⁷ Mehönon medo denegga nos los denenum, gemaluh deneko venëj, gavëh denerak reggaj, beya verup loḵ buk sën Noa loḵ ya yaḡ ayo lo, loḵ tum bël böpata vuuk verup pevis merehöö sir pin.

²⁸ Log yik rëk nabë sën Lot yi buk lo geving. Denegga nos gedenum gedenebago kupek lu ngaa. Denevaroh nos los denelev beggang. ²⁹ Rëk mu loḵ buk sën Lot kedi ggëp Sodom meya rak lo, og Anutu vong nengwah böpata los gelöng nisangsang sën netum lo luḵ yam vu vavunë nebë hob megga sir pin bemalaj maya. Gelöng saga arë nebë salpa*.

³⁰ Lob yik rëk mehönon medo denegevong hir ngaa aggagga nabë saga dok buk sën Mehönon Nalu duk nom dob betato yi rangah lo.

³¹ Lob nabë mehöti jak na sewah jak yi beggang yu tamangsën vavunë megeko ayööng dok buk saga, geyi ngaa pin dok medo beggang ayo, og su dok nah geḵo yi kupek dok beggang ayo, gaḵ beya mena pevis. Log nabë mehöti na medo huk anon, og yik nabë saga, su serög menah beggang, gaḵ beya mena pevis. ³² Ham kwamin bo Lot venë rë. ³³ Nabë mehöti kwa bo navi pangsën og su rëk medo mala-tumsën rë. Gaḵ nabë mehöti kwa birek in yi, og anon rëk medo mala-tumsën.

³⁴ Sa nanër vu ham nabë: Mehö luu rëk degëp buk jak kanyë timu dok buk sënë, lob Anutu rëk geḵo ngwë, log gevuu ngwë begëp. ³⁵ Log avëh luu rëk medo denegerii wit* gahis natu parawa, lob

Anutu rëk geko ngwë, log gevuu ngwë bemedo. ³⁶ [Log mehö luu rëk demedo dok huk anon, lob Anutu rëk geko ngwë, log gevuu ngwë bemedo].”

³⁷ Yi hur maluh delok tepëk vu yi bë, “Mehöböp, ngaa sënë rëk anon jak gëp tena?” Lok Yesu nër yah vu sir bë, “Vu nyëg sën heljäng neggëp lo, og kadanii denesup sir ya timu in bë dega.”

18

Gagek Peggirinsën Rak Avëh Ti Vongin Bë Jaas Dok Vu Yi

¹ Lob Yesu nër gagek peggirinsën ti vu sir in bë tahu sir beyö denajom jak noh vu buk gesu nij tebö. ² Nër bë, “Jaas sën nengo gagek lo ti nedo nyëg böp ti. Lob jaas ti sënë su neggönengin Anutu rë, log su kwa nevo mehönon ving rë. ³ Lob avëh alov ti nedo nyëg böp sënë ving. Lob neya vu jaas sënë yoh vu buk menenër vu bë, ‘Mehöti vong paya vu sa, om gwengo sa gagek megwero.’ ⁴ Lok jaas sënë kwa vo mugin bë su rëk dok vu yi rë, lob nedo hus ading teka. Lok tum yom kwa vo lok ayo bë, ‘Sa su nahönengin Anutu rë, gesa su kwag nevo mehönon rë. ⁵ Rëk avëh alov sënë yam neketag vu sa mekeduung rak, om maam yik ggovek gesedok vu yi in gagek. In mak rëk medo menam vu sa nabë sënë rot besa nig tebö jak na verök yi.’ ”

⁶ Log Mehöböp Yesu lok tepëk bë, “Ham ngo jaas nipaya sënë yi gagek, ⁷ om ham kwamin nevo bë? Alam sën Anutu ggooin sir rak tu yi ngaa bedenesu vu yi buk los rangah pin lo, og ham kwamin nevo bë mak su rëk dok vu sir in gagek rë? Mak rëk gegin hus ading rot, gesu dok vu sir

pevis rë? Ma. ⁸ Sa nanër vu ham nabë: Rëk gengo hir gagek bedok vu sir pevis. Rëk mu vu tamusën sën Mehönon Nalu nom lo, og mak rëk natök vu yi alam la gedenegevong geving yi medemedo ma rëk nama?”

Gagek Peggirinsën Raḱ Alam Parisai* Los Mehö Sën Neḱo Takës

⁹ Log Yesu nër gagek peggirinsën ti vu alam vahi sën yö kwaj nevo sir bë sir alam yohvu gedeneleë alam vahi pin bë nij paya lo bë, ¹⁰ “Mehö luu kwaj nevo bë denajom jak, lob luho derak medeya dub vabuong böp. Parisai* ngwë, log alam sën deneko takës* lo ngwë. ¹¹ Parisai* sënë nare ya, bevengev rak loḱ ayo nebë sënë, ‘Oo Anutu, sa kwag vesa vu hong, in sa su nebë alam vahi rë. In sir og kwaj luu bedenevo alam hir ngaa vër. Gesir alam nij paya, gedenevong baggëb. Rëk sa og su nebë sën sir-ë rë. Gesa su nebë mehö neḱo takës* sën nare agi ving rë. ¹² Sayeg neggërin nos buk luu luu neyoh vu soda ti ti. Log ngaa pin sën sa nehako lo, og sa nehetung ya yu nemadluho, lob sa navo ti vu hong.’ ¹³ Rëk mehö sën neḱo takës* lo, og yö nare ggëp ading, log nilël bë su barah mala jak yagek, gak petap babu log jom rak bë, ‘Oo Anutu, sa mehö nig paya, rëk mu kwam gevongin sa!’

¹⁴ Om sa nanër vu ham nabë: Anutu nër mehö sën neḱo takës* agi bë yi mehö yohvu beyah meya yi beggang los nipaya masën. Gak mehö ngwë sënë og ma. In mehöti bë yö geko yi jak, og Anutu rëk dahun yi. Gak mehöti sën yö dahun yi lo, og Anutu rëk geko arë jak.”

*Yesu Jom Rak Hurmahan
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)*

¹⁵ Loḵ deḵo hurmahan deyam vu Yesu, in bē gebē nema jaḵ sir. Rēḵ yi hur maluh delē, lob denērin sir. ¹⁶ Rēḵ mā geYesu tahi hurmahan deyam vu yi, log nēr bē, “Ham gwevong hurmahen denam vu sa. Ham su gwēr in sir, in alam sēn ayoj neyam timu vu sa nebē hurmahan lo, og rēḵ demedo doḵ Anutu-yi-nyēg. ¹⁷ Om sa nanēr vu ham yönon nabē: Mehōti sēn su ayo na timu vu Anutu-yi-nyēg nabē hurmahan rē lo, og su yoh vu bē rēḵ doḵ na rē.”

*Gagek Rak Ggev Sēn Yi Ngaa Ngahiseḵē Neggēp
Vu Yi
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)*

¹⁸ Loḵ ggev ti loḵ tepēḵ in yi bē, “Tatovaha! Hong mehō nim vesa anon, om sēḵ gevong nabē va in sena medo malag-tumsēn degwata los degwata?” ¹⁹ Loḵ Yesu nēr yah vu yi bē, “Genēr sa bē sa niḡ vesa in va? In Anutu yö timu og nivesa. ²⁰ Gerak Anutu yi horek ni ggovek ya bē: Su gwevong baggēb. Su gengis mehōnon medenadiik. Su gegodeḵ ngaa. Su genanēr gagek tetuhinsēn jaḵ mehō ngwē. Gegurek amam lu atam babuj.” ²¹ Loḵ ggev lo nēr yah vu bē, “Ēē-ē, sēnēḵ sengo nahēn hurmahan, log sa nesepa loḵ horek pin sēnē rot beberup gwēbeng sagi.” ²² Yesu ngo lob nēr yah vu yi bē, “Log ngaa ti nahēn. Gwevong hong ḵupeḵ pin bemehō la debago, lob gebo monē sēn gwēḵo jaḵ lo gelek alam sēn hej ngaa nema in sir lo. Gwevong nabē sēnē log mēm genam gesepa sa, gemēm hong ḵupeḵ nivesa rēḵ gēp vu yageḵ.”

²³ Rêk ggev sënë ngo gagek sënë, lob ayo maggin rot. In yi mehö kupek degwa.

²⁴ Yesu lë yi lob nër bë, “Alam sën hir kupek ngahisekë lo, bë dedok na Anutu-yi-nyëg og rêk debimengin rot. ²⁵ Yönon, kamer bë gurek na rurek len, og yik huk böpata rot, rêk mu nabë mehö-los-bengö-ggoreksën ti gevong in nabë dok na Anutu yi nyëg og sagak huk böpata rot kesuu.”

²⁶ Alam dengo gagek sënë lob denër bë, “Om mak re yoh vu bë rêk medo mala-tumsën degwata?”

²⁷ Loḵ Yesu nër bë, “Ngaa sën mehönon su deyoh vu bë degevong rë lo, og Anutu yö yoh vu bë gevong.”

²⁸ Loḵ Pita nër bë, “Gwelë! He hevu he nyëg los he ngaa pin ya, gehe yam medo nesepa hong.”

²⁹ Lob Yesu nër vu sir bë, “Sa nanër vu ham nabë: Alam pin sën kwaj nevo Anutu-yi-nyëg, bedenevu hir beggang, gevenëj, garij lo, gamaj los ataj, genaluj lo lo, ³⁰ og Anutu rêk bo ngahisekë dok nah vu sir dok buk sënë, log rêk demedo malaj-tumsën degwata los degwata vu tamusën.”

Yesu Nër Beron Netu Löö Bë Rêk Nadiik Gekedi Jak Gökin

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Lob Yesu ḵo sir nemadluho-bevidek-luu lo ya, benër vu sir bë, “Ham ngo! Gwëbeng hil narak menaya Yerusalem. Lob gagek pin sën alamdenenër-gagek-rangahsën dekevu rak Mehönon Nalu wirek meneggëp lo vongin anon jak. ³² In rêk debo yi dok na alam-yu-ngwë nemaj. Lob rêk denanër pelë jak yi, gedegevong paya vu yi, gedepesuv nyëj ḵos jak yi. ³³ Log rêk debeek yi, log mëm dengis yi menadiik. Rêk mu buk natu löö jak,

lob rëk kedi jak nah gökin.” ³⁴ Rëk yi hur maluh su derak gagek sënë ni rë. In neggëp vunsën in sir lob su kwaj tøk rak degwa rë.

*Yesu Ro Mehö Mala Kenod Ti Menivesa Rak
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)*

³⁵ Yesu ya verup Yeriko, lob mehö mala kenod ti nedo loq aggata nenga bemedo neketag monë lu ngaa vu alam bë dedok vu yi. ³⁶ Lob ngo dedun bë alam yu böpata to deneyam, lob loq tepëk vu sir bë, “Denevong va?” ³⁷ Loq denër vu bë, “Yesu vu Nasaret verup.” ³⁸ Lob tahi ya bë, “Yesu! Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa.” ³⁹ Loq alam sën denemugin lo depetupék rak yi bë aye nama. Rëk ma gepasang netahi menegeyeh loq bë, “Davit* yi mewis-e! Kwam gevongin sa!” ⁴⁰ Lob Yesu ya nare genër vu sir bë degeko yi na vu yi. Ya verup, lob Yesu loq tepëk vu yi bë, ⁴¹ “Gevongin bë sa gevong nabë va vu hong-a?” Loq nër bë, “Mehöböp, sa bë gwevong besa malaq natum gökin.” ⁴² Lob Yesu nër vu bë, “Malam natum. Ayom yam timu vu sa om vong bemalam nivesa rak.” ⁴³ Lob pevis bemala nivesa rak avuti genelë nyëg. Lob tamuin Yesu meneya, genëko Anutu arë rak. Galam pin sën delë ngaa agi deko Anutu arë rak ving.

19

Sakeus Yi Gagek

¹ Lob Yesu loq ya Yeriko in bë noh na bena. ² Loq mehöti arë nebë Sakeus nedo. Alam-deneko-takës* hir ggev ti yi, beyi mehö neggorek monë ngahisekë. ³ Lob kwa nevo bë gelë Yesu mejak ni nabë yi mehö nebë va. Rëk yi mehö vaha dus besu

yoh vu bë rëk gelë yi nivesa rë, in alam ngahi rot medeggërin yi. ⁴ Lob serög bemugin beya merak ya kele map ti in bë mëm gelë Yesu. In rak ni bë rëk na berup sagu. ⁵ Lob Yesu ya verup bevarah mala rak melë yi, lob nër ya vu bë, “Sakeus, geduk pevis megenam! In sëk medo geving hong dok böm pehi sënë.” ⁶ Lob luk pevis beko Yesu rak meya yi beggang los kwa vesa. ⁷ Alam delë nebë sënë, lob ahëj sengën medenër bë, “Ya neggëp lok mehö nipaya ti sagu yi beggang in va?”

⁸ Lob Sakeus ya nare benër vu Mehöböp bë, “Mehöböp, gwengo rë. Sëk gevong sa ngaa pin vahi vu alam sën denerak vu in ngaa lo. Log alam sën sa tetuhin sir gesehodek hir ngaa ti ti lo, og sëk gevong ngaa lubeluu lubeluu dok nah vu sir.” ⁹ Lob Yesu nër vu yi bë, “Gwëbeng sënë, Anutu kol alam beggang ayo ti sënë yah vu yi. In mehö sënë og degwa vu Abraham ving. ¹⁰ Yönon, Mehönon Nalu yam in bë sero mehönon sën malaj nema lo begek sir nah.”

Gagek Peggirinsën Rak Alam Böp Ti Vo Monë Vu Yi Hur Nemacluho

¹¹ Dengo gagek sënë ggovek, log nër gagek peggirinsën ti vu sir. In ya verup dus rak Yerusalem, lob kwaj nevo bë buk dus rak bAnutu-yi-nyëg vongin anon jak pevis avuti. ¹² Lob nër vu sir bë, “Mehö böp ti bë na nyëg ading ti jak in degetung yi natu mehö-los-bengö benom gëgin yi alam pin. ¹³ Lob supin yi hur nemacluho yam bevo monë kapiya luu luu ggelek sir pin, log nër vu sir bë, ‘Ham medo gwevong huk bagosën jak monë sënë rot, besenom geto sënë gökin.’”

14 Rêk yi alam nij nelëlin yi, om ya, log devong mehö la detamuin yi medeya beya denër bë, ‘He nimin lël bë mehö saga su natu he mehö-los-bengö megegin he!’ 15 Rêk ma gedetung yi tu hir mehö-los-bengö ggovek geyom to. Lob nër bë, ‘Ham tahi alam sën sevo monë vu sir lo nam. Sa bë galë nabë sir ti ti denëko va la va la loḵ ya ving-a?’

16 Lob mehöti nare yam mugin benër ya bë, ‘Mehö böp, sa hevong huk bagosën raḵ hong monë ḵapiya luu sënë, log sa haḵo ḵapiya mehödahis sënë loḵ yam ving.’ 17 Lob mehö-los-bengö nër vu yi bë, ‘Hong hur nivesa begevong huk nivesa rot. Genemalamin ngaa mahen sënë nivesa, om sêḵ gevong begwegin nyëg böp yu nemadluho.’

18 Log mehö ngwë sën netu luu nare benër ya bë, ‘Mehö böp, sa hevong huk bagosën raḵ hong monë ḵapiya luu sënë, log gwëbeng sa haḵo ḵapiya nemadluho sënë loḵ yam ving.’ 19 Lob mehö-los-bengö nër vu yi bë, ‘Om sêḵ gevong nyëg böp yu nemadvahi in gwegin.’

20 Loḵ hur ti verup nare yam, benër ya bë, ‘Mehö böp, hong monë ḵapiya luu sën lo sënë. Sa hebom loḵ tob nyë dus teka besa hegin nivesa beyö nedo rot.’ 21 In sa nehalë hong bë hong mehö nim wëëk. Ngaa sën mehö ngwë denetung menedo lo, og geneḵo. Genos sën mehö ngwë denevaroh lo, og genelev anon. Om sën sehönengin hong, lob hong monë ḵapiya luu sën lo yö nedo.’

22 Lob mehö-los-bengö nër vu mehö sënë bë, ‘Hong sënë, nim paya rot! Maḵ sêḵ gevong gagek vu hong jaḵ ngo hong gagek saga rë. Maḵ geraḵ ni yönon bë sa mehö nig wëëk, bemehö ngwë

denetung ngaa nedo loḵ sa nehako, gesa nalev nos sën mehö ngwë denevaroh lo? Yönon-a? Sa nehevong nebë sënë? ²³ Rëḵ nebë va sën su getung sa monë loḵ ya beggang-monë-yi in bë senom og sa gaḵo teka sevök geving rë-ë?’ ²⁴ Log nër vu alam sën denare dus vu lo bë, ‘Ham bo monë ḵapiya luu saga vër in mehö saga, gebo nah geving vu mehö sën ḵapiya mehödahis nedo vu yi lo.’

²⁵ Loḵ denër yah vu bë, ‘Mehö böp, mu ḵapiya mehödahis neggëp vu yi vorot.’

²⁶ Loḵ nër bë, ‘Sa nanër vu ham nabë mehöti sën ngaa neggëp vu yi lo, og sëḵ bo la gökin geving vu. Gaḵ mehöti sën yi ngaa su neggëp rë lo, og sëḵ bo teka sën neggëp vu yi lo vër in yi. ²⁷ Rëḵ alam sën denelë sa paya benij lël bë sa su natu hir mehö-los-bengö lo, og ham gwëḵo sir nam sënë beham ngis sir bedenadiik jaḵ sa malag.’ ”

*Yesu Loḵ Ya Yerusalem Nebë Mehö-los-bengö
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jn 12:12-19)*

²⁸ Yesu nër gägek sënë ggovek, log mugin beteuu aggata meneya Yerusalem. ²⁹ Ya verup dus raḵ Betpage los Betania ggëp Ḷedu Ḷele-oliv, lob vong yi hur maluh luu deya, ³⁰ genër vu luho bë, “Melu na medoḵ na beggang-bu ti sën melu malamin neya agu, lob melu rëḵ gwelë gedeseyu dogi nalu ti menare dus vu aggata avi. Mehöti su raḵ dogi sënë wirek rë, lob melu kwevelekin begwëḵo nom. ³¹ Genabë mehöti doḵ tepëḵ nabë, ‘Melu gwëvong va vu dogi sagi?’ og melu nanër nah nabë, ‘Mehöböp bë jaḵ mena.’ ”

³² Yesu vong luho ya, lob luho ya detoḵ vu ngaa pin yoh vu sën nër vu luho lo. ³³ Luho medo

denekevelekin dogi sënë, loḵ dogi ala loḵ tepëḵ in luho bē, “Melu nekwevelekin dogi nalu sënë in gwevong va vu?” ³⁴ Loḵ luho denër yah bē, “Mehöböp bē jaḵ mena.”

³⁵ Lob luho deḵo dogi medeya vu Yesu. Lob delah hir tob raḵ ya dogi demi, log detung Yesu raḵ ya nedo vavunë. ³⁶ Bemëm neraḵ meneya, galam pin kwaj vesa rot vu yi bedenevah hir tob ggök aggata geneggök, ³⁷ beya deverup dus raḵ sën aggata nehöo Ḷedu Ḷele-oliv. Lob yi hur maluh pin sën denesepa yi lo, gesir ngahiseḵë saga kwaj vo yah ngaa böp böp pin sën nevong bedenelë wirek lo, lob kwaj vesa bedenepisekin medeneḵo Anutu arë raḵ bē:

³⁸ “Anutu gevong semusemu vu mehö-los-bengö sën neyam los Mehöböp niwëëḵ!

Gageḵ ahë yes raḵ neggëp yageḵ,

log Anutu arë böpata los niḵapiik nivesa neggëp yageḵ vavunë!”

³⁹ Log alam Parisai* la deloḵ ya alam yu böpata saga vuheng belosho deneya, lob denër vu Yesu bē, “Tatovaha, genanërin hong hur maluh lo sënë nabë ayej nama.” ⁴⁰ Loḵ nër yah vu sir bē, “Sa nanër vu ham nabë: Bē ayej nama, og gelöng lo sënë yö rëḵ denapiseḵ.”

Yesu Su Raḵ Yerusalem

⁴¹ Loḵ Yesu ya verup dus raḵ, lob mala ya melë nyëḡ böp Yerusalem, lob su raḵ. ⁴² Su raḵ bē, “Nabë yiḵ gejaḵ mehö sën yoh vu bē gevong hong begemedo revuh lo ni gwëbeng sagi, og mëm sënë nivesa. Rëḵ ma gemehö sënë neggëp vunsën in hong, gesu geraḵ ni rë. ⁴³ Gwengo rë, buk ti vongin

berup, lob alam sën degevong begö vu hong lo rëk nam dedev lii begö yi medetetup dok hong. Log rëk deketumin hong vahi vahi. ⁴⁴ Lob rëk dekevoh hong geving nalum lo pin sën denedo lok hong lo na. Log su rëk degönengin gelöng ngwë gejak medo ngwë vavunë rë. In su kwam nevo buk sën Anutu yam in bë dok vu hong lo rë.”

Yesu Tii Alam Sën Denebago Ngaa Lok Dub-vabuung-böp Lo

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jn 2:13-22)

⁴⁵ Log lok ya dub-vabuung-böp ayo, lob tii alam sën denevong huk bagosën lok ayo lo. ⁴⁶ Genër vu sir bë, “Gagak neggëp lok Anutu-yi-kapiya bë: Sa beggang, og yö rëk natu beggang jom-raksën-yi. Rëk ham vong beyah tu alam hodek bej waak vunsën rak.”

⁴⁷ Log nenër gagak vu alam yoh vu buk lok dub-vabuung-böp ayo. Lob alam-deneko-seriveng hir ggev, galam-horek-yi, galam ggev, bedenesero ag-gata in bë dengis yi menadiik. ⁴⁸ Rëk alam pin nij wëek bë degengo yi gagak, lob ggev lo su detök rak aggata ti rë.

20

Delok Tepëk In Yesu Bë Re Vo Niwëek Vu Yi

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Buk ti, lob Yesu medo netatekin gagak vu alam lok dub-vabuung-böp genenër Bengö Nivesa rangah vu sir. Lob alam-deneko-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi, galam ggev, bedeya vu yi. ² Bedelok tepëk vu yi bë, “Genanër vu he nabë: Re vo niwëek vu hong benër bë gwevong huk nabë

sënë? Re ggooin hong rak-a?” ³ Lok nër yah vu sir bë, “Kë, om sa bë doḵ tepëḵ in gageḵ ti nõḵ vu ham rë. Ham nanër vu sa nabë: ⁴ Sën Jon neripek alam lo, og yam vu yageḵ, ma sepa loḵ mehõnon vu dob kwaj?” ⁵ Lob yõ desap sir rak medenër bë, “Nabë hil nanër nah nabë: ‘Yam vu yageḵ’, og rëḵ doḵ tepëḵ nom nabë: ‘Rëḵ nebë va sën ham su nevonḡ ving yi rë-ë?’ ⁶ Log nabë hil nanër nabë: ‘Sepa loḵ mehõnon vu dob kwaj’, og rëḵ alam detengwa hil jaḵ gelõng. In kwaj neya niwëëḵ vu yi bë yi mehõnenër-gageḵ-rangahsën ti.” ⁷ Lob maam denër yah vu Yesu bë, “He dugin degwa-o!” ⁸ Lob Yesu nër yah vu sir bë, “Nebë saga, om sa su rëḵ nanër mehõ sën ggooin sa rak lo vu ham rë.”

Yesu Nër Gageḵ Peggirinsën Raḵ Alam Nij Paya Denegin Huk Wain

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Nër nebë saga, log nër gageḵ peggirinsën sënë vu alam bë, “Mehõti varoh huk wain bengõ ti, lob vo huk sënë loḵ ya alam la nemaj in bë degegin medegeḵo anon vahi natu yiyi gevahi natu hej. Log tah yi ya nedo nyëḡ ading ti beya nedo hus ading rot. ¹⁰ Log buk sën wain anon nemoneḵ lo dus rak, lob vonḡ yi hur ti ya vu alam sën denegin yi huk wain lo in bë debo yiyi la behur geḵo nah vu yi. Rëḵ alam lo deveek hur saga, gedevonḡ yi yah meya nema meris. ¹¹ Loḵ vonḡ hur ngwë yah meya vu sir ggõkin. Rëḵ desis yi ving bedevonḡ paya vu yi, gedevonḡ yi yah meya nema meris. ¹² Lob yik vonḡ hur ti yah ggõkin netu beron lõõ. Rëḵ desis yi gedepengah, log detë yi yah dobnë. ¹³ Devonḡ nebë sënë, lob huk ala kwa vo bë, ‘Maḵ

sək gevonğ nabë tena? Maam sa gevonğ sengo nalug sën sahëg neving yi lo na, in mëm mağ rëğ degurek babu.’ ¹⁴ Rëğ alam lo delë bë nalu ya verup, lob yö denër vu sir bë, ‘Mehö sën agi rëğ dok nah ama ben beğeko ama yi nğaa pin, om ham-o! Hil angis yi menadiik. In mëm huk sënë natu hil nğaa.’ ¹⁵ Lob derot yi yah dobnë, beyah desis mediik. Om huk wain ala sënë mağ rëğ gevonğ nabë va vu sir-a? ¹⁶ Rëğ na, lom kevoğ alam sën denëgin huk wain agi bemalaj nama na, log bo huk wain sënë vu alam mewis la bedegegin.” Alam denço gagek sënë lob denër bë, “Maam nğaa nabë saga og nök gëp!”

¹⁷ Rëğ Yesu gët sir gelok tepëğ in sir bë, “Bë nama og gagek sën neggëp lok Anutu-yi-ğapiya lo nër bë va? Sën nër bë:

‘Alam sën denelev begğang lo nij lëlin gelong ti sënë,
rëğ mu netu gelong niwëek begğang nyëketu yi.’

¹⁸ Mehönon pin bë debës bedengis sir jak gelong sënë, og rëğ değatak jak pin. Log nabë gelong sënë geto mejak gëp mehöti, og rëğ natul mehö sënë bemetes na.”

¹⁹ Lob alam-horek-yi losho alam-deneğoseriveng hir ggev derak ni bë Yesu nenër gagek peggirinsën sënë rak sir. Lob devongin bë denajom yi ahon dok buk sënë, rëğ deggönengin alam.

*Delok Tepëğ Vu Yesu Bë Yoh Vu Bë Degetë Takës
Vu Alam Rom Hir Mehö-los-bengö Sisar*?
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)*

²⁰ Lob tum alam ggev medo denegin yi. Log devong hir mehö la ya delok yi medenelë. Lob ya detetuhin bë sir alam yohvu, in bë denajom yi ahon jak gagek la bedevong dok nah nemaj gena gagek vu kiap böp. ²¹ Lob delok tepëk vu yi bë, “Tatovaha, he nehango hong gagek bë hong gagek neya niröp, begenenër gagek niröp vu alam. Su genehönengin alam sën los arëj lo malaj rë. Gak genetatekin Anutu yi gagek vu alam los anon mu. ²² Om kwam nevo bë? Yoh vu bë hil getung takës vu alam Rom hir mehö-los-bengö Sisar* ma nama?” ²³ Rëk Yesu rak hir gagek tetuhinsën sënë ni, lom nër yah vu sir bë, ²⁴ “Ham tato monë gahis ti nam besa galë rë.” Devo ya lob nër bë, “Re kënu los arë sën rak neggëp agi?” Lok denër yah bë “Sisar*.” ²⁵ Lob nër yah vu sir bë, “Om ham gwevong Sisar* yi ngaa nah vu Sisar*. Log Anutu yi ngaa, og ham bo nah vu Anutu.” ²⁶ Lob su deyoh vu bë denatök vu gagek ti jak yi gëp alam malaj medenajom yi ahon rë. Gak kënuj ya in gagek sën nër lo, lob ayej ma.

Delok Tepëk Vu Yesu In Sën Mehönon Denadiik Gedekedi Jak Nah Lo

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Alam Sadukai* denenër bë alam-diiksën og su rëk dekedi jak nah rë. Lob sir la deya vu Yesu, ²⁸ bedelok tepëk vu yi bë, “Tatovaha, Moses kevu horek ti vu hil meneggëp bë, ‘Nabë mehöti gëko avëh, rëk nadiik geluho naluj nama, og ari gëko yi alov natu venë beluho degeko naluj vu ari sën diik lo.’ ²⁹ Lob hur magëm ti losho ari lo, sir nemadvahi-bevidek-luu denedo. Lob arij aguu ko

avëh, lob nalu ma gediik. ³⁰ Lob ari amon ko yi alov loḵ diik ving. ³¹ Lob ari gwee vong nebë saga ving, beya metōḵ meggi. Besir pin deḵo avëh timu sënë, rëḵ naluj ma, gedediik pin. ³² Log mëm avëh diik rak neggëp hus. ³³ Om genanër nabë najeeng sën mehōnon diiksën dekededi jaḵ nah lo, og avëh sënë rëḵ natu arij ti tena venë? In sir pin deḵo avëh timu sënë netu venëj.”

³⁴ Loḵ Yesu nër yah vu sir bë, “Maluh los avëh deneko sir loḵ buk sënë. ³⁵ Gaḵ maluh los avëh sën Anutu nër bë yoh vu bë rëḵ dekededi jaḵ nah medemedo malaj-tumsën lo, og su rëḵ degeḵo sir doḵ Buk-tamusën rë. ³⁶ In su deyoh vu bë denadiik gökin rë. Gaḵ rëḵ demedo nabë angër lo. Anutu rëḵ gevong bedekedi jaḵ nah gëp bedub, om rëḵ denatu yö nalu lo. ³⁷ Log Moses tato vu hil ving bë alam-diiksën denekedi rak yah ggëp bedub. In kevu rak Mehöböp meneggëp loḵ gägek sën nengwah netum loḵ kele yu dabun ti lo bë, ‘Abraham yi Anutu, gIsaak yi Anutu ga, Yakop yi Anutu.’ ³⁸ Om nabë mehōnon denadiik bemalaj nama na verök yi, og su yoh vu bë rëḵ nanër nabë lööho hir Anutu yi rë. Gaḵ lööho denedo malaj-tumsën, in Anutu og alam malaj vesa los malaj-tumsën hir Anutu yi. In nelë mehōnon pin bë sir pin denedo malaj-tumsën.”

³⁹ Nër nebë sënë, lob alam-horek-yi la denër yah vu bë, “Tatovaha, genër ya meyoh vu.” ⁴⁰ Lob nij nemum in yi besu deloḵ tepëḵ in yi ggökin yah rë.

Yesu Loḵ Tepëḵ Vu Alam Parisai* In Mehö Sën Anutu Ggoin Rak In Bë Geḵo Hil Nah Lo (Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Loḵ Yesu loḵ tepək yah vu sir bē, “Log nebē tena sēn denenēr Kerisi* bē degwa vu Davit*-ē?”

⁴² In Davit yö nēr raḵ avi beneggēp loḵ ḵapiya Saam bē:

‘Mehöböp nēr vu sa Mehöböp bē:

“Gemedo sa nemaḡ vesa.

⁴³ Gevu tamusēn og sēḵ ḡetung alam sēn denelē hong paya lo

dedoḵ na vaham gebinē.” ’

⁴⁴ Yi degwa vu Davit*, loḵ nebē tena sēn Davit nēr yi bē yi Mehöböp-ē?”

Alam-horek-yi Denevong Nipaya Nebē Sēnē

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lk 11:37-54)

⁴⁵ Alam pin nahēn medo denengo Yesu yi gāgek, lob nēr vu yi hur maluh bē, ⁴⁶ “Ham gwegin ham in alam-horek-yi. In ahēj neving bē dejöp tob ading nivesa vesa. Log ahēj neving bē alam debengwēng vu sir medegeḵo sir jaḵ doḵ alam tabaak. Gahēj neving pangsēn bē na demedo lēl mala ḡēp alam malaj doḵ dub-supinsēn-yi ayo, gahēj neving bē jaḵ na dega nos namugin ḡēp nyēḡ-nos-böp-yi.

⁴⁷ Alam sēnē deneraa avēh alov hir beggang yah vu sir, log denekuung raḵ bedenevenḡev raḵ hus ading. Om doḵ buk-gāgek-yi, og rēḵ denatōḵ vu maggin böpata rot mekesuu.”

21

Avēh Sēn Hen Monē Ma Lo Tung Seriveng Vu Anutu

(Mk 12:41-44)

¹ Log Yesu vēr mala raḵ menelē alam-los-bengöj-ggoreksēn lo vahi, geya denetung seriveng luḵ ya

keröng-monë-yi vu Anutu. ² Lob lë avëh alov ti sën hen monë ma, lob yik tung monë kòk teka luu mu luḵ ya keröng. ³ Lob nër bē, “Sa nanër yönon vu ham nabë: Avëh alov sën hen monë ma agi tē monë böpata rot bekesuu alam vahi pin. ⁴ Senër nebë sënë in sir mehönnon-los-bengöj-ggoreksën behir ngaa ngahisekë nedo vu sir, gaḵ sën denetung lo og yik metes. Gaḵ avëh sënë og su hen vahi nedo rē, rēḵ yö keyoveḵin keröng ahē degwa raḵ metung yi ngaa pin tu seriveng gehen monë nos yi ma.”

*Yesu Nër Bë Rēḵ Debasap Dub-vabuung-böp
(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)*

⁵ Log mehö la denevengwëng raḵ dub-vabuung-böp medenenër bē, “Devunek vu beggang sënë raḵ gelöng nivesa vesa los kupek sën detung tu seriveng vu Anutu lo bemalangeri rot.” Loḵ Yesu nër bē, ⁶ “Ngaa pin sën ham nelë gwëbeng agi, og buk ti vongin berup, lob su rēḵ degönengin gelöng ti gejaḵ medo ngwë vavunë rē. Gaḵ rēḵ dekevoh pin bedegeteḵ geto yoh yoh.”

*Yesu Nër Bë Maggin Ngahisekë Rēḵ Berup
(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)*

⁷ Lob deloḵ tepëḵ vu yi bē, “Tatovaha, ngaa sën genër lo rēḵ anon jaḵ dok buk tena? Geva rēḵ tato vu he nabë ngaa sënë vongin anon jaḵ-a?” ⁸ Loḵ Yesu nër yah bē, “Ham gwegin ham nivesa, in mehö la rēḵ degekuungin ham. Alam ngahisekë rēḵ denam bedenänër sarëḡ jaḵ nah sir nabë, ‘Mehö sën lo yik sa sënë.’ Log rēḵ denänër nabë, ‘Buk dus raḵ ggovek ya.’ Rēḵ mu ham su sepa sir mena. ⁹ Log ham rēḵ gwengö begö bengö

los dedun nabë vongin berup, og ham su kenumin berup. In ngaa nebë sënë yô rëk nam, gaḵ Buk-tamusënek yô rëk nahën.”

¹⁰ Log nër vu sir ving bë, “Alam dob ngwë rëk dekedî belosho alam dob ngwë dengis sir. Log mehö-los-bengö ngwë losho yi alam rëk dekedî belosho mehö-los-bengö ngwë losho yi alam dengis sir. ¹¹ Log jemapi böpata rëk gee jaḵ dob beron beron. Log alam nyëḡ la rëk denatök jaḵ meyip los niraksën aggagga. Log ham rëk gwelë ngaa böp böp gengaa aggagga sën rëk gevong beham kenumin berup in lo gëp yagek babu.

¹² Rëk mu ngaa pin sënë yô rëk nahën, log rëk denajom ham ahon, bedegevong paya vu ham. Rëk degevong beham gwevong gagek dok dub-supinsën-yi log degetung ham na karabus. Log rëk degeko ham na bare alam-los-bengöj böp los kiap böp lo malaj in sa alam ham. ¹³ Lob dok buk sënë, og yik ham nanër sa rangah vu sir. ¹⁴ Om ham medo kwamin verök, gaḵ ham su medo mekwamin bo gagek sën ham nanër nah vu sir lo. ¹⁵ In sengo rëk gevong gagek sën ham nanër nah vu sir lo dok nöḵ ham avimin, besebo kwa nivesa vu ham. Lob alam sën degelë ham paya lo su deyoh vu bë dekeyeh, ma dedahun gagek sën sebo vu ham agi rë.

¹⁶ Ham amamin los atamin garimin, geham alam sën ham degwa ti lo, geham nimin papu lo, yô rëk denanër ham rangah vu alam sën dengis ham lo. Lob rëk dengis ham la medenadiik. ¹⁷ Log alam pin rëk ahëj sengën böp rot vu ham, in sa alam ham. ¹⁸ Rëk mu ham yumin viis ti su rëk

mala nama dok ham yumin rē. ¹⁹ Bē ham najom sa ahon bemedo los nimin wēek, og ham rēk medo malamin-tumsēn.”

*Yesu Nēr Bē Rēk Degevong Paya Vu Yerusalem
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)*

²⁰ “Rēk mu ham rēk gwelē nabē alam-begō-yi nōk detetup dok Yerusalem, og ham jak ni nabē buk sēn debasap Yerusalem lo yōk dus rak saga. ²¹ Dok buk saga og alam sēn denedo Yudea lo, rēk debeya bedena kedu. Galam sēn denedo loḵ Yerusalem lo, rēk degevuū nyēg saga gedebeya medena nyēg ngwē. Galam sēn su denedo loḵ nyēg bōp agi rē lo, og su rēk debeya menah dedok na rē. ²² Buk sēnē og buk sēn Anutu rēk bo dok nipaya nyēvewen lo, lob gagek pin sēn neggēp loḵ yi kapiya lo rēk anon jak. ²³ Gēpin avēh sēn naluj nare loḵ ayoj lo, los sēn nahēn denevo rur vu sir lo dok buk sēnē! In Anutu rēk gevong bemaggin bōpata rot natōk vu dob sēnē bekevoh alam sēnē. ²⁴ Paēp-yu-anil rēk ga sir. Galam rēk denaduu sir gedegeko sir bena demedo karabus na na geving alam-yu-ngwē pin. Galam-yu-ngwē rēk vahaj bakē nyēg bōp Yerusalem, bedemedo nabē sēnē rot, begēp nabē sēnē bena berup dok buk sēn alam-yu-ngwē hir buk govek na lo.

*Yesu Nēr Bē Mehōnon Nalu Rēk Nom
(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)*

²⁵ Lob ham rēk gwelē gengaa bōp aggagga natōk vu hes lu kwev, gebetuheng. Log mehōnon pin vu dob rēk newaj bepul bemedo degelēk in loo dedun sēn rēk natēē benam lo. ²⁶ Alam ngahisekē rēk kwaj bo ngaa sēn anon jak vu dob agi, lob rēk

newaj jak rot, gemalaj pebilin. In ngaa los niwëek pin vu yagek rëk desasukin sir. ²⁷ Sënë anon jak, lob rëk degelë Mehönon Nalu dok medo beggob ayo menam los niwëek böpata gevunëk vunëk yagek yi. ²⁸ Dok buk sën nabë ngaa agi natök nam lo, og ham rëk bare nam bebarah malamin jak. In buk sën Anutu geço ham nah lo yam dus rak ggovek ya saga.”

*Yesu Tatekin Buk-tamusën Rak Go
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)*

²⁹ Log nër gagek ti metatekin vu sir bë, “Ham kwamin bo jak go* los ngaa vahi pin rë. ³⁰ Bë purpur berup ngu, og ham neraç ni bë go* vongin nabung beham dev jak na jök. ³¹ Om nabë ham gwelë ngaa pin sënë anon jak, og ham jak ni nabë buk dus rak ggovek ya bë Anutu natu ala benam gegin hil.

³² Sa nanër vu ham yönon nabë: Mehönon pin su rëk malaj nama na verök yi rë, log ngaa pin sën agi rëk anon jak. ³³ Log yagek los dob rëk govek na bemala nama na vu tamusën, gaç sa gagek og su rëk mala nama rë.”

Yesu Vo Horek Vu Hur Maluh

³⁴ “Rëk mu ham gwegin ham nivesa, in ham rëk medo gwevong ahëmin ta, genanum beyumin gevong paya gekwamin bo ngaa-dob-yi, lob ngaa nabë saga rëk gërin ham ayomin, lob Mehöböp yi buk sënë rëk nam natök vu ham avuti nabë sën sag nelok sapu lo. ³⁵ Buk sënë rëk natök vu alam pin vu dob pin. ³⁶ Om ham ngo medo malamin natum bekwetag vu Anutu noh vu buk pin in gadu ham niwëek. In lob ngaa pin sënë noh nenga in

ham, geham medo rot menatök na vu Mehönon Nalu bebare mala.”

³⁷ Yesu netahu alam loḵ dub-vabuung-böp rangah pin, log buk lob yah neggëp Kedu Kele-oliv.

³⁸ Log monbuk anon lob alam pin dekedî deneya dub-vabuung-böp in bë nanër gagek medengö.

22

Yudas Nër Gagek Ya Nare Vorot Vu Alam Ggev Bë Rëḵ Bo Yesu Doḵ Na Nemaj

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Jn 11:45-53)

¹ Buk vabuung sën denegga brët sën yiist* nema in lo verup. Sën denenër bë Buk-ggöksën-yi* lo.

² Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi denesero aggata bë dengis Yesu. Rëḵ ma in deneggönengin alam.

³ Loḵ Satan loḵ ya Yudas sën denenër arë ngwë nebë Iskariot lo ayo. Yiḵ sir nemadluho-bevidek-luu lo ti yi, ⁴ lob ya vengwëng ving alam-deneḵo-seriveng losho alam sën denegin dub-vabuung-böp lo, in bë natök vu aggata lob bo Yesu doḵ na nemaj. ⁵ Lob kwaj vesa, gedenër vu yi vorot bë rëḵ debago yi. ⁶ Lob Yudas yoḱek in ayej, log kwa nesero buk sën alam ngahiseḵë su denedo ving yi rë lo, in bë mëm gevong Yesu doḵ na nemaj.

Hur Maluh Luu Dero Nos Buk-ggöksën-yi

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jn 13:21-30)

⁷ Log Buk-vabuung sën alam Yuda denegga brët sën yiist* nema in lo verup ggovek ya, lom yiḵ buk sën denesis sipsip nalu Buk-ggöksën-yi* yi loḵ lo sënë. ⁸ Lob Yesu vong Pita luho Jon ya, genër

vu luho bë, “Melu na gwero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* vu hil in hil aga.” ⁹ Lok luho delok tepëk yah vu bë, “Gevongin bë alu gero gëp tena?” ¹⁰ Lok nër yah bë, “Melu lë! Melu na medok na nyëg böp sagu, log mehöti rëk kerë bël dok dëg böp ti menatök vu meluu dok aggata. Lob melu tamuin yi rot bedok na beggang sën dok na lo. ¹¹ Lob melu nanër vu beggang ala nabë, “Tatovaha nër bë alu anam nanër vu hong nabë, “Beggang ayo tena in sa los sa hur maluh lo aga nos los reggu Buk-ggöksën-yi* dok-a?” ’ ¹² Lob rëk tato ayo böpata ti sën neggëp vavunë vu meluu, ayo ti sën yö devah kanyë rak vorot. Lob melu gwero nos los reggu vu hil dok saga.” ¹³ Ggovek log luho deya, lob ya detök vu ngaa pin yoh vu sën Yesu nër vu luho lo. Lob luho dero nos los reggu Buk-ggöksën-yi* lok.

*Yesu Vo Pasa Vu Yi Hur Maluh
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1 Kr 11:23-25)*

¹⁴ Log nyëg neggovek, lob Yesu bë ga nos los reggu geving sinarë lo. ¹⁵ Lob nër vu sir bë, “Sahëg neving rot bë sega nos los reggu Buk-ggöksën-yi* sënë geving ham rë, lok mëm sa gaço vanë. ¹⁶ Log sa nanër vu ham nabë: Sa su rëk ga ngaa sënë gökin nah rë, rot bena berup dok buk sën hil aga dok ti vu Anutu-yi-nyëg lo.”

¹⁷ Log ko wain kap ti rak bejom rak in los kwa vesa ya vu Anutu log nër vu sir bë, “Ham gwëko sënë nök benanum noh vu ham. ¹⁸ Sa nanër vu ham nabë: Sa su rëk nanum wain gökin nah rë, rot bena berup dok buk sën hil medo dok Anutu-yi-nyëg lo.” ¹⁹ Log ko brët rak bevengëv rak in los kwa vesa ya vu Anutu, log debu bevo vu sir.

Log nër bë, “Sa reggos sënë. Sën sək getung natu seriveng dok nah ham bömin. Om ham medo sepa dok megwevong nabë sënë in ham kwamin bo sa.”

²⁰ Nebë saga bedegga ggovek, log ko wain kap ti rak bevong nebë saga, log nër bë, “Wain kap ti sënë og sa kök, sën sək keseh in ham in bë tato nabë gagek mewis sën sejoo in dok vu ham lo rək anon jak.

²¹ Rək mu ham gwelë ham rë! Mehö sën rək bo sa dok na alam sën denelë sa paya nemaj lo yik nedo rak tevor ving sa. ²² Yönon, Mehönon Nalu nesepa lok aggata sën Anutu nër tato vu yi lo. Rək mu gëpin mehö sën rək nanër yi rangah vu alam bedengis yi lo.” ²³ Nër nebë sënë, lob yö delok tepëk vu sir yah meyom bë, “Mehö re rək gevong ngaa sënë?”

Hur Maluh Denër Sir Bë Sir Ti Tena Kesuu Vahi?

²⁴ Log tum hur maluh deko gagek ti rak lok sir, medenenër bë, “Re böp kesuu in gëgin hila?” ²⁵ Lok Yesu nër vu sir bë, “Alam-yu-ngwë, og hir mehö-los-bengö tu alaj. Log alam sën detu ala medenegin sir lo, og denenër behir alam deneko sir rak bedenener sir bë sir alam ngatum. ²⁶ Rək mu ham, og ham su gwevong nabë saga. Gağ mehöti sën vongin bë natu ham ala lo, og dahun yi bemedo nabë sën mehö ahë hus. Log mehöti sën vongin bë natu ham ggev lo, og gevong ngaa nabë sën yi mehö meris ti in dok vu ham. ²⁷ Ma re tu ala? Mehö sën medo negin in ga nos lo, ma hur sën neruu nos in bë geço na vu lo? Gağ yik mehö sën negin bë nos na in ga lo! Rək mu sa, og sa nado ving ham nebë hur meris in bë sedok vu ham.

28 Wirek hil los nado gemaggin tøk vu sa be-seggi sa, røk ham nedo ving sa, geham su vuu sa rë. 29 Log Amag vo yi nyëg vu sa in bë sa gëgin, om sebo nyëg vu ham in ham gwëgin nabë saga. 30 Ham røk gwa los nanum geving sa jak sa tevor gëp sa nyëg. Geham røk medo jak sëa-los-arëj beseggi alam Israel degwa nemadluho-bevidek-luu sën lo hir gägek.”

Yesu Nër Pita Bë Røk Dah Yi Vun

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jn 13:36-38)

31 “Simon, Simon, gwengö rë! Satan nër vorot bë yoh vu bë røk geço ham na vu yi, begerii ham tetër nabë wit* gahis. 32 Røk sejom rak in hong ggovek ya bë hong vongvingsën su røk nadiik na rë. Om sën gegwërin hong megenom lo, og gebo gadu dok arim lo.”

33 Lok Pita nër yah bë, “Mehöböp, sa hero sa menado in sena karabus geving hong balu nadiik dok ti.” 34 Lok Yesu nër bë, “Pita, sa nanër vu hong nabë: Pehi buk sënë, og kökrëeh su røk ngu rë, log røk gedah sa vun beron löö nabë hong dugin sa.”

Gägek Rak Jej-monë-yi, Gevahek Nalu Los Paëp-yu-anil

35 Log nër vu sir bë, “Wirek sa hevong ham ya, lob ham su ko jej-monë-yi los je vahek sepa rë. Log ham su röp suu rë, lob mak ham rak vu in ngaa ti ma ma?” Lok denër yah bë, “Ma!” 36 Lob nër vu sir bë, “Gak gwëbeng sënë nabë mehöti yi jej-monë-yi nedo, og yö geço sepa yi. Bevahek nabë saga. Gemehöti sën hen paëp-yu-anil nama lo, og tahuuin paëp-yu-anil ti jak yi röpröp-ayööng-yi. 37 In gägek neggëp lok Anutu-yi-kapiya bë, ‘Detevin yi ya ving

alam nij paya.’ Om sa nanër vu ham nabë: Gagek sënë rëk anon jak, jak ngaa pin sën rëk natök vu sa. Yönon, gagek pin sën neggëp loḵ kapiya rak sa lo, og rëk anon jak.” ³⁸ Lob denër bë, “Mehöböp, gelë? He paep-yu-anil luu sënë!” Loḵ nër yah bë, “Om yik ggovek saga.”

*Yesu Jom Rak Vu Getsemane
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)*

³⁹ Log to meya dobnë beya Kedu Kele-oliv nebë sën nevonḡ yoh vu buk lo. Lob yi hur maluh desepa yi medeya. ⁴⁰ Ya detök ya, lob nër vu sir bë, “Ham najom jak niwëek, in ngaa ti su kepë ham.” ⁴¹ Log tah verup ya teka, yoh vu sën hil getë gelöng na geto lo, lob yun lus log ketaḡ vu Ama bë, ⁴² “Amag, nabë kwam, og gweḡo ngaa maggin sënë vër in sa. Rëk mu su gesepa doḵ sa gagek, gaḵ ngo kwam.”

⁴³ [Lob angër ti vu yaḡek beyam gadu yi. ⁴⁴ Yesu ngo maggin pangsen rot, lob jom rak ggökin niwëek rot. Lob kerus yam in rot benetetuk nebë köḵ beto neluḵ ya dob.]

⁴⁵ Jom rak ggovek, log kedi rak beyah to vu yi hur maluh lo. Loḵ lë bë deneggëp yling, in ayoj maggin rot. ⁴⁶ Lob nër vu sir bë, “Ham newëp in-a? Ham kwedi benḡev jak, in ngaa ti su kepë ham.”

Yudas Vo Yesu Loḵ Ya Alam Sën Dengis Yi Lo Nemaj

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jn 18:3-12)

⁴⁷ Yesu nahën medo nevengwëng, log alam yu böpata deverup. Mehö sën arë nebë Yudas sën sir nemadluho-bevidek-luu lo ti yi, rëk li sir medeyam. Lob verup sesor meya vu Yesu in bë

gemul* yi. ⁴⁸ Loḵ Yesu nēr vu yi bē, “Yudas, gemul* Mehönon Nalu in bē getato yi rangah-a?”

⁴⁹ Yesu yi hur maluh denare ving yi medelē ngaa sēnē bē vongin natōḵ vu yi, lob denēr bē, “Mehöböp, he ngap sir jaḵ paggēpek-yu-anil-a?”

⁵⁰ Lob sir ti pevis mesis alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi hur, besap nenga ris vahi vesa ya.

⁵¹ Rēḵ Yesu nēr bē, “Ggovek! Ngaa saga gēp!” Log bē nema raḵ mehö sēnē nenga, lob nivesa raḵ yah ggökin.

⁵² Log Yesu loḵ tepēḵ vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev ga, dub-vabuung-böp ala lo, galam teta sēn loḵo deyam in bē denajom yi ahon lo bē, “Maḵ ham yam in bē sero mehö-begö-hodeḵ-yi ti om sēn ham ḵo paēp-yu-anil los begö meyam-ē? ⁵³ Sa nado loḵ dub-vabuung-böp yoh vu buk ving ham, rēḵ ham su lah nemamin loḵ sa mejom sa ahon rē. Gaḵ buk sēn gwēbeng agi, mēm ham buk. Om mala vahis niwēēḵ jaḵ na vavunē rot mekesuu.”

Pita Lah Yi Vun Bē Yi Dugin Yesu

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Jn 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nēr ggovek log dejom yi ahon medeḵo medeya. Lob deḵo yi loḵ ya alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp yi beggang. Log Pita tamuin sir meneya, rēḵ nevun yi in sir menyam ggēp ading.

⁵⁵ Log devev nengwah loḵ telig ggēp beggang sēnē yi tete ayo, bemedo denevenguh. Lob Pita verup ya nedo ving sir. ⁵⁶ Loḵ avēh ti lē bē medo nevenguh nengwah, lob tung mala raḵ yi genēr bē, “Mehö sēnē nedo ving Yesu ving.” ⁵⁷ Loḵ Pita lah yi vun bē, “Ma! Avēh, saḵ dugin yi.” ⁵⁸ Genedo

teka loḵ mehö ngwë yah verup lë yi, lob nër bë, “Yiḵ sir sën lo ti sën hong agi ving.” Rëḵ Pita nër yah bë, “Alam-e! Saḵ ma!” ⁵⁹ Ggovek genedo hus ading rot yoh vu hes mala ti loḵ mehöti yah verup nër niwëek bë, “Yönon rot, yiḵ mehö sagi sën nesepa yi ving. In yiḵ yi Galilea ti sënë!” ⁶⁰ Rëḵ Pita lah yi vun bë, “Alam-e! Sa dugin gagek ti sën genenër agi!” Nahën nenër nebë sënë, log pevis beḵökrëeh su. ⁶¹ Lob Mehöböp ggërin yah melë Pita. Lob Pita kwa vo yah gagek sën Mehöböp nër vu yi vorot lo bë, “Pehi buk sënë og ḵökrëeh su rëḵ ngu rë, log rëḵ gedah sa vun beron löö.” ⁶² Lob Pita to meya dobnë, beyah su böpata rot.

Depelë Yesu Gedepëeng Yi
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Alam sën denejom Yesu ahon lo denër pelë raḵ yi gedeveek yi. ⁶⁴ Debom mala loḵ tob, gedenesis yi, log denelok tepëḵ vu yi bë, “Hong mehö-nenër-gagek-rangahsën-a? Om genanër nabë re sis hong-a?” ⁶⁵ Log denenër gagek nipaya ngahiseḵë vahi raḵ yi ving.

Devong Gagek Vu Yesu Raḵ Kaunsor Malaj
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jn 18:19-24)

⁶⁶ Heng to lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev detu alam Israel hir kaunsor, belosho alam-horek-yi lo desupin sir, log deḵo Yesu yam nare malaj gedenër bë, ⁶⁷ “Genanër vu he nabë hong Mehö sën Anutu ggooin raḵ in bë geḵo hil nah lo ma ma?” Loḵ nër yah vu sir bë, “Nabë sa nanër nöḵ vu ham, og ham su rëḵ gwevong geving rë. ⁶⁸ Log bë sedok tepëḵ in nöḵ vu ham göḵin, og ham su rëḵ nanër dok nom vu sa rë. ⁶⁹ Rëḵ mu pehi sënë, og Mehönon

Nalu rëk medo gëp niwëek ala Anutu nema vesa bemedo degwata.” ⁷⁰ Lob sir pin denër yah bë, “Om maḵ hong sagak Anutu Nalu hong-a?” Loḵ nër yah vu sir bë, “Yiḵ saga. Ham voseḵ vorot.” ⁷¹ Lob denër bë, “Hil rëk gango gagek re gökin-a? Gagek sënë yö raḵ verup avi behil hango ggovek ya.”

23

Devong Gagek Vu Yesu Menare Pilatus Mala (Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Jn 18:28-38)

¹ Lob sir pin dekedo bedeko yi ya vu Pilatus ² gedevong gagek vu yi bë, “He halë mehö sënë bë nelok alam ahëj in dekedo medengis begö medekepë gavman na. Genenërin he bë he su getë takës vu ham mehö-los-bengö Sisar*. Log nenër bë yiḵ yi Kerisi* sënë, beyi mehö-los-bengö.” ³ Loḵ Pilatus loḵ tepëḵ vu yi bë, “Alam Yuda hir mehö-los-bengö hong-a?” Loḵ nër yah vu Pilatus bë, “Genër ya meyoh vu.” ⁴ Lob Pilatus nër ya vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam pin bë, “Sa su töḵ vu gagek ti geneggëp vu mehö sënë rë.” ⁵ Loḵ denër yah niwëek bë, “Netateḵin gagek vu alam yoh vu distrik Yudea pin benelok ahëj rot bë degevang begö medekepë gavman na. Ḷo gagek sënë raḵ nyëdahis ggëp Galilea, lob nevong rot, gesën verup agi.”

Devong Gagek Vu Yesu Menare Herot Mala*

⁶ Pilatus ngo hir gagek, lob loḵ tepëḵ yah vu sir bë, “Mehö sënëḵ yi Galilea ti?” ⁷ Lob detateḵin vu yi meraḵ ni bë Yesu yam vu distrik Galilea sën

Herot* negin lo, lom vong yi ya vu Herot*. In Herot* verup nedo Yerusalem loḵ buk sënë ving.

⁸ Herot* lë Yesu, lob kwa vesa rot, in nengo Yesu bengö lob nevong rot bë gelë yi. Lob kwa vo bë mak Yesu rëḵ gevong ngaa böp ti begelë. ⁹ Nebë sënë lom Herot* neloḵ tepëḵ in yi hus ading. Rëḵ Yesu su nenër gageḵ ti yah vu yi rë. ¹⁰ Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam-horek-yi deya dus medenër gageḵ niwëëḵ ya atata vu yi rot. ¹¹ Lob Herot* losho yi alam-begö-yi devasap yi gedenër pelë raḵ yi. Log deḵo tob malangeri ti bederöp loḵ yi, log devong yah meya vu Pilatus ggökin. ¹² Wireḵ og Herot* luho Pilatus denelë sir paya, rëḵ loḵ buk sënë, og luho desemu gageḵ medenelë sir nivesa.

Pilatus Nër Bë Dengis Yesu Jaḵ Na Kelepeḵo
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jn 18:39–19:16)

¹³ Lob Pilatus tahi alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam teta, galam meris ving medesupin sir yam. ¹⁴ Log nër vu sir bë, “Ham ḵo mehö sënë yam vu sa, log ham nër bë neloḵ alam ahëj in deḵedi medengis begö medekepë gavman na. Om ham gwengo rë. Sa naloḵ tepëḵ in yi gageḵ sënë raḵ ham malamin niröp. Lob sa su töḵ vu bë vong ngaa ti paya loḵ gageḵ pin sën ham nër raḵ yi agi rë. ¹⁵ Log Herot* ving nebë saga om sën vong yi yom vu hil ggökin. Ham lë! Mehö sënë su vong ngaa ti paya in bë hil angis yi menadiiḵ rë. ¹⁶ Om maam sëḵ beek yi gegevong yi nah mena.” ¹⁷ [In hir horek neggëp nebë Pilatus gevong alam karabus ti ti vër doḵ buk vabuung sënë noh vu ta menah vu sir.]

18 Lok alam pin ayej lok ti medekeseh rur rak bë, “Gengis mehö saga menadiik gegwevong Barabas nom vu he.” 19 Barabas sënë vong begö vu gavman lok nyëg böp saga genesis alam medenediik, lob deko yi ya nedo karabus. 20 Lok Pilatus lok tepëk yah vu sir ggökin, in kwa nevo bë dëein Yesu mena. 21 Rëk detahi yah bë, “Gengis yi jak na kelepeko*! Gengis yi jak na kelepeko*!” 22 Lok yik lok tepëk yah vu sir netu beron löö bë, “In va? Mehö sënë vong va paya? Sa su halë bë vong ngaa ti paya meneggëp vu yi in bë hil angis yi menadiik rë. Om sebeek yi gegevong yi nah.” 23 Rëk nij wëek rot, gedetahi ya niwëek ata bë ngis yi jak na kelepeko*, bayej rehöö Pilatus aye. 24 Lob Pilatus kwa vo bë maam gurek hir gagek babu. 25 Lob lëein mehö sën vong begö vu gavman besis mehönon dediik beya nedo karabus lo yah vu sir in detahi arë. Log vo Yesu yah vu sir in bë dengis menadiik yoh vu sën alam detahi lo.

Desis Yesu Rak Ya Kelepeko

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jn 19:17-27)

26 Deko Yesu rak medeya, log Simon vu Kurene nahën verup neya in bë dok na nyëg böp Yerusalem. Lob dejom yi ahon gedebë kelepeko* rak ya bagë bekerë metamuin Yesu.

27 Galam yu böpata denetamuin yi, gavëh ngahisekë denesu medenesis sir, gedenegelu tarot rak yi. 28 Rëk Yesu ggërin yah menër vu sir bë, “Ham Yerusalem avëh, ham su ngu in sa, gak mëm ham ngo ngu in ham los nalumin lo. 29 In buk vongin berup lob rëk denanër nabë:

‘Avëh sën denare babuj sekë lo, gavëh sën su naluj nelok rë lo, gavëh sën su denevo rur vu naluj rë lo, og kwaj vesa.’

³⁰ In dok buk saga, og

‘rëk denanër vu kedu nabë,

“Ham kwepë ham menam jak gwëp he!”

Log rëk denanër vu kedu mahen mahen nabë,

“Ham dahun he!” ’

³¹ In nabë degevang nabë sënë vu kele nidun pehi sënë, og mak rëk degevang nabë va vu kele sën rëk denaboveng na lo?”

³² Log deko alam sën denekeyëh horek lo luu ya in bë dengis luho geving Yesu. ³³ Ya deverup nyëg ti sën denenër arë nebë Nyëg-yusekë lo lob desis yi rak ya kelepeko*. Log desis alam sën denekeyëh horek lo luu rak kelepeko* ving. Ngwë nare Yesu nema vesa, gengwë nare nema këj. ³⁴ Lob Yesu nër bë, “Amag, gedahun sir sën devasap sa lo hir ngaa nipaya sënë na. In su derak ni bë denevong paya rë.” Ggovek log detë gelöng mahen teka la in bë gooin sir ti ti jak medegeko yi tob. ³⁵ Log alam vare denelë. Rëk alam ggev denër pelë rak yi bë, “Nelok vu alam vahi. Om nabë Anutu yi Kerisi* yi yönon sën Anutu ggooin yi rak lo, og yö dok vu yi.” ³⁶ Galam-begö-yi denenër pelë rak yi ving. Log deya dus in bë debo wain ahëggin sën arë nebë vinegga lo besesivin. ³⁷ Log denër vu yi bë, “Nabë alam Yuda hir mehö-los-bengö hong yönon, og ngo gedok vu hong.” ³⁸ Log dekevu gagek ti rak neggëp kelepeko* yu nebë: *ALAM YUDA HIR MEHÖ-LOS-BENGÖ MEHÖ SËNË.*

³⁹ Log mehö luu sën desis luho rak kelepeko* ving lo ngwë nër Yesu bë, “Hong Kerisi*? Og ngo

gedok vu hong, gegedok vu aluu geving!” ⁴⁰ Rëk ngwë ngo gagek sënë, lob ggoo yi bë, “Yik alöö hoho haço vanë neggëp ti, ma su genehöneng in Anutu rë?” ⁴¹ Yönon, aluu og desis aluu loç yah ngaa nipaya sën alu hevong lo, om alu haço vanë beyoh vu. Gaç mehö sënëç su vong ngaa ti paya rë.” ⁴² Log nër bë, “Yesu, genom los arëm böpata in gwegin mehönon, og kwam bo sa.” ⁴³ Lob Yesu nër yah vu yi bë, “Sa nanër vu hong yönon nabë: Pehi sënë, rëç gemedo geving sa gëp Paradis*.”

Yesu Diik Ya

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jn 19:28-30)

⁴⁴ Log hes vuheng raç, loç hes malakenu loç beyoh vu dob pin, beya meto 3 krök sehuksën.

⁴⁵ Lob tob böpata sën neruu dub-vabuung-böp ayo vabuung lo kweek raç luu.

⁴⁶ Log Yesu ngeek böpata bë, “Amaç, sa nehevong anog neyök loç nemam.” Tahi nebë sënë, log diik ya.

⁴⁷ Lob Rom hir alam-begö-yi yu ti hir ala lë ngaa sënë, lob ço Anutu arë raç bë, “Yönon rot, mehö sënë yi mehö yohvu!”

⁴⁸ Log alam pin sën desup sir ya in bë degelë lo delë ngaa sënë, lob ayoç maggin gedesis sir gedeyah medeya bej.

⁴⁹ Log Yesu ni papu lo pin, gavëh sën sir vu Galilea medesepa Yesu medeyam lo yö denare ggëp ading teka medenelë ngaa pin sënë.

Debë Yesu Nihel Loç Ya Gelöng Len

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jn 19:38-42)

⁵⁰ Log mehöti arë nebë Yosep nedo. Yi vu Yuda hir nyëç böp ti arë nebë Arimatea. Mehö sënë yi

mehö nivesa geyi mehö yohvu, geyi kaunsor ving. ⁵¹ Rêk su nevo veyov in kaunsor vahi hir gagek sên denenêr bê dengis Yesu lo rê. Gağ yö negin buk sên Anutu natu ala begegin sir lo benedo. ⁵² Lob mehö sênê ya vu Pilatus meketag Yesu vu yi. ⁵³ Log ya meruh Yesu nihil navi luk mebom loğ tob veroo ti, log ya mebê lok waak ti. Nahên denesap waak sênê loğ gelöng yö meris beneggêp mewis, gesu debê mehö ti loğ rê.

⁵⁴ Buk sênêk buk sên denero sir in bê geheng geto log dega nos Buk-ggöksên-yi* lo, log hes neluk in bê govek na gedegök na Buk-sewahsên-yi*.

⁵⁵ Log avêh sên desepa Yesu ggêp Galilea medeyam lo, desepa Yosep medeya ving bedelê bedub sênê. Lob delê mederak nyêg len ti sên bê Yesu nihil meneggêp loğ lo ni ving. ⁵⁶ Delê ggovek, log deyah medeya bedero marasin los wêl, gengaa sên reggu nivesa vesa lo medenedo. Log Buk-sewahsên-yi* og desewah yoh vu sên horek nêr lo.

24

Yesu Kedi Rak

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jn 20:1-10)

¹ Log loğ soda saga yi buk muğinsên monbuk anon lob avêh dekedi bedeko wêl los ngaa reggu nivesa vesa sên dero menedo vorot lo medeya.

² Lok delê gegelöng sên neggêrin bedub avi lo tetolin meyö ya nare ya nenga. ³ Lob delok ya delê rêk Mehöböp Yesu nihil su neggêp rê. ⁴ Lob vare mekwaj neya ngahi in, medeneketul loğ, loğ mehö luu depevis beyam denare ving sir geluho hir tob nevêr. ⁵ Avêh delê, lob kënuj verup bedepetev

bemalaj ya dob. Rëk luho denër vu sir bë, “Ham nesero mehö mala-tumsën sënë loḵ alam-diiḵsën hir nyëḡ in va? Su nedo sënë rë. Gaḵ kedi raḵ meya gwëbeng! ⁶ Ham kwamin bo nah gägek sën nahën nedo ggëp distrik Galilea genër vu ham lo rë. ⁷ Nër vu ham bë debo Mehönon Nalu doḵ na alam nij paya nemaj bedengis yi na betii kelepeḵo*, log buk natu löö, lob rëḵ kedi jaḵ nah gökin.”

⁸ Lob kwaj vo yah gägek sën Yesu nër wirek lo. ⁹ Lob sir vu bedub bedeyah, beya denër ngaa pin sënë rangah vu hur maluh nemadluho-bevidek-ti sën lo losho alam vahi pin. ¹⁰ Yiḵ sir lo sënë: Maria vu Magdala ga, Yoana, geMaria sën Yakobus ata lo, gavëh vahi sën losho deya lo, bedenër gägek sënë vu sinarë nyëdahis lo. ¹¹ Rëḵ sinarë lo kwaj nevo bë yiḵ avëh om maḵ yö denenër gägek kuungsën mu, lob su devong ving ayej rë. ¹² Rëḵ Pita kedi serög meyah bedub beya meto nare gekeḵooin melë waak ayo, rëḵ lë bë tob meris yö nedo. Lob yah meya rëḵ kwa neya ngahi in ngaa sënë rot.

*Mehö Luu Detöḵ Vu Yesu Loḵ Aggata Emaus
(Mk 16:12-13)*

¹³ Loḵ yiḵ sir sënë luu medo denetetuu aggata loḵ yiḵ buk saga medeneya nyëḡ mahen ti arë nebë Emaus. Aggata sën vu Yerusalem meneya Emaus lo, og yiḵ yoh vu kilomita nemadluho. ¹⁴ Lob luho medo denetetuu aggata gedenevengwëng raḵ ngaa pin sën lo. ¹⁵ Luho denevengwëng raḵ gedeneloḵ tepëḵ in sir gedeneya, lob Yesu verup ving luho, belööho deneya loḵ ti. ¹⁶ Rëḵ luho su deraq ni bë Yesu rë.

¹⁷ Lob loḵ tepëḵ vu luho bē, “Melu nevengwëng raḵ va meneya?” Nër nebë sënë, lob luho denare gayoj maggin rot, gemalaj seluh. ¹⁸ Loḵ ngwë sën arë nebë Kleopas loḵ tepëḵ yah bē, “Alam pin sën yam denedo Yerusalem lo deraḵ ngaa sën verup ggëp Yerusalem loḵ buk agi ni, gaḵ maḵ yik ngo timu sënë sën hong dugin-a?” ¹⁹ Loḵ Yesu loḵ tepëḵ yah bē, “Va ti?”

Loḵ luho denër yah vu bē, “Ngaa sën tōḵ vu Yesu Nasaret lo. In ngaa sën nevong los nenër ggëp Anutu losho alam pin malaj lo netato bē yik yi mehō-nenër-gägek-rangahsën los arë böpata ti, in nevong ngaa pin los niwëëk. ²⁰ Lob hil alam-deneḵo-seriveng hir ggev lo, losho hil ggev pin devo yi loḵ ya alam Rom nemaj. Lob alam Rom denër gägek venuh bē nadiik, lob desis yi raḵ ya ḵelepeḵo*. ²¹ He hekuung bē yi mehō sën rëḵ geḵo alam Israel vër in alam Rom nemaj lo. Kë’! Log gägek ngwë sënë: Ngaa pin sënë tōḵ vu yi ngöp, log buk netu löö sën gwëbeng agi, ²² lob he sënagi avëh la ya delë medenër vu he lob he ḵenumin ya. In dekedo raḵ monbuk anon medeya bedub, ²³ lob desero Yesu nihil, lob yom verup denër vu he bē delë angër la, lob angër denër vu sir bē Yesu nedo vesa. ²⁴ Lob he sënagi la deyah medeya bedub, loḵ delë ngaa yoh vu sën avëh denër lo. Gaḵ su detōḵ raḵ yi rë.”

²⁵ Lob Yesu nër vu luho bē, “Oo, melu kwamin ma! Melu su pasang nevong ving alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek pin sën denenër lo rë. ²⁶ Ma melu su raḵ ni bē Kerisi* og rëḵ geḵo vanë menadiik, loḵ mëm vesa dok nah megeḵo arë böpata los vunëḵ vunëḵ yageḵ yi rë?” ²⁷ Lob ḵo

gagak rak loḵ Moses yi gagak los alam-denenër-gagak-rangahsën pin hir gagak betateḵin gagak pin sën neraḵ yi meneggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo degwa vu luho.

²⁸ Lob deya rot beya deverup dus vu beggang-bu ti sën luho deneya agi, lob Yesu vong in bë kesuu luho gena. ²⁹ Rëḵ luho denërin yi bë, “Gemedo geving aluu in hes luḵ ya bevongin ḵenu dok.” Lob loḵ ya nedo ving luho. ³⁰ Ggovek gebë dega nos, lob Yesu nedo ving luho. Lob ḵo brët rak bejom rak ya vu Anutu los kwa vesa, log debu bevo vu luho. ³¹ Vong nebë sënë, lob mëm luho malaj rangah rak mederaḵ ni. Log mehor pevis geluho su delë yi ggökin rë. ³² Lob luho yö yom denër vu sir bë, “Yönon, alöö medo nesepa hil menayam aggata, lob netateḵin Anutu-yi-ḵapiya degwa rangah vu aluu, lob alu ayod tee yi in rot.”

³³ Lob luho pevis bedekedi loḵ buk bedeyah medeya Yerusalem ggökin. Luho yah to detök vu sir nemadluho-bevidek-ti sën lo ving hir alam vahi, gedesupin sir medenedo. ³⁴ Lob denër vu luho bë, “Mehöböḵ kedi rak ggökin yönon beSimon lë yi ggovek ya!” ³⁵ Nebë saga loḵ luho deturin ngaa pin sën töḵ vu luho loḵ aggata lo vu sir. Geluho denër bë derak ni loḵ sën debu brët bevo vu luho lo.

Yesu Tato Yi Vu Yi Hur Maluh
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jn 20:19-23)

³⁶ Medo denenër gagak sënë, log Yesu verup nare rangah loḵ sir vuheng atov [benër vu sir bë, “Ham ayomin gëp revuh.”] ³⁷ Lob deggöneng rot beḵenuj verup. In dekuung bë mehöti ḵenu nare

rangah vu sir. ³⁸ Loḵ nēr vu sir bē, “Ham kenumin neverup in va? Geham kwamin neya ngahi in va? ³⁹ Ham gwelē sa vahag los nemaḡ sagi. Yiḵ sa sēnē. Ham gwebē nemamin jaḵ sa geham gwelē. Gaḵ mehōnon kenuj og nijreggos los nijpeḵook nema, gaḵ su nebē sēn ham lē sa agi rē. ⁴⁰ [Nēr vu sir nebē sēnē, log tato nema los vaha vu sir.] ⁴¹ Lob kwaj vesa rot, rēḵ mu yō denahēn gesu devong ving rē, gaḵ kwaj neya ngahi. Lob nēr vu sir bē, “Maḵ ham nos la neggēp-a?” ⁴² Lob devo gēl sēn devesi lo dus ti vu yi. ⁴³ Lob vo vēr megga gedelē raḵ malaj.

⁴⁴ Lob nēr vu sir bē, “Wirek sēn sa nahēn nado ving ham lo, log senēr vu ham bē: Gagek pin sēn dekevu raḵ sa meneggēp loḵ Moses yi horek, geneggēp loḵ alam-denenēr-gagek-rangahsēn hir ḵapiya, geneggēp loḵ Saam lo, og gagek pin sēnē rēḵ anon jaḵ.” ⁴⁵ Mēm tateḵin kwaj, lob derak Anutu yi gagek sēn neggēp loḵ ḵapiya lo degwa ni. ⁴⁶ Loḵ nēr vu sir bē, “Dekevu gagek meneggēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bē: Kerisi* geḵo vanē, gebuk natu löö, lob kedi jaḵ nah gēp bedub. ⁴⁷ Lob rēḵ denanēr arē gēp Yerusalem namugin bena menoh vu dob pin, in mehōnon degērin sir, lob Anutu dahun hir ngaa nipaya na. ⁴⁸ Ham lē ngaa pin sēnē raḵ malamin, om ham na nanēr rangah. ⁴⁹ Log sēḵ gevong ngaa sēn Amaḡ nēr bē rēḵ bo vu ham lo, nōk vu ham. Om ham ngo nakōōḵ medo nyēḡ sēnē, rot bemēm niwēēk yagek yi duk nam vu ham lom mēm.”

*Anutu Ḷo Yesu Raḵ Yah Yagek
(Mt 16:19-20; Sn 1:9-12)*

⁵⁰ Log li sir meya deverup Betania. Lob varah nema raḵ, gevengev raḵ in sir bë Anutu gegin sir nivesa. ⁵¹ Nahën nejom raḵ in sir, lob vuu sir, gAnutu ḵo yi raḵ yah yagek. ⁵² Log deḵo arë raḵ gedeyah medeya Yerusalem los kwaj vesa rot. ⁵³ Lob denesupin sir loḵ dub-vabuung-böp raḵ buk pin bedeneko Anutu arë raḵ.

Gagek Mewis
The New Testament in the Central/Mapos dialect of the
Buang language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Buang Mapos long
Niugini

Copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Buang, Central/Mapos (Buang)

Dialect: Central/Mapos

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

18a972db-abcc-5dc3-9031-f1d4455b33c3